

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

Gada pārskats

2019

Saturs

Īss atskats uz aizvadīto gadu	4
Gads skaitļos	6
1. Ierobežota inflācijas spiediena apstākļos euro zonas ekonomiskā aktivitāte kļuva mērenāka	8
1.1. Pasaules tautsaimniecības izaugsmes temps būtiski palēninājās	8
1.2. Euro zonas tautsaimniecības pieauguma temps kļuva mērenāks, bet situācija darba tirgos turpināja uzlaboties	12
1. ielikums. Patēriņš un mājsaimniecību noskaņojums saglabājās noturīgs	14
1.3. Inflācijas spiediens saglabājās zems	20
2. ielikums. Euro zonas Filipsa līkne un tās interpretācija par jaunākajām inflācijas norisēm	21
1.4. Labvēlīgi finansēšanas nosacījumi joprojām veicināja kredītu atlikuma un monetāro rādītāju pieaugumu	24
2. Monetārā politika – apņēmība atbilstoši rīkoties	29
2.1. Pirmā monetārās politikas pasākumu kārtā, lai saglabātu bagātīgu monetārās politikas stimulu apjomu apstākļos, kad pieaug ārējie palēninošie faktori	29
2.2. Eurosistēmas bilances dinamika, atsākot neto aktīvu iegādes	36
2.3. Atbilstošs regulējums noteicis ar AIP saistīto finanšu risku samazināšanos	39
3. Euro zonas finanšu sektors: augoša banku noturība risku apstākļos	44
3.1. Finanšu stabilitātes vide 2019. gadā	44
3. ielikums. ECB un klimata pārmaiņas	46
3.2. Makroprudenciālās uzraudzības politika sektora mēroga noturības veidošanai	50
3.3. Mikroprudenciālās uzraudzības darbības atsevišķu banku stabilitātes nodrošināšanai	55
4. ielikums. <i>Fintech</i>	56
3.4. ECB ieguldījums Eiropas politikas iniciatīvās	58

4.	Tirgus infrastruktūras un maksājumu raita darbība	61
4.1.	TARGET pakalpojumi	61
4.2.	Tirgus infrastruktūras un maksājumu inovācijas un integrācija	62
5. ielikums.	Kriptoaktīvi, stabilās kriptomonētas un centrālo banku digitālā valūta	63
5.	Tirgus darbības atbalsta pasākumi un citām iestādēm sniegtie finanšu pakalpojumi	66
5.1.	€STR – jaunā darījumu uz nakti atsauces procentu likme euro zonas naudas tirgiem	66
5.2.	ES aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšana	69
5.3.	Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi	70
6. ielikums.	ECB uzlabo pārskatu sniegšanu par valūtas intervencēm	70
6.	Vairāk banknošu un mazāk viltojumu	72
6.1.	Apgrozībā esošo banknošu skaits turpināja palielināties	72
6.2.	Viltoto euro banknošu skaits 2019. gadā joprojām bija neliels	74
6.3.	Videi draudzīgāku banknošu nodrošināšana	75
7.	Statistika	76
7.1.	Datu sniegšanas sloga ierobežošana	76
7.2.	Jauna un pilnveidota euro zonas statistika	78
7. ielikums.	Neatkarīgs euro īstermiņa procentu likmes (€STR) noteikšanas process	79
8. ielikums.	Finanšu kontu statistikas vidēja termiņa stratēģija	81
8.	ECB veiktie pētījumi	82
8.1.	Pētnieciskā darba organizācija	82
8.2.	Konferences un publikācijas	83
9. ielikums.	Eurozonas tirgus koncentrācija, ietekme tirgū un nodarbinātības dinamisms	83
10. ielikums.	Dzimumu līdzsvars un karjeras izaugsme ECB	85

9.	Juridiskās darbības un pienākumi	87
9.1.	Eiropas Savienības Tiesas jurisdikcija attiecībā uz ECB	87
9.2.	ECB atzinumi un prasību neizpildes gadījumi	89
9.3.	Monetārās finansēšanas un privileģētās piekļuves aizlieguma ievērošana	90
10.	ECB ES un starptautiskajā kontekstā	92
10.1.	ECB pārskatu sniegšana sabiedrībai	92
10.2.	Starptautiskās attiecības	93
11. ielikums.	Breksita ietekme	95
11.	Komunikācijas pilnveide	96
11.1.	Jauninājumi ECB komunikācijā	96
11.2.	Analīzes izmantošana, lai pastiprinātu ECB komunikācijas ietekmi	98
12.	Organizācija un laba pārvaldība	100
12.1.	Izcilības veicināšana, veicinot līderību, iekļaušanu un cilvēku izaugsmi	100
12.2.	Turpmāka integritātes un pārvaldības standartu stiprināšana	102
12. ielikums.	Euro 20 gadu jubileja	103
	Finanšu pārskati	105
	Eurosistēmas konsolidētā bilance 2019. gada 31. decembrī	106
	Statistikas sadaļa (pieejama tikai angļu valodā)	107

Īss atskats uz aizvadīto gadu

** Lūdzam ņemt vērā, ka šīs piezīmes attiecas uz ECB aktivitātēm 2019. gadā un tika pabeigtas pirms globālās koronavīrusa (COVID-19) pandēmijas uzliesmojuma. Ekonomiskā situācija un ECB politikas pasākumi kopš tā brīža būtiski mainījušies. ECB savu pilnvaru ietvaros darīs visu nepieciešamo, lai palīdzētu euro zonai izturēt šo krīzi. **

2019. gadā tika atzīmēta euro ieviešanas 20. gadadiena un euro zonas iedzīvotāju atbalsts vienotajai valūtai *Eurobarometer* novembra aptaujā sasniedza vēsturiski augstāko līmeni (76%).

Euro zonas ekonomiskā izaugsme 2019. gadā turpināja palēnināties (līdz 1.2%; iepriekšējā gadā – 1.9%). Kāpumu joprojām veicināja labvēlīgi finansēšanas nosacījumi, turpmāks nodarbinātības pieaugums un nedaudz ekspansīva euro zonas fiskālā nostāja, lai gan globālā ar tirdzniecību saistītā nenoteiktība visvairāk ietekmēja apstrādes rūpniecību un ieguldījumus.

Situācija euro zonas darba tirgos 2019. gadā turpināja uzlaboties. Bezdarba līmenis turpināja sarukt (līdz 7.6%), un saglabājās stabils darba samaksas kāpums (tuvu ilgtermiņa vidējam pieauguma tempam).

Euro zonas kopējā inflācija 2019. gadā bija vidēji 1.2% (2018. gadā – 1.8%). Šī inflācijas samazināšanās atspoguļoja divu svārstīgāku inflācijas komponentu (enerģijas un pārtikas) devumu. Neietverot šos divus komponentus, inflācija vidēji 2019. gadā bija 1.0% (tāda pati kā divos iepriekšējos gados).

Ņemot to vērā, ECB Padome 2019. gadā trijās secīgās reizēs veica papildu monetārās stimulēšanas pasākumus. Šie pasākumi ietvēra jaunu ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperāciju kopumu, perspektīvas norādes paplašināšanu, noguldījumu iespējas procentu likmes pazemināšanu un aktīvu iegādes programmas atsākšanu. 2019. gada beigās parādījās dažas pirmās pazīmes, kas liecināja par izaugsmes dinamikas stabilizēšanos un nelielu pamatinflācijas kāpumu.

Padome politikas procesa novērtējuma ietvaros ņem vērā jebkādu monetārās politikas iespējamo blakusefektu ietekmi. Šajā kontekstā, lai saglabātu monetārās politikas transmisiju ar banku starpniecību, tika ieviesta divu līmeņu rezervju atlīdzības sistēma, saskaņā ar kuru daļai banku virsrezervju netiek piemērota negatīvā noguldījumu iespējas procentu likme.

Strukturāli zema peļnītspēja euro zonas bankām joprojām ir būtiska problēma, lai gan bankas ir pienācīgi nodrošinātas ar kapitālu (pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs – 14.2%). 2019. gadā augsts riska uzņemšanās līmenis finanšu un nekustamā īpašuma tirgos joprojām veicināja ar aktīvu cenām saistītas ievainojamības pastiprināšanos, vienlaikus turpinoties risku kāpumam augošajā nebanku finanšu sektorā. Euro zonas valstis, konsultējoties ar ECB, īstenoja vairākus makroprudenciālās uzraudzības pasākumus, lai mazinātu sistēmiskos riskus un stiprinātu noturību pret tiem.

Eurosistēma turpināja centienus nodrošināt maksājumu sistēmu raitu darbību. Tie ietvēra gatavošanos aizstāt TARGET2 ar jaunu, mūsdienīgu reālā laika bruto norēķinu sistēmu un jaunas neliela apjoma maksājumu stratēģijas pieņemšanu. Šī stratēģija atbalsta tirgus virzīta visas Eiropas risinājuma izstrādi POI (*point-of-interaction*) maksājumu jomā, papildinot veiksmīgi darbojošos Vienoto euro maksājumu telpu.

2. oktobrī tika uzsākta jaunas atsaucē procentu likmes €STR (euro īstermiņa procentu likme) publicēšana ar mērķi līdz 2022. gada janvārim aizstāt pašreizējo atsaucē procentu likmi (EONIA). €STR ikdienas sagatavošana bijusi veiksmīga, un metodoloģija izrādījusi atbilstīga.

ECB turpina rūpīgi izvērtēt klimata pārmaiņu ietekmi uz cenu stabilitātes perspektīvu un finanšu sistēmu. Tas ietver izpratnes izveidi par banku kredītportfeļu oglekļietilpīgumu un analītiskā regulējuma izstrādi, lai veiktu klimata riska stresa testa pilotanalīzi euro zonas banku sektoram. ECB sniedz ieguldījumu pret klimata pārmaiņām vērstos pasākumos ar saviem ieguldījumu lēmumiem un vides aktivitātēm. Laikposmā no 2008. gada līdz 2018. gadam ECB nodrošinājusi oglekļa dioksīda emisiju un enerģijas patēriņa uz vienu darba vietu samazinājumu attiecīgi par 74% un 54%.

2019. gadā uzmanības centrā atkal nonāca ne vien finanšu tirgu un ekspertu, bet arī plašākas auditorijas iesaistīšana un uzmanīgāka iedzīvotāju bažu uzklauššana. Šīs iniciatīvas ietver sacensības #EUROat20, jaunu video sēriju "ECB izskaidro" un mēneša podkāstu.

Frankfurtē pie Mainas 2020. gada maijā

Kristīne Lagarda (*Christine Lagarde*)

Prezidente

Gads skaitļos

Euro zonas reālā IKP pieaugums
2019. gadā kļuva mērenāks

1.2%

Lēnāku izaugsmes tempu pamatā noteica vājāka starptautiskā tirdzniecība ilgstošas globālās nenoteiktības apstākļos.

Bezdarba līmenis samazinājās

7.6%

Neraugoties uz darbaspēka pieaugumu, bezdarba līmenis 2019. gadā turpināja samazināties, sasniedzot 7.6%.

Kopējā inflācija samazinājās

1.2%

Zemākas enerģijas un pārtikas inflācijas ietekmē vidējā kopējā inflācija 2019. gadā samazinājās līdz 1.2%.

Atsāktas monetārās politikas
mērķiem veiktās neto aktīvu
iegādes

20 mljrd. euro

Lai veicinātu inflācijas atgriešanos līmenī, kas zemāks par 2%, bet tuvu tam, ar 2019. gada 1. novembri Eurosistēma atsāka neto aktīvu iegādes ar vidējo mēneša apjomu 20 mljrd. euro.

Lai gan finanšu stabilitātes vide joprojām bija sarežģīta, bankas saglabāja atbilstošu kapitalizācijas līmeni

14.2%

Lai gan finanšu stabilitātes vide joprojām bija sarežģīta, euro zonas banku kapitalizācijas līmenis bija pietiekams (kopējā pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs (CET1) – 14.2%).

ECB samazināja oglekļa dioksīda emisijas uz vienu darba vietu

-74%

ECB laikposmā no 2008. gada līdz 2018. gadam samazināja oglekļa dioksīda emisijas uz vienu darba vietu par 74%.

ECB sāka publicēt euro īstermiņa procentu likmi (€STR)

>30 mljrd. euro

Oktobrī ECB sāka publicēt €STR – jaunu darījumu uz nakti atsauces procentu likmi euro zonas naudas tirgiem. Procentu likme tiek aprēķināta katru dienu, pamatojoties uz darījumiem vairāk nekā 30 mljrd. euro vērtībā.

Ieviestas jaunas 100 euro un 200 euro banknotes

100 euro un 200 euro

2019. gada maijā tika ieviestas jaunās banknotes ar jauniem, inovatīviem pretviltošanas elementiem, noslēdzot Eiropas sērijas banknošu ieviešanu, kas tika uzsākta 2013. gadā ar 5 euro banknoti.

1. Ierobežota inflācijas spiediena apstākļos euro zonas ekonomiskā aktivitāte kļuva mērenāka

Pēc augstākā punkta sasniegšanas 2018. gada vidū pasaules tautsaimniecības izaugsmes temps 2019. gadā būtiski palēninājās, krasi pieaugot ar tirdzniecību saistītai nenoteiktībai. Palēninājums bija plaši vērojams vienlaikus daudzās valstīs. Šādos apstākļos euro zonas tautsaimniecības pieauguma temps kļuva vēl mērenāks, sarūkot līdz 1.2% (iepriekšējā gadā – 1.9%). Lēnāku izaugsmes tempu 2019. gadā pamatā noteica vājāka starptautiskā tirdzniecība ilgstošas globālās nenoteiktības apstākļos. Vienlaikus palēninājumu mazināja labvēlīgi finansēšanas nosacījumi, turpmāks nodarbinātības un darba samaksas kāpums, nedaudz ekspansīva euro zonas fiskālā nostāja un joprojām notiekošais (lai gan nedaudz lēnāks) globālās aktivitātes pieaugums. Apstākļi euro zonas darba tirgos turpināja uzlaboties, bet darba ražīguma kāpums būtiski palēninājās. Inflācijas spiediens kopumā saglabājās zems. Zemākas enerģijas un pārtikas cenu inflācijas ietekmē kopējā inflācija samazinājās līdz 1.2%, bet pamatinflācija joprojām bija neliela. Labvēlīgi finansēšanas nosacījumi joprojām veicināja kredītu atlikuma un monetāro rādītāju pieaugumu. Euro zonas valstu valdības obligāciju peļņas likmes būtiski samazinājās, turpretī euro zonas kapitāla vērtspapīru cenas galvenokārt zemāku diskonta likmju ietekmē palielinājās. Mājsaimniecību aktīvu pieaugumu veicināja augstāks reālo un finanšu aktīvu novērtējums.

1.1. Pasaules tautsaimniecības izaugsmes temps būtiski palēninājās

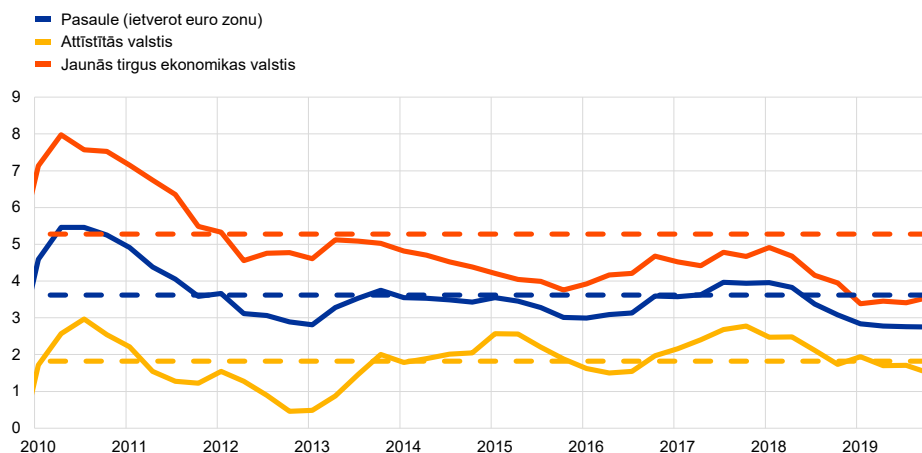
Pasaules tautsaimniecības izaugsmes temps 2019. gadā būtiski palēninājās, un palēninājums bija plaši vērojams vienlaikus daudzās valstīs

2019. gada gaitā pasaules tautsaimniecības izaugsme krasi samazinājās. Pēc augstākā punkta sasniegšanas 2018. gada vidū pasaules tautsaimniecības izaugsmes temps būtiski palēninājās un bija ievērojami mazāks par vēsturisko vidējo un vājākais kopš pasaules finanšu krīzes (sk. 1. att.). Šis globālais izaugsmes palēninājums bija plaši vērojams vienlaikus daudzās valstīs. Lielajās attīstītajās tautsaimniecībās (piemēram, ASV, Apvienotajā Karalistē un Japānā) tas atspoguļoja sarukumu salīdzinājumā ar vidējo rādītāju pārsniedzošu pieauguma tempu. Ķīnā kāpuma temps saruka, sasniedzot zemāko līmeni kopš 1990. gada, un bija aptuveni pašlaik novērtētā potenciālās izaugsmes tempa līmenī. Citās lielajās jaunajās tirgus ekonomikas valstīs izaugsme kopumā bija vāja, daļēji atspoguļojot lēnu atveseļošanos no nesenās recesijas.

1. attēls

Pasaules IKP izaugsme

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; ceturkšņa dati)

Avoti: Haver Analytics, valstu avoti un ECB aprēķini.

Piezīmes. Reģionu kopsummas aprēķinātas, izmantojot ar pirktspējas paritātes svāriem koriģētu IKP. Nepārtrauktās līnijas norāda datus un sniedz līdz pat 2019. gada 4. ceturksnim. Pārtrauktās līnijas norāda ilgtermiņa vidējos rādītājus (no 1999. gada 1. ceturkšņa līdz 2019. gada 4. ceturksnim). Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2020. gada 10. martā.

Pasaules tautsaimniecības izaugsmes tempa kritumu noteica apstrādes rūpniecības izlaides samazināšanās un būtiski vājāks tirdzniecības un ieguldījumu apjoma pieaugums. Turpretī pakalpojumu nozares izlaides pieauguma temps saruka mazāk. To noteica samērā stabils patēriņa kāpums un turpmāka situācijas uzlabošanās darba tirgos.

Tirdzniecības un ieguldījumu apjoma pieaugums 2019. gadā būtiski pavājinājās, krasi pieaugot ar tirdzniecību saistītai nenoteiktībai

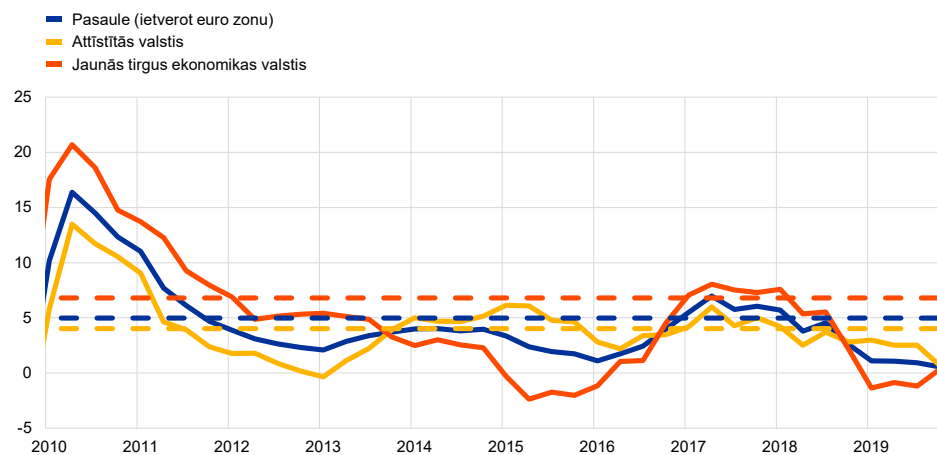
Ar tirdzniecību saistītā nenoteiktība krasi pieauga un saglabājās paaugstinātā līmenī, nelabvēlīgi ietekmējot pasaules tautsaimniecību. Notika ASV un Ķīnas savstarpējo tirdzniecības nesaskaņu eskalācija, par ko liecina virkne dažādu rādītāju.¹ Abas valstis paaugstināja divpusējās tirdzniecības tarifus. Līdz 2019. gada beigām augstāki tarifi bija noteikti vairākumam ASV un Ķīnas divpusējo tirdzniecības darījumu. Nenoteiktība saistībā ar tirdzniecību nedaudz mazinājās, kad pēc abu valstu savstarpējām papildu sarunām, kas ilga kopš oktobra vidus, decembrī tika izziņota "pirmās fāzes" tirdzniecības vienošanās. Vienošanās tika parakstīta 2020. gada 15. janvārī. Paaugstinātās tirdzniecības spriedzes apstākļos tarifu palielināšana noteica krasu tirdzniecības apjoma kritumu, bet pieaugusi nenoteiktība un ekonomiskā noskaņojuma pasliktināšanās 2019. gadā nelabvēlīgi ietekmēja ieguldījumu kāpumu (sk. 2. att.).

¹ Vairāk informācijas par nenoteiktību saistībā ar tirdzniecību sk. ECB 2020. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 1 rakstā [Tracking global economic uncertainty: implications for global investment and trade](#) ("Globālā ekonomiskā nenoteiktība: kā tā ietekmē globālās investīcijas un tirdzniecību").

2. attēls

Pasaules tirdzniecības izaugsme

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; ceturkšņa dati)

Avoti: Haver Analytics, valstu avoti un ECB aprēķini.

Piezīmes. Pasaules tirdzniecības izaugsme definēta kā pasaules importa (ietverot euro zonu) kāpums. Nepārtrauktās līnijas norāda datus un sniedzas līdz pat 2019. gada 4. ceturksnim. Pārtrauktās līnijas norāda ilgtermiņa vidējos rādītājus (no 1999. gada 4. ceturkšņa līdz 2019. gada 4. ceturksnim). Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2020. gada 10. martā.

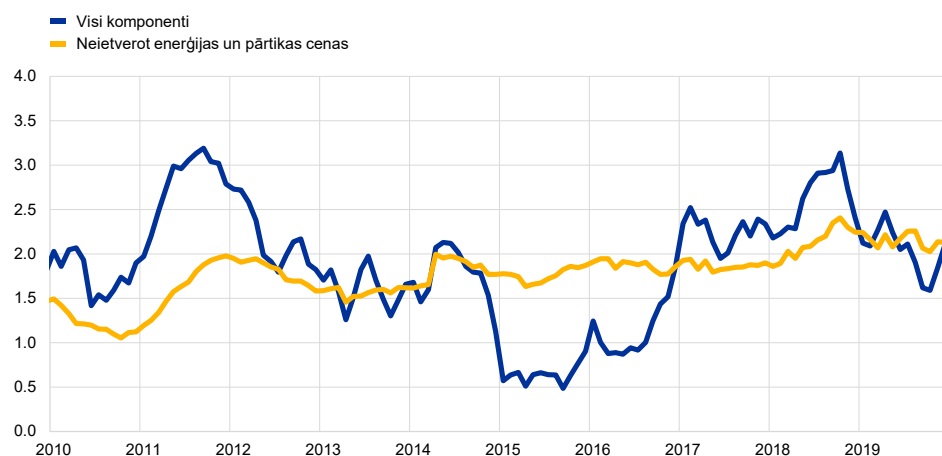
Kopējā inflācija samazinājās, bet pamatinflācija joprojām kopumā bija stabila

Pasaules inflācija 2019. gadā saglabājās ierobežota, atspoguļojot vāju globālā rādītāja izaugsmes tempu (sk. 3. att.). OECD valstu reģionā gada kopējā patēriņa cenu inflācija samazinājās no aptuveni 3% 2018. gada 2. pusgadā līdz 2.1% 2019. gada decembrī, atspoguļojot enerģijas cenu kritumu un pārtikas cenu inflācijas pieauguma tempa palēnināšanos. Tomēr pamatinflācija (neietverot enerģijas un pārtikas cenas) visu gadu saglabājās samērā stabila (aptuveni 2%).

3. attēls

OECD inflācija

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; mēneša dati)

Avots: Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (Organisation for Economic Co-operation and Development).

Piezīme. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada decembrī.

Naftas cenas bija svārstīgas. To noteica naftas piedāvājuma dinamika un pasaules pieprasījuma gaidas

Naftas cenas gada gaitā bija svārstīgas, 1. pusgadā atspoguļojot naftas piedāvājuma dinamiku un 2. pusgadā – pasaules pieprasījuma gaidas. Naftas cena 2019. gadā svārstījās no 53 ASV dolāriem par barelu līdz 74 ASV dolāriem par barelu. 1. pusgadā

naftas cenu augšupejas tendenci veicināja tas, ka OPEC+ (lielāko naftas ražotāju grupa) samazināja ražošanas apjomu vairāk, nekā gaidīts, kā arī ģeopolitiskā spriedze. 2. pusgadā naftas cenas samazinājās, valdot bažām par tirdzniecības saspīlējumu un tā iespējamo ietekmi uz pasaules tautsaimniecību. Ietekme, ko izraisīja piegādes pārtraukums Saūda Arābijā pēc dronu uzbrukuma 14. septembrī, bija īslaicīga, jo šoku palīdzēja mazināt lieli krājumi un ātra ražošanas jaudas atjaunošana.

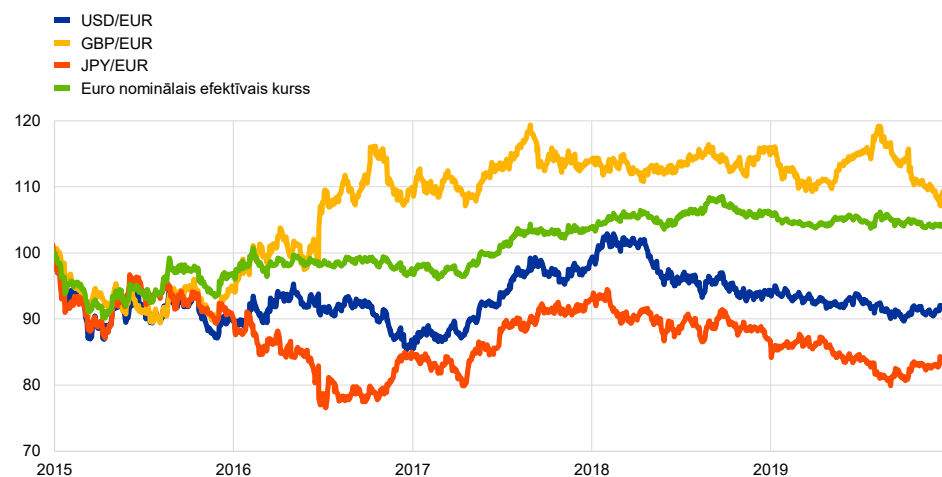
Euro kurss attiecībā pret euro zonas tirdzniecības partneru valūtām samazinājās

2019. gadā euro kurss nominālajā efektīvajā izteiksmē saruka par 1.6% (sk. 4. att.). Divpusējā izteiksmē to noteica euro kursa pavājināšanās attiecībā pret ASV dolāru un Japānas jenu. Samazinājās arī euro kurss attiecībā pret Lielbritānijas sterliņu mārciņu, tomēr visu 2019. gadu tas galvenokārt mainīgo breksita norišu dēļ būtiski svārstījās.

4. attēls

Euro kurss

(dienas dati; 2015. gada 1. janvāris = 100)

Avoti: Bloomberg, Hamburgas Starptautiskās ekonomikas institūts (Hamburg Institute of International Economics; HSEI), ECB un ECB aprēķini.
Piezīmes. Nominālais efektīvais kurss attiecībā pret 38 nozīmīgāko tirdzniecības partnervalstu valūtām. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

Pasaules izaugsmes perspektīvas riski bija lejupevērti

2019. gada beigās pasaules izaugsmes perspektīva paredzēja to, ka izaugsmes temps kļūs mērenāks, tuvojoties ekonomiskās attīstības cikla briedumam attīstītajās valstīs un Ķīnai pakāpeniski pārejot uz zemāku pieauguma tempa trajektoriju, atveseļošanās procesam citās jaunajās tirgus ekonomikas valstīs vienlaikus saglabājoties trauslam. Šī perspektīva bija nenoteikta, un pasaules aktivitāti apdraudošie riski kopumā bija lejupevērti.² Ja apstrādes rūpniecības nozares vājums sāktu ietekmēt pakalpojumu nozari, pasaules ekonomiskās aktivitātes kritums varētu paātrināties. Krasāks sarukums Ķīnā varēja spēcīgāk ietekmēt pasaules tautsaimniecību, bet tirdzniecības strīda eskalācija pastiprinātu negatīvo ietekmi uz pasaules tirdzniecības plūsmām. Īpaši Eiropā pastāvēja risks, ka ASV varētu noteikt tirdzniecības tarifus atsevišķu valstu ražotajām precēm. Kopumā paaugstināta ģeopolitiskā spriedze varēja nelabvēlīgi ietekmēt globālo izaugsmi un tirdzniecību.

² Perspektīva 2019. gada beigās neparedzēja ar koronavīrusa infekcijas uzliesmojumu saistītā lejupevērstā riska ietekmi, jo tobrīd šī informācija nebija zināma.

Turklāt neraugoties uz Apvienotās Karalistes organizēto izstāšanos no Eiropas Savienības, ES un Apvienotās Karalistes nākotnes attiecības joprojām bija nenoteiktas, un sarunu iznākums saglabājās kā lejupvērstis risks. Turklāt krasa pārcenošana pasaules finanšu tirgos varēja mazināt riska apetīti pasaules mērogā un ietekmēt reālo ekonomisko aktivitāti.

1.2. Euro zonas tautsaimniecības pieauguma temps kļuva mērenāks, bet situācija darba tirgos turpināja uzlaboties

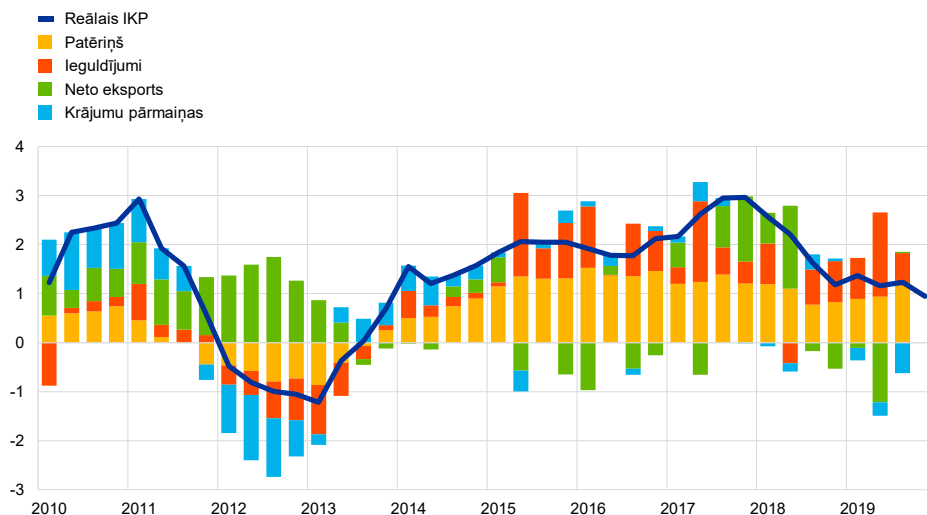
Euro zonas reālā IKP pieaugums 2019. gadā kļuva mērenāks

Euro zonas reālā IKP gada pieauguma temps 2019. gadā kļuva vēl mērenāks, samazinoties līdz 1.2% (iepriekšējā gadā – 1.9%; sk. 5. att.). Atšķirībā no 2018. gadā vērotā izaugsmes tempa krituma, ko noteica gan ārējā, gan iekšzemes pieprasījuma pieauguma tempa sarukums, mērenāka izaugsme 2019. gadā pamatā skaidrojama ar būtisku starptautiskās tirdzniecības pavājināšanos ilgstošas globālās nenoteiktības apstākļos. Vienlaikus euro zonas izaugsmi joprojām veicināja labvēlīgi finansēšanas nosacījumi, turpmāks nodarbinātības un darba samaksas kāpums, nedaudz ekspansīva euro zonas fiskālā nostāja un notiekošais (lai gan lēnāks) globālās aktivitātes pieaugums.

5. attēls

Euro zonas reālais IKP

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; devums; procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Piezīme. 2019. gada 4. ceturkšņa IKP gada pieaugums atbilst provizorisksajai ātrajai aplēsei, bet komponentu jaunākie dati sniegti par 2019. gada 3. ceturksni.

Uz iekšzemes pieprasījumu orientētām nozarēm 2019. gadā bija raksturīga lielāka noturība

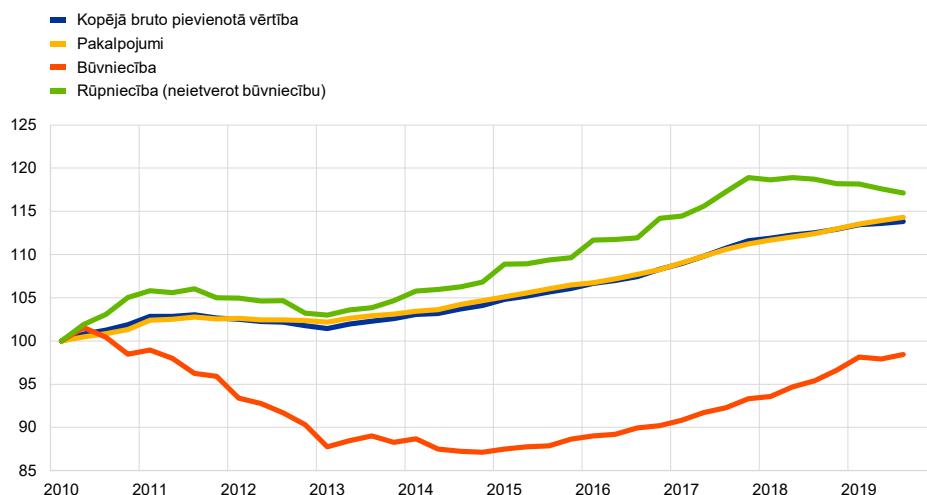
Izlaides pieaugumu 2019. gadā noteica pakalpojumu nozare un būvniecība, kas spēcīga euro zonas iekšzemes pieprasījuma apstākļos joprojām saglabāja noturību. Euro zonas rūpniecības nozares aktivitāte turpināja pavājināties (sk. 6. att.). Tas atspoguļoja vājā ārējā pieprasījuma negatīvās atskaņas. Turpretī attiecībā uz

pakalpojumu nozari 2019. gadā bija tikai ierobežotas pazīmes, kas liecināja par vājāka ārējā pieprasījuma ietekmi.³

6. attēls

Euro zonas reālā bruto pievienotā vērtība saimnieciskās darbības dalījumā

(indekss: 2010. gada 1. cet. = 100)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Piezīme. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 3. ceturksnī.

2019. gadā iekšzemes pieprasījums turpināja pozitīvi ietekmēt euro zonas izaugsmi, valdot labvēlīgiem finansēšanas nosacījumiem un uzlabojoties situācijai darba tirgos. Privātais patēriņš, kā arī patērētāju noskaņojums 2019. gadā saglabāja noturību (sk. 1. ielikumu). Mājsaimniecību tēriņus veicināja nodarbinātības un darba samaksas palielināšanās, kas sekmēja kopējo darba ienākumu pieaugumu. Uzņēmējdarbībā veikto ieguldījumu kāpuma temps 2018. gadā sāka mazināties un 2019. gadā joprojām bija mērens. Uzņēmumu lēmumus par ieguldījumu veikšanu ietekmēja mazāk dinamiska ārējā vide un paaugstināta globālā nenoteiktība. Neraugoties uz to un uzņēmumu pelnītspējas pieticīgo kāpumu un jaudu izmantošanas līmeņa kritumu, labvēlīgu finansēšanas nosacījumu veicinātie uzņēmējdarbībā veiktie ieguldījumi joprojām pozitīvi ietekmēja tautsaimniecības izaugsmi. Īpaši straujš bija intelektuālā īpašuma produktos veikto ieguldījumu kāpums, kas parasti ir svārstīgs.⁴ Vienlaikus pēc iepriekšējo gadu spēcīgā un ilgstošā kāpuma samazinājās mājokļos veikto ieguldījumu pieauguma temps, kā arī euro zonas mājokļu tirgu izaugsmes temps kļuva mērenāks. Šo palēninājumu galvenokārt atspoguļoja arvien vairāk augoši mājokļu piedāvājumu ietekmējoši šķēršļi (īpaši darbaspēka trūkums, trūkumi regulējumā un parāda samazināšanas process), tādējādi 2019. gada gaitā ierobežojot būvniecības nozares izaugsmi.

³ Apskatu par apstrādes rūpniecības un pakalpojumu nozares mijiedarbību sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 7 rakstā [Developments in the services sector and its relationship with manufacturing](#) ("Norises pakalpojumu nozarē un tās saistība ar apstrādes rūpniecību").

⁴ Piemēram, Īrijā veiktie ieguldījumi intelektuālā īpašuma produktos 2019. gada 2. un 3. ceturksnī noteica euro zonas ieguldījumu pieauguma datu izkropojumu.

1. ielikums

Patēriņš un mājsaimniecību noskaņojums saglabājas noturīgs

Lai gan euro zonas tautsaimniecības izaugsmes temps palēninājās, pakalpojumu nozare un mazumtirdzniecība kopumā 2019. gadā saglabāja noturību, neraugoties uz to, ka pieauguma temps šajās nozarēs kļuva nedaudz mērenāks. Nozīmīgu pieprasījuma daļu pakalpojumu nozarē un mazumtirdzniecībā veido privātais patēriņš. Ņemot to vērā, šajā ielikumā sīkāk aplūkots patērētāju noskaņojums euro zonā, apsverot iemeslus, kuri noteikuši patērētāju tēriņu samērā lielo noturību.

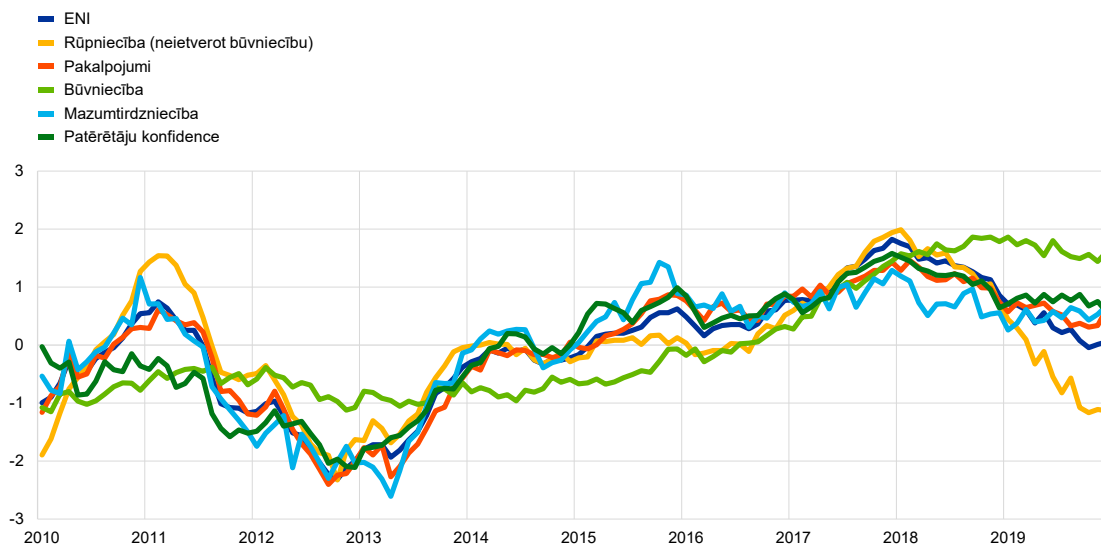
Patērētāju noskaņojums stabilizējās un bija noturīgāks nekā citās nozarēs

Tautsaimniecības pieauguma tempa palēnināšanās 2019. gadā pārsvarā atspoguļoja vājāku starptautiskās tirdzniecības sniegumu paaugstinātas globālās nenoteiktības apstākļos, kas savukārt pamatā nelabvēlīgi ietekmēja euro zonas rūpniecības nozari. Turpretī pakalpojumu nozarē un mazumtirdzniecībā bija vērojama noturīga izaugsme, neraugoties uz nedaudz mērenāku kāpuma tempu. Tas redzams A attēlā, kurā parādīts dažādu euro zonas tautsaimniecības nozaru noskaņojums. Eiropas Komisijas ekonomiskā noskaņojuma rādītājs (ENR) ir rūpniecības (neietverot būvniecību; svēruma – 40%), pakalpojumu nozares (30%), būvniecības (5%), mazumtirdzniecības (5%) un mājsaimniecību (20%) konfidences rādītāja vidējais svērtais rādītājs. Kā redzams, palēninājums vairāk uz iekšzemes pieprasījumu vērstos sektoros (t.i., būvniecībā, pakalpojumu nozarē, mazumtirdzniecībā un mājsaimniecību sektorā) bijis daudz mazāks nekā rūpniecībā.

A attēls

Euro zonas konfidences rādītājs nozaru dalījumā

(standartizēti procentuālie rādītāji)

Avoti: Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

Privātais patēriņš 2019. gadā kopumā saglabāja noturību

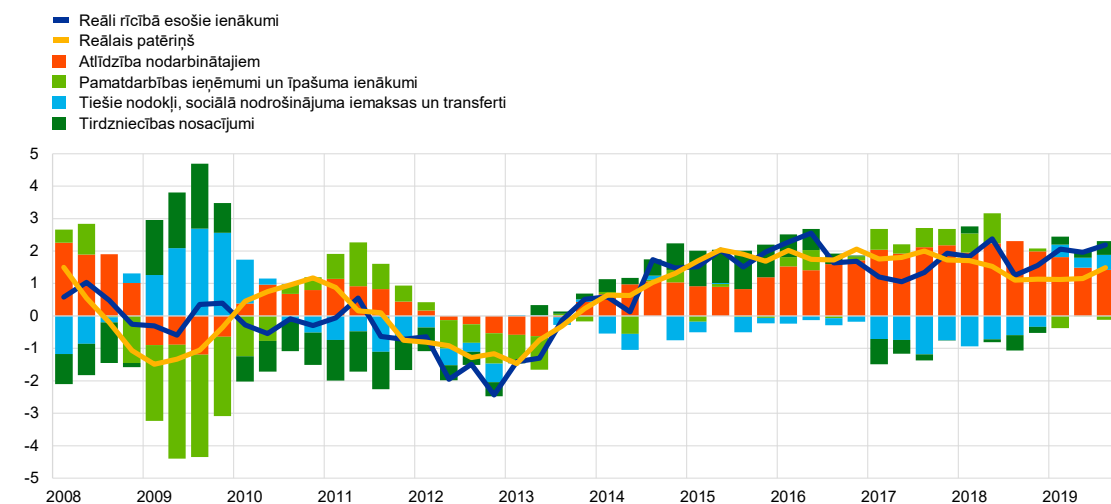
Privātā patēriņa pieauguma noturību 2019. gadā veicināja turpmāks reālo rīcībā esošo ienākumu kāpums, kuru savukārt balstīja noturīgais darba tirgus. Darba ienākumus pozitīvi ietekmēja turpmāks darba samaksas un nodarbinātības pieaugums, lai gan nodarbinātības pieauguma temps palēninājās. Turklāt kopumā paredzams, ka neliela pozitīva ietekme uz ienākumu kāpumu salīdzinājumā ar 2018. gadu, kad ietekme joprojām bija samazinoša, varētu būt bijusi netiešajiem

nodokļiem, sociālā nodrošinājuma iemaksām un transfertiem (sk. B att.). Tomēr tradicionāli ar ekonomisko aktivitāti cieši saistītā pamatdarbības ieņēmumu pārpalikuma un īpašuma ienākumu ietekme, kas kopš 2015. gada bija pozitīva, 2019. gadā kļuva nedaudz negatīva.

B attēls

Reālais privātais patēriņš un rīcībā esošie ienākumi

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; devums; procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Patērētāju konfidences rādītājus noteicošie faktori

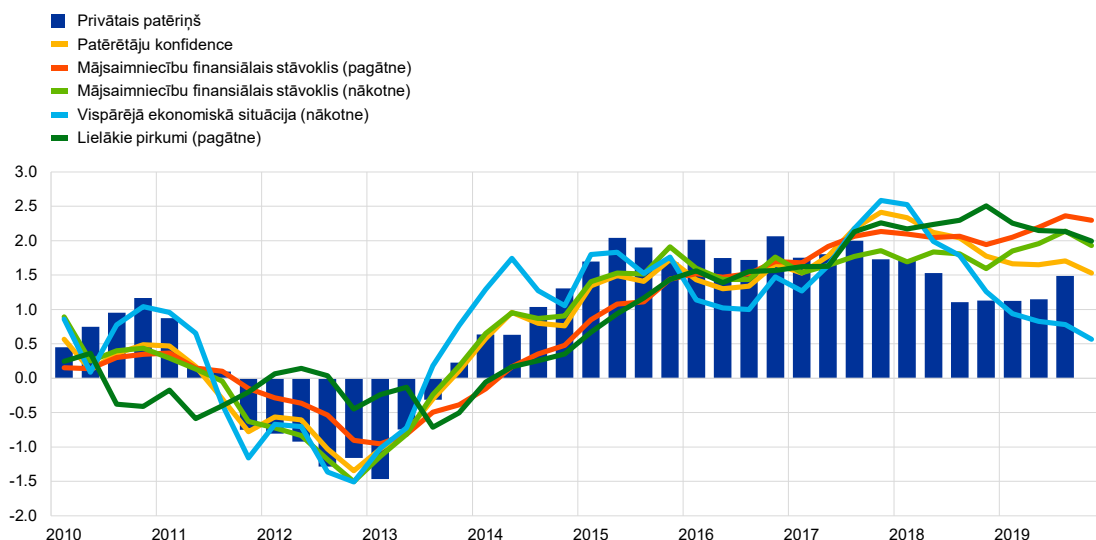
Eiropas Komisijas patērētāju konfidences rādītāju iegūst, aprēķinot četru ar pagātnes finanšu un ekonomisko norišu vērtējumu, kā arī nākamajos 12 mēnešos paredzamo norišu gaidām saistītu apakšindeksu vidējo vērtību (sk. C att.).⁵ Viens apakšindekss attiecas uz valsts kopējās ekonomiskās situācijas novērtējumu, turpretī pārējie vērtē mājāsaimniecību finanšu situāciju. Aplūkojot šo apakšindeksu dinamiku, redzams, ka mājāsaimniecības labvēlīgāk novērtējušas savu personisko situāciju, galvenokārt atspoguļojot turpmāku darba tirgus noturību, kas lielā mērā pasargāja mājāsaimniecību ienākumus no ekonomiskās izaugsmes palēninājuma nelabvēlīgās ietekmes.

⁵ Sk. [A revised consumer confidence indicator](#). Eiropas Komisija, 2018. gada 21. decembris.

C attēls

Privātais patēriņš un patērētāju konfidence

(gada pārmaiņas; %, standartizētas procentu starpības)

Avoti: Eurostat, Eiropas Komisija un ECB aprēķini.

Piezīme. Apsekojuma dati standartizēti, izmantojot privātā patēriņa gada pieauguma tempa vidējo rādītāju un standartnovirzi kopš 2010. gada.

Stabila darba tirgus dinamika vienlaikus ar darba samaksas kāpumu, kā arī labvēlīgiem finansēšanas nosacījumiem un mājsaimniecību finansiālā stāvokļa uzlabošanās lielā mērā izskaidro, kāpēc patērētāju konfidences līmenis euro zonā 2019. gadā saglabājās augsts, veicinot privāto patēriņu. Noturīga iekšzemes pieprasījuma un vāja ārējā pieprasījuma apstākļos ECB turpina vērīgi pārraudzīt ienākošos datus, lai novērtētu risku, ka ārējais sektors varētu sākt negatīvi ietekmēt iekšzemes sektoru.

Ārējā sektora neto ietekme uz euro zonas produkcijas izlaidi 2019. gadā bija negatīva. Izņemot eksportu uz ASV, kas, kaut arī lēnāk, bet auga, bija plaši vērojams kritums, un to galvenokārt noteica vājais kapitālpriekšu un automobiļu eksports. Samazinājās arī euro zonas iekšējā tirdzniecība, kritumam galvenokārt skarot starppatēriņa preces un atspoguļojot euro zonas ražošanas ķēžu pasliktināšanos.

Situācija euro zonas darba tirgos turpināja uzlaboties, bet darba ražīguma kāpums būtiski palēninājās

Situācija euro zonas darba tirgos 2019. gadā turpināja uzlaboties

Situācija euro zonas darba tirgos 2019. gadā turpināja uzlaboties (sk. 7. att.). Šī uzlabošanās 2019. gadā bija galvenais ekonomisko aktivitāti veicinošais elements.

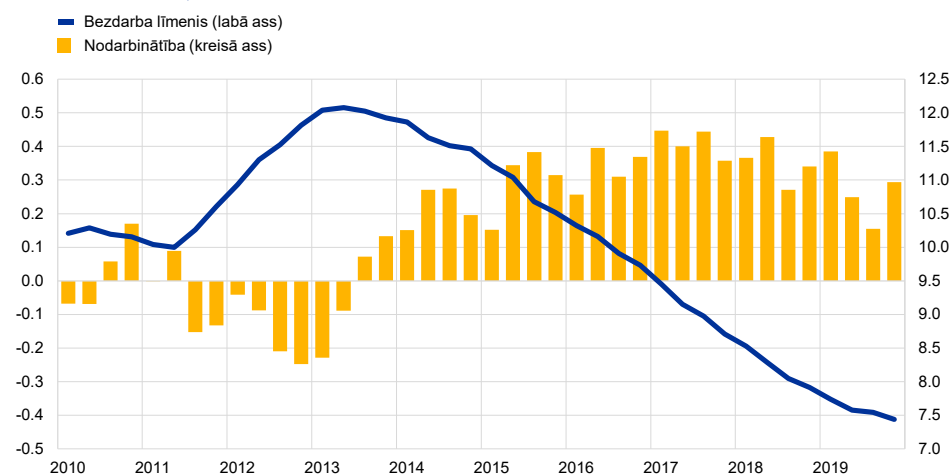
Saskaņā ar analīzi, kuras pamatā ir sintētiski darba tirgus rādītāji, darba tirgus aktivitātes līmenis 2019. gada 2. ceturksnī bija tuvu pirms krīzes sasniegtajam augstākajam līmenim. Turklāt darba tirgus attīstības temps joprojām pārsniedza

ilgtermiņa vidējo rādītāju, lai gan pēdējā laikā tas kļuvis nedaudz mērenāks.⁶ Labi darba tirgus rezultāti tika sasniegti apstākļos, kad turpinājās darbaspēka piedāvājuma kāpums, kas daļēji atspoguļoja gados vecāku strādājošo lielāku līdzdalības līmeni, ko noteica iepriekš veiktās reformas, palielinot tiesību aktos noteikto pensionēšanās vecumu.⁷

7. attēls

Darba tirgus rādītāji

(darbaspēks; %; ceturkšņa pieauguma temps; sezonāli izlīdzināti dati)

Avots: Eurostat.

Piezīme. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 4. ceturksnī.

Bezdarba līmenis
samazinājās

Nodarbinātība 2019. gadā palielinājās par 1.2%. Tas salīdzinājumā ar IKP pieauguma dinamiku uzskatāms par stabilu kāpuma tempu. Darba ražīguma kāpums uz vienu nodarbināto 2019. gadā bija 0.0% (2018. gadā – 0.4%).⁸ Neraugoties uz darbaspēka piedāvājuma kāpumu, bezdarba līmenis 2019. gadā turpināja samazināties, sasniedzot 7.6% – līmeni, kas tuvs 2007. gada rādītājam. Tomēr bezdarba līmeņa rādītāju dispersija euro zonas valstīs joprojām bija augsta.

Nepieciešams digitālās ekonomikas monitorings

Saskaņā ar literatūru digitalizācija ietekmē vairākus monetārajai politikai nozīmīgus tautsaimniecības mainīgos pamatrādītājus. Empīriskie dati attiecībā uz digitalizācijas ietekmi liecina, ka tā, iespējams, palielina aktivitāti un darba ražīgumu, tomēr tās kopējā ietekme uz inflāciju pagaidām ir neskaidra.⁹ Saskaņā ar Eiropas Komisijas

⁶ Stikāku informāciju par to, kā šie rādītāji tiek veidoti, sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 8 ielikumā "Euro zonas darba tirgus apstākļu rādītāji".

⁷ Stikāku informāciju par euro zonas darbaspēka norisēm sk. ECB 2018. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 1 rakstā "Labour supply and employment growth" ("Darbaspēka piedāvājums un nodarbinātības pieaugums").

⁸ Stikāku informāciju par saikni starp nodarbinātību un darba ražīgumu pašreizējā nodarbinātības kāpuma posmā sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 2 ielikumā "Nodarbinātības pieaugums un IKP euro zonā" un ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 6 ielikumā "Kā pašreizējais euro zonas nodarbinātības pieaugums atbilst vēsturiskajām tendencēm?".

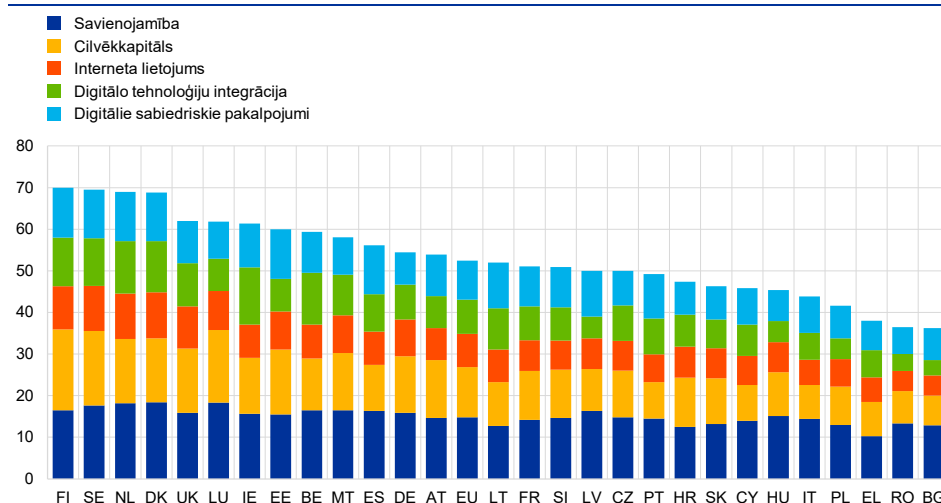
⁹ Sk., piemēram, Charbonneau, K., Evans, A., Sarker, S., Suchanek, L. *Digitalization and Inflation: A Review of the Literature*. Staff Analytical Note 2017–20, Bank of Canada, 2017. gada novembris.

Digitalizācija ietekmē vairākus
monetārajai politikai nozīmīgus
mainīgos rādītājus

Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksu (DESI) 2019. gadā euro zonas valstu digitalizācijas pakāpe bija robežās no aptuveni 40 vismazāk digitalizētajās valstīs līdz aptuveni 70 visvairāk digitalizētajās valstīs (sk. 8. att.). Lai gan savienojamības ziņā ES valstu rādītāji bija kopumā līdzīgi, cilvēkkapitāla, interneta lietojuma, digitālo tehnoloģiju integrācijas un digitālo sabiedrisko pakalpojumu ziņā rezultāti vairs nebija tik viendabīgi.

8. attēls

Digitālās ekonomikas un sabiedrības 2019. gada indekss

Avots: Eiropas Komisija.

Galveno problēmu risināšanā varētu palīdzēt strukturālā politika

Strukturālo politiku īstenošana euro zonas valstīs būtiski jāpastiprina, lai veicinātu euro zonas darba ražīgumu un izaugsmes potenciālu, samazinātu strukturālo bezdarbu un palielinātu tautsaimniecības noturības spējas. Tas ietver strukturālās politikas, kas vērstas uz darba tirgus darbības uzlabošanu, konkurences palielināšanu preču un ražošanas izejvielu tirgos un uzņēmējdarbības vides stiprināšanu.¹⁰ Turklāt strukturālās politikas nepieciešamas, lai palīdzētu risināt pašreizējās un nākotnes problēmas, kuras nosaka, piemēram, iedzīvotāju novecošana, digitalizācija un klimata pārmaiņas. Konkrētai valstij adresēti ieteikumi (KVAI) ir katrai valstij pielāgoti politikas ieteikumi, kā pastiprināt ekonomisko izaugsmi un noturību. KVAI apstiprina dalībvalstis Eiropadomē. 2019. gada februārī Eiropas Komisija secināja, ka 95% politikas ieteikumu vai nu nav īstenoti, vai labākajā gadījumā ir īstenoti "daļēji" apjomā.¹¹

¹⁰ Sk. piemēram, Masuch, K., Anderton, R., Setzer, R., Benalal, N. (editors). *Structural policies in the euro area*. Occasional Paper Series, Nr. 210, ECB, 2018. gada jūnijs.

¹¹ Vairāk informācijas par KVAI īstenošanu sk. ECB 2019. gada jūnija "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 5 ielikumā *Country-specific recommendations for economic policies under the 2019 European Semester* ("Konkrētām valstīm 2019. gada Eiropas semestra ietvaros adresētie fiskālo politiku ieteikumi").

Viegli ekspansīva fiskālā nostāja nedaudz veicināja ekonomisko aktivitāti

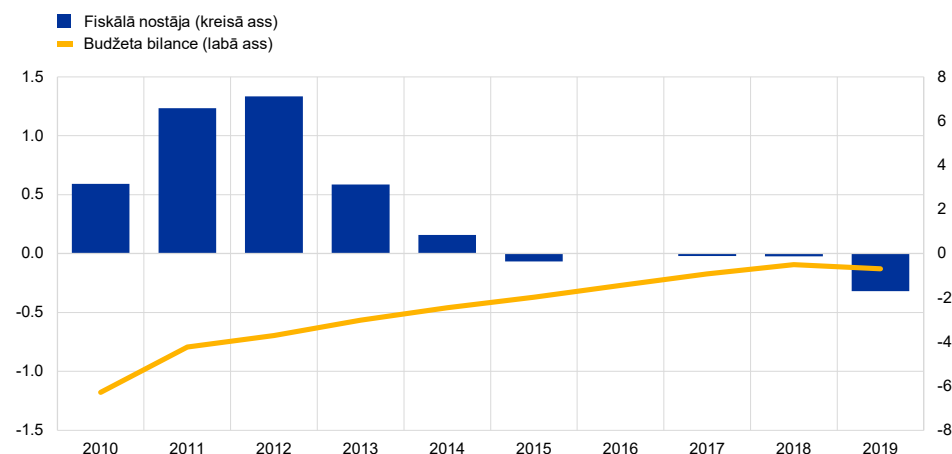
Euro zonas valstu valdības budžeta deficīta rādītājs viegli ekspansīvas fiskālās nostājas ietekmē nedaudz palielinājās

Piecus gadus euro zonas fiskālā nostāja¹² bija kopumā neitrāla, bet 2019. gadā tā kļuva nedaudz ekspansīva (sk. 9. att.). Nostājas stingrības mazināšana veicināja ekonomisko aktivitāti eiro zonā. Tā atspoguļoja dažās lielajās dalībvalstīs īstenotos ekspansīvos politikas pasākumus (galvenokārt tiešo nodokļu samazinājumu, kā arī valsts izdevumu kāpumu). Saskaņā ar Eurosistēmas speciālistu 2019. gada decembra makroekonomiskajām iespēju aplēsēm euro zonas valstu valdības budžeta deficīts 2019. gadā nedaudz palielinājās, sasniedzot 0.7% no IKP. Budžeta bilances samazināšanās atspoguļoja ekspansīvāku fiskālo nostāju, ko daļēji kompensēja procentu maksājumu ietaupījums, bet cikliskās pozīcijas devums kopumā saglabājās nemainīgs.

9. attēls

Valdības budžeta balance un fiskālā nostāja

(% no IKP)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Euro zonas kopējā valdības parāda attiecība pret IKP 2019. gadā turpināja samazināties, gada beigās sasniedzot 84.5% no IKP. Tomēr vairākās valstīs parāda attiecība pret IKP joprojām bija augsta. Kopējā parāda rādītāja samazināšanos veicināja labvēlīgas procentu likmju un izaugsmes tempa starpības un pozitīva (lai gan sarūkoša) sākotnējā budžeta balance. Lai gan 2019. gada beigās ne pret vienu euro zonas valsti netika piemēroti Stabilitātes un izaugsmes pakta (SIP) korektīvās daļas pasākumi, Eiropas Komisija 2019. gadā novērtēja, ka astoņu euro zonas valstu,

¹² Fiskālā nostāja atspoguļo uz tautsaimniecību vērsto fiskālās politikas stimulu virzību un apjomu papildus valsts finanšu automātiskajai reakcijai uz ekonomiskās attīstības ciklu. To mēra kā cikliski koriģētās sākotnējās budžeta bilances pārmaiņas, no cikliski koriģētās sākotnējās budžeta bilances atskaitot valdības atbalstu finanšu sektoram. Sīkāk par euro zonas fiskālās nostājas koncepciju sk. ECB 2016. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 4 rakstā [The euro area fiscal stance](#) ("Euro zonas fiskālā nostāja").

no kurām daudzās parāda rādītājs bija gandrīz 100% no IKP vai pat vairāk, 2020. budžeta projekti radīja risku neizpildīt SIP noteiktās prasības.¹³

1.3. Inflācijas spiediens saglabājās zems

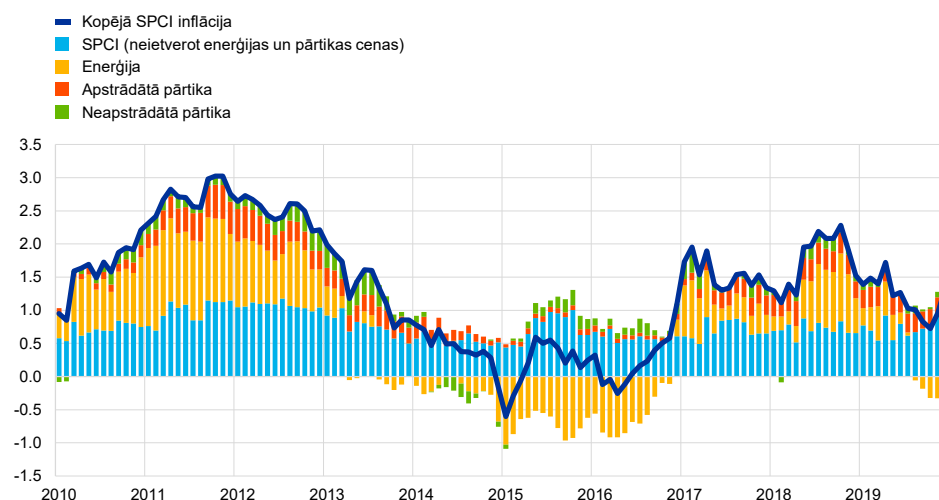
Kopējā inflācija samazinājās

Euro zonas kopējā inflācija 2019. gadā bija vidēji 1.2% (2018. gadā – 1.8%).¹⁴ Šī inflācijas samazināšanās galvenokārt atspoguļoja divu svārstīgāku inflācijas komponentu (enerģija un pārtika) pienesumu. Viens no pamatinflācijas rādītājiem – SPCI inflācija (neietverot enerģijas un pārtikas cenas) – 2019. gadā saglabājās zems (vidēji 1%) tāpat kā 2018. un 2017. gadā, neraugoties uz kāpumu gada beigās (sk. 10. att.).

10. attēls

SPCI inflācija un komponentu devums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; devums; procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Zemākas enerģijas un pārtikas inflācijas ietekmē kopējā inflācija samazinājās, savukārt pamatinflācija joprojām bija neliela

Vidējo kopējo inflāciju 2019. gadā salīdzinājumā ar 2018. gadu galvenokārt noteica enerģijas cenu inflācijas norises. Vispārējās pārtikas cenu inflācijas devums kopējā SPCI inflācijā 2019. gadā samazinājās līdz 0.3 procentu punktiem (2018. gadā – 0.4 procentu punkti). Visa gada laikā vērojamas vispārējās pārtikas cenu inflācijas norises galvenokārt noteica norises svārstīgajā neapstrādātās pārtikas komponentā.

¹³ Sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 8 ielikumu "2020. gada budžeta plānu projektu pārskatīšana – daži fiskālās pārvaldības reformas ietekmes aspekti".

¹⁴ Eurostat 2018. gadā pēc noteiktā ECB 2018. gada pārskata datu publicēšanas termiņa koriģēja un palielināja vidējo kopējo inflāciju no 1.7% uz 1.8%. Koriģēšana notika pēc tam, kad Eurostat bija ieviesis metodoloģiskas pārmaiņas saskaņotajā patēriņa cenu indeksā (SPCI). Šīs pārmaiņas nozīmēja arī vidējās pakalpojumu cenu inflācijas augšupvērstu koriģēšanu 2018. gadā no 1.3% uz 1.5% un vidējās neenerģijas rūpniecības preču cenu inflācijas lejupvērstu koriģēšanu 2018. gadā no 0.4% uz 0.3%. Tomēr minētās pārmaiņas 2018. gadā tikai nedaudz ietekmēja vidējo SPCI inflāciju (neietverot enerģijas un pārtikas cenas), kas saglabājās nemainīga (1.0%). Atšķirībā no šīs samērā nelielās ietekmes ietekme uz 2015. gada mēneša un gada inflāciju bija īpaši spēcīga. 2015. gada vidējā kopējā inflācija tika koriģēta un paaugstināta par 0.2 procentu punktiem, un SPCI inflācija (neietverot enerģijas un pārtikas cenas) – par 0.3 procentu punktiem. Sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 2 ielikumu "Jauna Vācijas kompleksa tūrisma braucienu cenu indeksa noteikšanas metode un tās ietekme uz SPCI inflāciju" un Deutsche Bundesbank 2019. gada marta publikācijas *Monthly Report* 8.–9. lpp.

Apstrādātās pārtikas cenu inflācija 2019. gadā svārstījās aptuveni 1.9% līmenī, kas bija nedaudz zemāks par 2018. gada vidējo rādītāju. Divu apstrādātās pārtikas cenu ietekmējošo faktoru – patēriņa pārtikas ražotāju cenu un pārtikas preču cenu – kāpums (ņemot vērā ES lauksaimniecības produktu ražotāju cenas) liecina, ka spēcīgas konkurences apstākļos patērētāju līmenī šī izmaksu palielināšanās netika pilnībā ietverta pārtikas cenās.

SPCI inflācijas (neietverot enerģijas un pārtikas cenas) tāpat kā citu pamatinflācijas rādītāju dinamika gandrīz visu gadu kopumā bija horizontāla, un, neraugoties uz nelielu kāpumu 2019. gada beigās, SPCI inflācija saglabājās zemāka par tās vēsturiski vidējo rādītāju. 2. ielikumā aplūkota pamatinflācijas un ekonomiskās aktivitātes sakarība, kā arī plašākas pēc pasaules finanšu krīzes vērojamās ekonomiskās norises. Gan neenerģijas rūpniecības preču, gan pakalpojumu cenu inflācijas vājā dinamika noteica mērenu SPCI inflāciju (neietverot enerģijas un pārtikas cenas). Neenerģijas rūpniecības preču cenu inflācija 2019. gadā bija vidēji 0.3% (tāda pati kā 2018. gadā un vidēji tāda pati kā kopš 2015. gada). Cenu spiediena rādītāji dažādos cenu noteikšanas ķēdes posmos liecina, ka gada gaitā nepārtikas patēriņa preču ražotāju cenu gada pārmaiņu temps kopumā saglabājās stabils, bet bija ievērojami augstāks nekā vidēji kopš 2015. gada. Tas liecina, ka daļa izmaksu kāpuma tika absorbēta mazumtirdzniecībā. Turklāt atšķirībā no 2018. gada nepārtikas patēriņa preču importa cenu vidējais gada pārmaiņu temps 2019. gadā bija pozitīvs, līdz ar citiem faktoriem atspoguļojot euro kursa sarukumu. Pakalpojumu cenu inflācija bija nedaudz svārstīga statistiskā efekta noteiktu ar ceļošanu saistīto pakalpojumu cenu norišu dēļ.¹⁵ Vērtējot mēneša svārstības, pakalpojumu cenu inflācijas dinamika 2019. gadā bija horizontāla (vidēji 1.5% – tāpat kā 2018. gadā) un tikai nedaudz lielāka nekā vidēji kopš 2015. gada. Kopumā pakalpojumu cenu kāpums, kurā lielu daļu veido darbaspēka izmaksas, joprojām atpalika no darba samaksas pieauguma.

2. ielikums

Euro zonas Filipsa līkne un tās interpretācija par jaunākajām inflācijas norisēm

SPCI inflācija (neietverot enerģijas un pārtikas cenas) kopš 2013. gada pastāvīgi saglabājās zemāka par tās vēsturiski vidējo rādītāju. Lai gan sākotnēji to varētu skaidrot ar lielu tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjomu un citiem inflācijas spiedienu mazinošiem faktoriem, nesen pieredzēto vājumu grūti ņemt vērā standarta Filipsa līknes ietvaros – par to liecina inflācijas norišu dalījumā redzamais neizskaidrotais komponents (sk. A att.). Tas rosinājis rūpīgi pārskatīt šo būtisko ekonomisko saikni.¹⁶

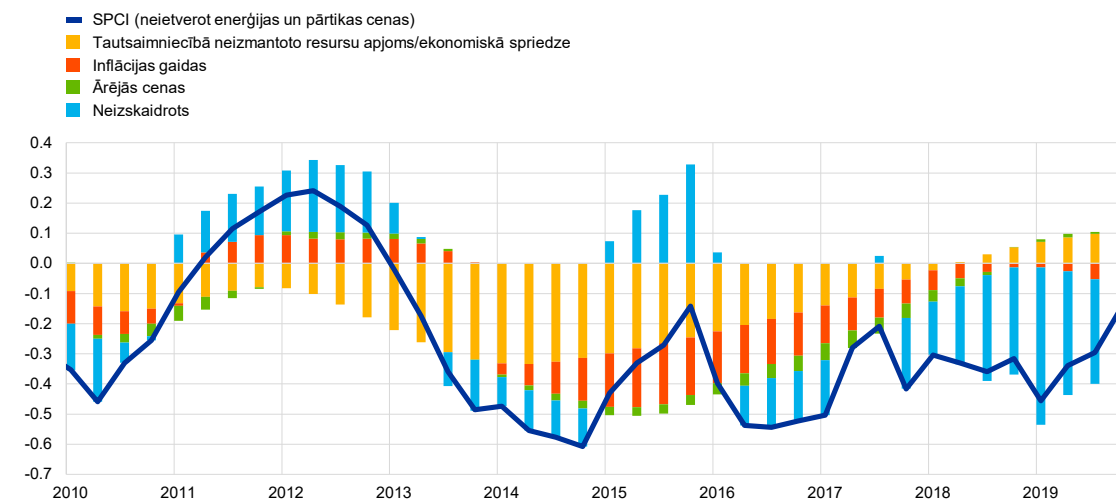
¹⁵ Vācijā veiktajām komplekso tūrisma braucienu cenu rādītāju statistiskajām pārmaiņām bija īslaicīga lejupvērsta ietekme uz euro zonas pakalpojumu cenu inflāciju; sk. *Deutsche Bundesbank* 2019. gada augusta publikācijas *Monthly Report* 57.–59. lpp.

¹⁶ Sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biltena" Nr. 4 rakstu Bobeica, E., Sokol, A. *Drivers of underlying inflation in the euro area over time: a Phillips curve perspective*. Šajā analizē galvenā uzmanība pievērsta inflācijas dalījumam izlases perioda ietvaros. Šāda veida modeļa prognozētspējas, kā arī dažādu inflācijas mainīgo prognozētspējas nesen veikto analīzi sk. Moretti, L., Onorante, L., Zakipour Saber, S. *Phillips curves in the euro area*. Working Paper Series, No 2295, ECB, 2019. gada jūlijs.

A attēls

Uz Filipa līkni balstīts pamatinflācijas dalījums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; devums; procentu punktus; visas vērtības norādītas kā novirze no vidējā rādītāja kopš 1999. gada)

Avots: ECB aprēķini.

Piezīmes. Stabiņi atspoguļo vidējos devumus daudzās modeļu specifikācijās (sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biljeta" Nr. 4 rakstu Bobeica, E., Sokol, A. *Drivers of underlying inflation in the euro area over time: a Phillips curve perspective* ("Pamatinflācijas virzītājspēki euro zonā laika gaitā: Filipa līknes skatpunkts")). Devumi iegūti tāpat, kā minēts Dz. L. Jelenas (J. L. Yellen) 2015. gada 24. septembra runā *Inflation Dynamics and Monetary Policy*, Masačūsetsas Universitātes (Amhersta) *Philip Gamble Memorial Lecture*.

Inflāciju noteicošie faktori Filipa līknes ietvarā

Būtībā Filipa līkne ietver priekšstatu, ka ekonomiskajai aktivitātei un ar to saistītajai saspringtības pakāpei preču un darba tirgos vajadzētu ietekmēt inflāciju. Liels tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjoms pēc pasaules finanšu krīzes negatīvi ietekmēja inflāciju. Euro zona no 2011. gada līdz 2013. gadam piedzīvoja otru recesiju, un tas labi izskaidro pamatinflācijas vājumu kopš 2013. gada sākumā. Tomēr, pat ja daudzi ekonomiskās aktivitātes un tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjoma rādītāji līdz 2018. gadam bija atgriezušies vidējā līmenī un daži rādītāji pat sāka liecināt par pārmērīgu pieprasījumu, pamatinflācija joprojām bija zemāka par tās vidējo līmeni periodā kopš 1999. gada (1.3%).

Līdztekus ekonomiskajai aktivitātei citi faktori, piemēram, inflācijas gaidas un ārējās cenas, arī ir būtiski inflācijas norišu izpratnei. Tautsaimniecības dalībnieku inflācijas gaidas var ietekmēt daudzi faktori: nesenās inflācijas norises (īpaši enerģijas cenu dinamika) gaidas parasti ietekmē īstermiņā, savukārt patiesas bažas par centrālās bankas inflācijas mērķa uzticamību un sasniegšanu var negatīvi ietekmēt ilgtermiņa gaidas, lai gan empīriski šos faktorus ir grūti nodalīt.¹⁷ Uz tirgus instrumentiem un apsekojumiem balstīti inflācijas gaidu rādītāji laikposmā no 2014. gada līdz 2017. gadam pasliktinājās. Tas atspoguļoja šo rādītāju negatīvajā devumā pamatinflācijā tajā pašā periodā.¹⁸ Pavisam nesen apsekojumos gūtie euro zonas ilgtermiņa inflācijas gaidu rādītāji (īpaši ECB aptaujā *Survey of Professional Forecasters*) liecina par šo gaidu samazināšanos. Tomēr šo neseno norišu ietekme uz inflāciju ir mazāka.

¹⁷ Sk. Ciccarelli, M., Osbat, C. (eds.). *Low inflation in the euro area: Causes and consequences*. Occasional Paper Series, No 181, ECB, January 2017.

¹⁸ A attēla pamatā esošie inflācijas gaidu rādītāji ir gan īstermiņa, gan ilgtermiņa inflācijas gaidu rādītāji, kuru pamatā ir ECB aptauja *Survey of Professional Forecasters* un *Consensus Economics*.

Visbeidzot, ārējo cenu rādītāji (piemēram, naftas un plašāki importa cenu indeksi) papildus tam, kas jau varētu būt ietverts tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjoma un inflācijas gaidās, var izrādīties nozīmīgs faktors, kas izskaidro uzņēmumu pieņemtus cenu noteikšanas lēmumus un tādējādi arī inflācijas norises. Lai gan ārējās cenas (un īpaši enerģijas cenas) parasti ātri atspoguļojas kopējā inflācijā, to netiešā ietekme uz pamatinflāciju pēdējos gados bijusi ierobežota.¹⁹ Kopumā pamatinflācijas norises līdz 2017. gadam diezgan labi skaidrojamas ar standartfaktoriem, bet neseno vājumu šajā ietvarā grūti izskaidrot.

Viens no iespējamiem skaidrojumiem varētu būt šāds: tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjoma standartrādītāji neietver visas inflācijai nozīmīgas ekonomiskās aktivitātes norises. Šādā kontekstā M. Jarocińskis (*M. Jarociński*) un M. Lenca (*M. Lenza*) (2018)²⁰ iegūst tieši inflācijas prognozēšanai paredzētu tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjoma rādītāju. Šāds rādītājs salīdzinājumā ar ražošanas apjoma starpības standartrādītāju nozīmētu daudz lielāku tautsaimniecībā neizmantoto resursu apjomu.

Kopumā Filipsa līkne joprojām ir viens no galvenajiem inflācijas norišu interpretācijas un komunikācijas elementiem, bet tā jāpapildina ar informāciju, ko sniedz citi instrumenti un pieejas, īpaši ņemot vērā nesenās pamatinflācijas norises.

Iekšzemes cenu spiediens, ko mēra ar IKP deflatora pieaugumu, 2019. gadā vidēji palielinājās, pārsniedzot 2018. gadā sasniegto līmeni un vidējo rādītāju kopš 2015. gada (sk. 11. att.). Atlīdzības vienam nodarbinātajam gada pieauguma temps 2019. gadā saglabājās stabils (vidēji 2.0%) – nedaudz zemāks par 2018. gada vidējo rādītāju, bet augstāks nekā 2015. gada vidējais rādītājs. Atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpumu mazināja sociālā nodrošinājuma iemaksu norises,²¹ savukārt darba samaksas pieaugums 2019. gadā salīdzinājumā ar 2018. gadu palielinājās atbilstoši bezdarba līmeņa tālākam sarukumam un neraugoties uz euro zonas ekonomiskās izaugsmes palēnināšanos (sk. 1.2. sadaļu). Stabīlā atlīdzības vienam nodarbinātajam palielināšanās tomēr nozīmēja vienības darbaspēka izmaksu pieaugumu, jo produktivitāte 2019. gadā bija saglabājusies nemainīga. Papildus augstākām vienības darbaspēka izmaksām IKP deflatora palielināšanās atspoguļoja arī peļņas dinamikas atjaunošanos (ko nosaka pēc bruto darbības ieņēmumiem), kura 2018. gada gaitā bija būtiski pavājinājusies. Ņemot vērā, ka produktivitātes dinamika 2019. gadā bija horizontāla, peļņas atjaunošanās 2019. gadā, visticamāk, atspoguļoja tirdzniecības nosacījumu uzlabošanos un norises tautsaimniecības nozarēs, kuras mazāk ietekmēja globālā aktivitāte un tirdzniecības lejupslīde.²² Kā piemēru var minēt būvniecības un nekustamā īpašuma sektorus, kuros arī bija vērojams liels pievienotās

¹⁹ Ārējā ietekme, protams, var attiekties ne tikai uz to, kas iekļauts importa un enerģijas cenās. Diskusiju par papildmehānismiem sk. Lane, P. *Globalisation and monetary policy* (runa Kalifornijas Universitātē 2019. gada 30. septembrī).

²⁰ Jarociński, M., Lenca, M. An Inflation-Predicting Measure of the Output Gap in the Euro Area. *Journal of Money, Credit and Banking*, vol. 50, issue 6, 2018, pp. 1189–1224.

²¹ Francijā atlīdzības vienam nodarbinātajam kāpumu kavēja darbinieku sociālā nodrošinājuma iemaksu samazināšanās tiesību aktu grozījumu dēļ (CICE nodokļu kredīts tika aizstāts ar pastāvīgu darba devēju veikto sociālā nodrošinājuma iemaksu pazeminājumu).

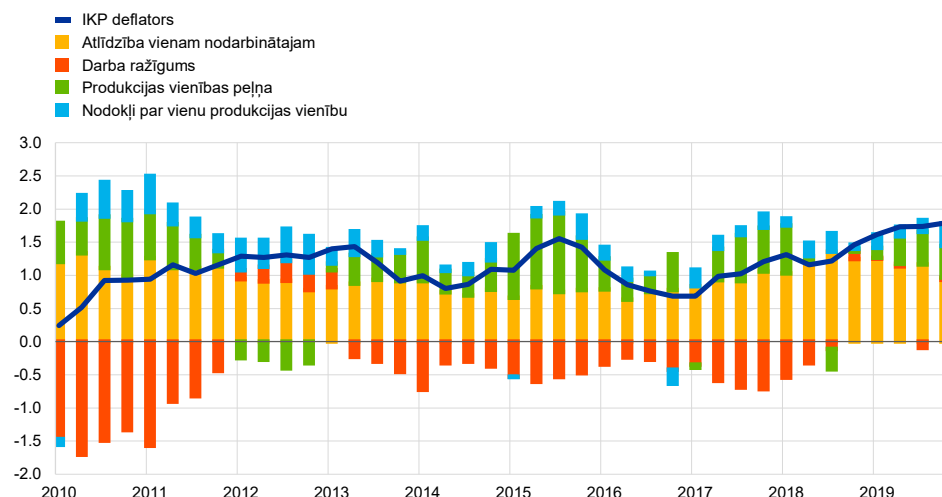
²² Sk. ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 6 ielikumu "Kā peļņa ietekmē iekšzemes cenu spiedienu euro zonā?".

vērtības deflatoru pieaugums, kurš 2019. gadā būvniecībā palielinājās vidēji līdz 4.6%.

11. attēls

IKP deflatora dalījums

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; devums; procentu punktos)

Avoti: Eurostat un ECB aprēķini.

Ilgāka termiņa inflācijas gaidas 2019. gada gaitā samazinājās. ECB aptaujā *Survey of Professional Forecasters* inflācijas gaidas pēc 5 gadiem nākotnē 2019. gada 4. ceturksnī samazinājās līdz 1.7% (2018. gada 4. ceturksnī – 1.9%). Uz tirgus instrumentiem balstītie ilgāka termiņa inflācijas gaidu rādītāji, piemēram, 5 gadu inflācijai piesaistīto mijmaiņas darījumu procentu likme, kas aprēķināta pēc 5 gadiem nākotnē, arī samazinājās. Tomēr gada beigās tie stabilizējās, lai gan joprojām zemā līmenī.

1.4. Labvēlīgi finansēšanas nosacījumi joprojām veicināja kredītu atlikuma un monetāro rādītāju pieaugumu

Euro zonas finanšu tirgu norises 2019. gadā galvenokārt noteica ekonomiskās aktivitātes pavājināšanās ietekme, pastāvot ilgstoši zemi inflācijai, ar politiskiem faktoriem saistīta nenoteiktība, kas izraisa vēlmi dažos gada periodos riskēt mazāk, un turpmāki stimulējošie monetārās politikas pasākumi. Gan naudas tirgus procentu likmes, gan ilgāka termiņa obligāciju peļņas likmes būtiski samazinājās, savukārt zemāku diskonta likmju ietekmē kapitāla vērtspapīru cenas kopumā palielinājās. Nefinanšu sabiedrību (NFS) ārējā finansējuma plūsmas 2019. gadā kopumā stabilizējās, ievērojami atpaliekot no 2017. gadā sasniegtā pēdējā augstākā līmeņa, bet banku aizdevumi un parāda vērtspapīru emisija saglabājās stabila, ko veicināja labvēlīgi finansēšanas noteikumi. Nekotēto akciju neto emisijas bija stabilas, un to noteica arvien lielāks uzņēmumu apvienošanās un pārņemšanas darījumu skaits. Pastāvīgais banku veiktās privātā sektora kreditēšanas kāpums vienlaikus ar M3 turēšanas zemajām izvēles izmaksām palīdzēja saglabāt plašās naudas rādītāju

pieauguma tempu. Labvēlīgi finansēšanas noteikumi atspoguļoja ECB stimulējošas monetārās politikas nostāju un banku sistēmas spēju attiecināt stimulējošos pasākumus uz aizdevumu procentu likmēm, ar ko saskārās uzņēmumi un mājsaimniecības. Augstāks finanšu aktīvu un nekustamā īpašuma turējumu pārvērtējums veicināja mājsaimniecību aktīvu pieaugumu, kas savukārt stimulēja privātā patēriņa kāpumu.

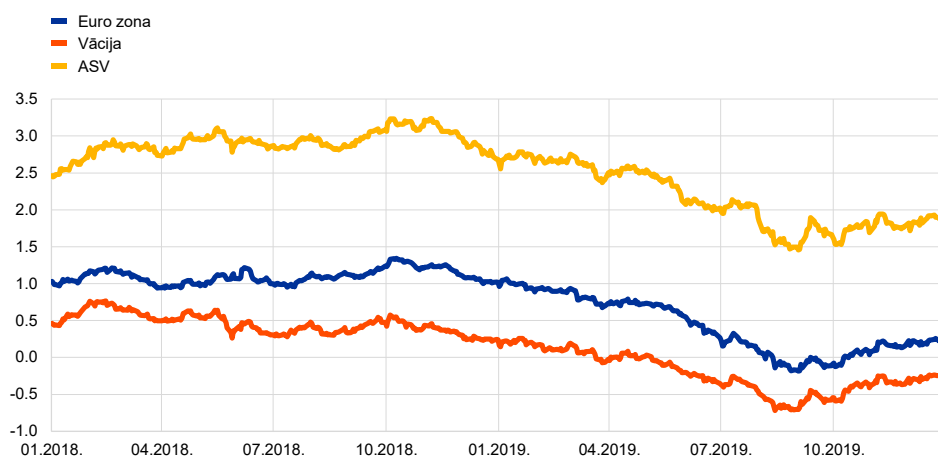
Euro zonas valdības obligāciju peļņas likmes 2019. gadā būtiski samazinājās, bet kopš septembra tās palielinās

Euro zonas valdības obligāciju peļņas likmes 2019. gadā būtiski samazinājās, ilgtermiņa peļņas likmēm vasarā sasniedzot negatīvu līmeni. Šis kritums atspoguļoja pieaugošas bažas par euro zonas ekonomiskās aktivitātes samazināšanās apmēru un ilgumu un tās ietekmi uz inflācijas norisēm. Monetārās politikas stimulēšana ASV, augstāks globālā riska noskaņojums saistībā ar spriedzi ASV un Ķīnas tirdzniecības attiecībās un breksitu, kā arī pieaugošās finanšu tirgu dalībnieku gaidas attiecībā uz turpmāku ECB stimulējošo monetārās politikas pasākumu ieviešanu arī veicināja zemāku bezriskā procentu likmju noteikšanu euro zonā. Pēc ECB stimulējošo monetārās politikas pasākumu paketes izsludināšanas septembrī nedaudz pozitīvāki makroekonomisko datu publiskojumi un globālā riska noskaņojuma stabilizēšanās veicināja pakāpenisku euro zonas valdības obligāciju peļņas likmju palielināšanos. Neraugoties uz to, euro zonas valstu valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju vidējais ar IKP svērtais rādītājs 2019. gada 31. decembrī bija 0.28%, un salīdzinājumā ar 2019. gada 1. janvāra līmeni tas bija par 74 bāzes punktiem zemāks. Valdošās fiskālās politikas nenoteiktības apstākļos euro zonas valstu valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju un Vācijas 10 gadu obligāciju peļņas likmes starpība samazinājās, jo bija mazāka fiskālās politikas nenoteiktība, un šis samazinājums dažās valstīs bija ievērojams.

12. attēls

Valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmes euro zonā, ASV un Vācijā

(gadā; %, dienas dati)

Avoti: Bloomberg, Thomson Reuters Datastream un ECB aprēķini.

Piezīmes. Euro zonas dati attiecas uz valdības 10 gadu obligāciju peļņas likmju vidējo ar IKP svēro rādītāju. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

Euro zonas kapitāla vērtspapīru cenas pieauga zemāku diskonta likmju dēļ

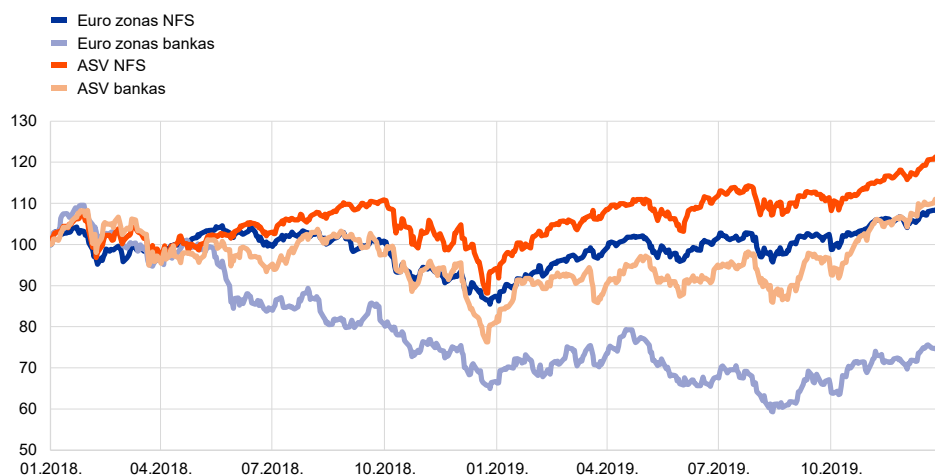
Euro zonas kapitāla vērtspapīru cenas 2019. gadā būtiski palielinājās. Euro zonas NFS kapitāla vērtspapīru cenu plašais indekss 2019. gada gaitā pieauga par 20.7%, savukārt euro zonas banku kapitāla vērtspapīru cenu indekss palielinājās par

9.7% (sk. 13. att.). Zemākas diskonta likmes bija galvenais kapitāla vērtspapīru cenu norišu noteicējs, savukārt peļņas gaidas joprojām bija vājas un riska prēmiju dinamika, kas galvenokārt bija saistīta ar mainīgo ASV un Ķīnas tirdzniecības nesaskaņu situāciju un breksita sarunām, kapitāla vērtspapīrus ietekmēja negatīvi.

13. attēls

Euro zonas un ASV kapitāla vērtspapīru tirgus cenu indeksi

(indekss: 2018. gada 1. janvāris = 100)

Avots: Thomson Reuters Datastream.

Piezīmes. Euro zonai norādīts EURO STOXX banku indekss un Datastream tirgus indekss attiecībā uz NFS; ASV norādīts S & P banku indekss un Datastream tirgus indekss attiecībā uz NFS. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

Banku aizdevumu NFS dinamika un parāda vērtspapīru emisija bija stabila

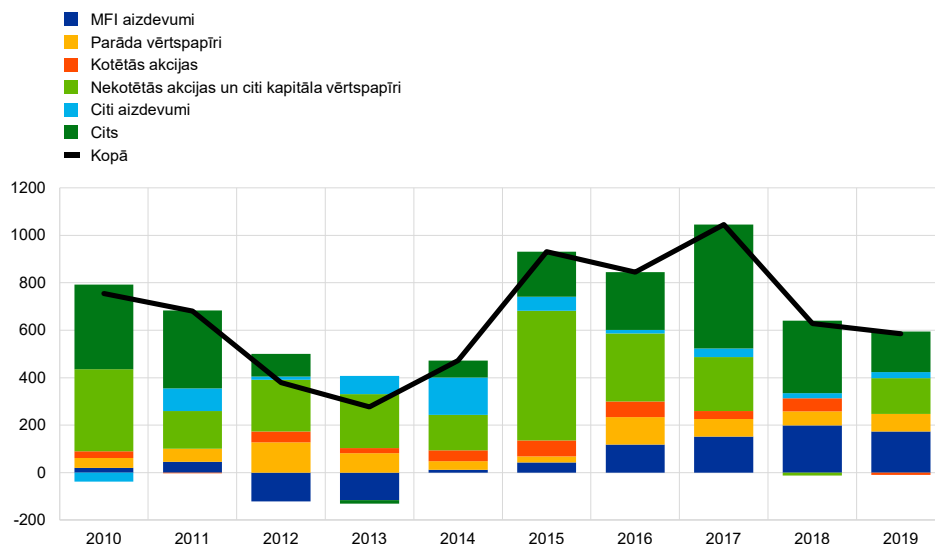
NFS ārējā finansējuma plūsmas 2019. gadā kopumā stabilizējās, būtiski atpaliekot no 2017. gadā sasniegtā pēdējā augstākā līmeņa (sk. 14. att.). Tomēr banku aizdevumu kāpums un parāda vērtspapīru emisija joprojām bija stabila, un to veicināja labvēlīgi finansēšanas noteikumi. Nekotēto akciju neto emisijas bija stabilas, un to noteica arvien lielāks uzņēmumu apvienošāns un pārņemšanas darījumu skaits. Turpretī citu finansējuma avotu (t.sk. uzņēmumu savstarpējo aizdevumu un tirdzniecības kredītu) izmantošana un kotēto akciju neto emisijas apjoms samazinājās, atspoguļojot augstās kapitāla vērtspapīru izmaksas salīdzinājumā ar citiem finansējuma avotiem. Bankas aizdevumu procentu likmes turpināja samazināties (kopumā atbilstoši naudas tirgus procentu likmju dinamikai), 2019. gada gaitā sasniedzot jaunu vēsturiski zemāko līmeni.

ECB veiktie turpmākie stimulējošie monetārās politikas pasākumi 2019. gadā atspoguļojās finansēšanas nosacījumos, kuri kļuva labvēlīgāki. Tas daļēji skaidrojams ar to, ka daži 2019. gadā ieviestie pasākumi (piemēram, trešais ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperāciju kopums (ITRMO III) un divu līmeņu rezervju atlīdzības sistēma) bija vērsti uz banku spēju nodrošināt starpniecības pakalpojumus (sk. 2.1. sadaļu). Vienlaikus banku sistēma panāca ievērojamu bilancu korekciju progresu, palielinot kapitāla pozīcijas un uzlabojot aktīvu kvalitāti.

14. attēls

Euro zonas nefinanšu sabiedrību ārējā finansējuma neto plūsmas

(gada plūsmas; miljrd. euro)

Avoti: Eurostat un ECB.

Piezīmes. "Pārējie aizdevumi" ietver ne-MFI (citu finanšu iestāžu, apdrošināšanas sabiedrību un pensiju fondu) izsniegtos aizdevumus un pārējo pasaules valstu izsniegtos aizdevumus. MFI (monetāro finanšu iestāžu) un ne-MFI izsniegtie aizdevumi koriģēti atbilstoši aizdevumu pārdošanas un vērtspapīrošanas darījumiem. "Citi" attiecas uz kopsummas un attēlā iekļauto instrumentu starpību. Šeit ietverti uzņēmumu savstarpējie aizdevumi un tirdzniecības kredīti. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 3. ceturksnī.

Mājsaimniecību aktīvu pieaugumu veicināja augstāks reālo un finanšu aktīvu novērtējums

Mājsaimniecību neto aktīvi pirmajos trijos 2019. gada ceturkšņos palielinājās, tādējādi stimulējot privāto patēriņu. Neraugoties uz mērenākām mājokļu tirgus norisēm, neto aktīvu kāpumu labvēlīgi ietekmēja turpmāks mājokļu cenu pieaugums, kas noteica būtiskus pārvērtēšanas guvumus saistībā ar mājsaimniecību nekustamā īpašuma turējumiem. Turklāt mājsaimniecības reģistrēja arī ievērojamus finanšu aktīvu turējumu pārvērtēšanas guvumus. Mājokļu cenu pieaugums un labvēlīgi finansēšanas nosacījumi veicināja arī nepārtrauktu pakāpenisku mājsaimniecībām mājokļa iegādei izsniegto banku aizdevumu atlikuma gada kāpuma tempa augšupejas tendenci. Mājsaimniecību bruto parāds (ko mēra procentos no mājsaimniecību kopējiem nominālajiem rīcībā esošajiem ienākumiem) joprojām būtiski pārsniedza vidējo periodā pirms krīzes vēroto līmeni.

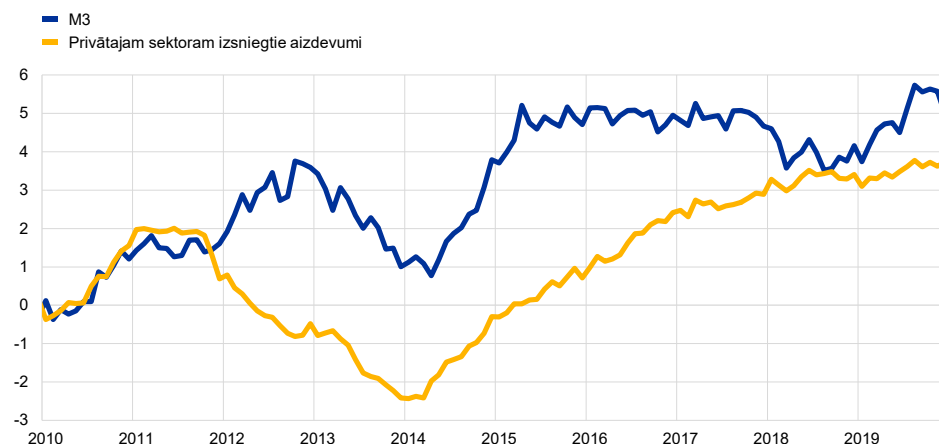
M3 un kredītu atlikuma pieaugums 2019. gadā atjaunojās

Kopumā privātajam sektoram izsniegto banku aizdevumu atlikums bija stabils, tā gada pieauguma temps (koriģēts atbilstoši aizdevumu pārdošanas, vērtspapīrošanas darījumu un naudas līdzekļu apvienošanas virtuālā grupas kontā ietekmei) 2019. gada decembrī palielinājās līdz 3.7% (2018. gada decembrī – 3.4%). Kredītu atlikuma pieaugums joprojām bija plašās naudas pieauguma virzītājfaktors (sk. stabiņu zilās daļas 16. att.). Vienlaikus ārējās monetārās ieplūdes deva aizvien lielāku ieguldījumu M3 dinamikā (sk. stabiņu dzeltenās daļas 16. att.). Tādējādi M3 gada pieauguma temps atjaunojās 2019. gadā (sk. 15. att.). Lai gan neto aktīvu iegāžu aktīvu iegādes programmas ietvaros pārtraukšana 2018. gada beigās samazināja M3 pieaugumu (sk. stabiņu sarkanās daļas 16. att.), to atsāksanai 2019. gada novembrī bija tikai ierobežota ietekme uz plašās naudas kāpuma tempu 2019. gadā.

15. attēls

M3 un aizdevumi privātajam sektoram

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %)

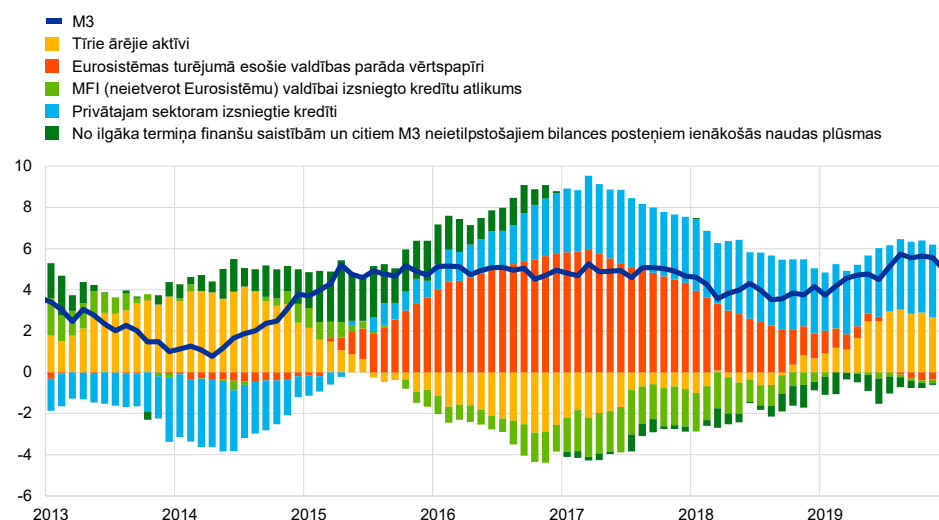
Avots: ECB.

Piezīmes. Aizdevumu atlikumi koriģēti atbilstoši aizdevumu pārdošanas, vērtspapīrošanas darījumu un naudas līdzekļu apvienošanas virtuālā grupas kontā ietekmei. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada decembrī.

16. attēls

M3 un tajā neietilpstošie bilances posteņi

(pārmaiņas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu; %; devums; procentu punktos; sezonāli un ar kalendāro ietekmi izlīdzināti dati)

Avots: ECB.

Piezīmes. Privātajam sektoram izsniegto kredītu atlikums ietver privātajam sektoram MFI izsniegto aizdevumu atlikumu un euro zonas ne-MFI privātā sektora emitēto vērtspapīru MFI turējumus. Kā tāda tā ietver arī Eurosistēmas "Uzņēmumu sektora aktīvu iegādes programmas" ietvaros veiktās ne-MFI parāda vērtspapīru iegādes. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada decembrī.

Lielākā daļa M3 pieauguma atspoguļoja lielākus noguldījumu uz nakti turējumus

No instrumentu viedokļa noguldījumi uz nakti joprojām bija galvenais M3 pieauguma virzītājfaktors, ņemot vērā likvido noguldījumu turēšanas zemās izvēles izmaksas ļoti zemu procentu likmju un lēzenas ienesīguma līknes apstākļos. Noguldījumu uz nakti palielināšanās atspoguļoja gan mājsaimniecību, gan NFS turējumā esošo noguldījumu uz nakti spēcīgo kāpumu. Tādējādi šaurās naudas rādītājs M1, kurš ietver apgrozībā esošo skaidro naudu un noguldījumus uz nakti, turpināja palielināties stabilā tempā.

2. Monetārā politika – apņēmība atbilstoši rīkoties

Apstākļos, kad euro zonas tautsaimniecības izaugsme vājinās, lejupvērstie riski pastiprinājušies un inflācijas perspektīva joprojām ir zemāka par ECB Padomes noteikto vidēja termiņa inflācijas mērķrādītāju, Padome 2019. gadā trijās secīgās reizēs ieviesa papildu monetārās stimulēšanas pasākumus. Šīs secīgās intervences uzsvēra Padomes apņēmību atbilstoši rīkoties, lai veicinātu to, ka inflācija atkal noturīgi tuvojas Padomes vidēja termiņa mērķim. Ņemot vērā laiku, kas nepieciešams, lai visu pasākumu ietekme uz euro zonas tautsaimniecību varētu īstenoties pilnībā, Padome turpināja cieši vērot inflācijas norises un ieviešanā esošo monetārās politikas pasākumu ietekmi, saglabājot gatavību pēc nepieciešamības koriģēt visus tās rīcībā esošos instrumentus, lai atbilstoši Padomes apņēmībai ievērot simetriskuma principu nodrošinātu noturīgu inflācijas virzību uz tās mērķi. 2019. gada beigās ar monetāro politiku saistīto aktīvu atlikums veidoja 70% no Eurosistēmas bilances kopējiem aktīviem. Bilance 2019. gadā stabilizējās 4.7 trilj. euro apjomā – tuvu iepriekšējā gada beigās sasniegtajam līmenim. Ar bilances lielo apjomu saistītos riskus turpināja mazināt ECB risku pārvaldības regulējums.

2.1. Pirmā monetārās politikas pasākumu kārtā, lai saglabātu bagātīgu monetārās politikas stimulu apjomu apstākļos, kad pieaug ārējie palēninošie faktori

Pēc 2018. gada beigās notikušās tautsaimniecības perspektīvas pasliktināšanās 2019. gada sākumā saņemtā informācija joprojām liecināja, ka rezultāti ir vājāki, nekā gaidīts. To noteica mazāks ārējais pieprasījums un daži konkrētām valstīm un nozarēm raksturīgi faktori, liecinot par mazāk dinamisku tuvākā termiņa izaugsmes tempu salīdzinājumā ar iepriekš prognozēto. Vienlaikus valdīja būtiska nenoteiktība attiecībā uz to, vai euro zonas izaugsmi palēninošie faktori būs īslaicīgi vai ilgstošāki, un tādējādi arī par to, kādā mērā lēnāks pieaugums īstermiņā ietekmēs vidēja termiņa izaugsmes perspektīvu. Šādos apstākļos Padome secināja, ka ar ģeopolitiskiem faktoriem saistītās nenoteiktības un protekcionisma draudu, jauno tirgus ekonomikas valstu ievainojamības un finanšu tirgu svārstīguma ietekmē euro zonas izaugsmes perspektīvas riski kļuvuši lejupvērsti. Padome uzsvēra nepieciešamību monetārajā politikā turpināt saglabāt pacietību, piesardzību un konsekvenci. Lai gan atbalstoši finansēšanas nosacījumi, labvēlīga darba tirgus dinamika un augošs darba samaksas kāpums turpinātu veicināt euro zonas tautsaimniecības izaugsmi un pakāpeniski augošu inflācijas spiedienu, Padome atkārtoti uzsvēra būtisku monetārās politikas stimulu nepieciešamību, lai vidējā termiņā panāktu turpmāku noturīgu inflācijas virzību uz līmeni, kas zemāks par 2%, bet tuvu tam.

Gausāks tautsaimniecības attīstības temps palēnināja inflācijas tempa tuvināšanos vidēja termiņa mērķim, liekot ieviest pirmo politikas pasākumu kopumu

Pavasārī saņemtie tautsaimniecības dati joprojām bija vāji, liecinot par būtiski mērenāku ekonomiskās izaugsmes tempu, kas varētu turpināties 2019. gadā. Konkrētāk, bija būtiski sarukusi apstrādes rūpniecības aktivitāte, un to galvenokārt noteica ārējo faktoru palēninošā ietekme, saglabājoties vājai pasaules tautsaimniecības izaugsmes un tirdzniecības dinamikai. Gausāks ekonomiskās izaugsmes temps palēnināja inflācijas tuvināšanos Padomes vidēja termiņa mērķim.

Tāpēc, reaģējot uz izaugsmes un inflācijas perspektīvas būtisko pasliktināšanos, Padome marta sanāksmē pieņēma lēmumu par politikas pasākumu kopumu papildu monetāro stimulu nodrošināšanai. Tie veicinātu turpmāku iekšzemes cenu spiediena pastiprināšanos un kopējās inflācijas dinamiku vidējā termiņā un stiprinātu euro zonas tautsaimniecības noturību globālās nenoteiktības apstākļos. Konkrētāk, Padome pieņēma lēmumu par šādiem pasākumiem. Pirmkārt, tā nolēma pagarināt perspektīvas norādē attiecībā uz monetārās politikas procentu likmēm minēto kalendārā termiņa daļu. Proti, Padome paredzēja, ka galvenās ECB procentu likmes saglabāsies pašreizējā līmenī vismaz līdz 2019. gada beigām un jebkurā gadījumā tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai nodrošinātu turpmāku noturīgu inflācijas tuvināšanos līmenim, kas atbilst vidēja termiņa mērķim. Otrkārt, Padome vēlreiz apliecināja apņemšanos turpināt pilnībā atkārtoti ieguldīt aktīvu iegādes programmas (AIP) ietvaros iegādāto un dzēšanas termiņu sasniegušo vērtspapīru pamatsummas ilgāku laiku pēc tam, kad tā būs sākusi paaugstināt galvenās ECB procentu likmes, un jebkurā gadījumā tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai uzturētu labvēlīgus likviditātes apstākļus un būtisku stimulējošās monetārās politikas pasākumu apjomu. Ņemot vērā saikni starp perspektīvas norādi attiecībā uz monetārās politikas procentu likmēm un atkārtoto ieguldīšanu, paredzamais atkārtotās ieguldīšanas veikšanas termiņš tika automātiski pagarināts, pastiprinot norādes par politikas procentu likmēm un vienlaikus uzsverot Padomes apņēmību atbilstoši rīkoties. Treškārt, papildus pārmaiņām, kas skāra norādi par monetārās politikas procentu likmēm, tika izziņotas jaunas ilgāka termiņa refinansēšanas mērķoperācijas (ITRMO III). Šīs operācijas bija paredzēts sākt 2019. gada septembrī un beigt 2021. gada martā, un katras operācijas termiņš būtu 2 gadi. Jaunā ITRMO kopuma mērķis bija saglabāt labvēlīgus banku finansēšanas apstākļus, lai nodrošinātu banku kredītu plūsmas ar klientiem izdevīgiem noteikumiem. Savukārt veselīga kredītu plūsma uz privāto sektoru veicināja mājsaimniecību un uzņēmumu patēriņu un ieguldījumu plānus, palīdzot tautsaimniecībai augt un inflācijai virzīties uz Padomes vidēja termiņa mērķi. Ceturtkārt, Padome nolēma turpināt veikt Eurosistēmas aizdevumu operācijas, izmantojot fiksētas procentu likmes izsoles procedūru ar pilna apjoma piešķirumu, tik ilgi, cik būs nepieciešams, un vismaz līdz tā rezervju prasību izpildes perioda beigām, kurš sāksies 2021. gada martā.

Pēc jaunā ITRMO kopuma izziņošanas savā nākamajā monetārās politikas jautājumam veltītajā sanāksmē Padome paziņoja, ka precīzie ITRMO III kopuma nosacījumi tiks paziņoti vienā no nākamajām sanāksmēm. Konkrētāk, jauno ITRMO III operāciju cenas tiks noteiktas, ņemot vērā rūpīgu novērtējumu attiecībā uz monetārās politikas transmisijas kanālu caur bankām, kā arī turpmākās tautsaimniecības perspektīvas norises. Turklāt, tā kā negatīvo procentu likmju vide dominēs ilgāk, nekā iepriekš gaidīts, Padome atzīmēja, ka, veicot regulāro novērtējumu, apsvērs, vai nolūkā saglabāt negatīvo procentu likmju labvēlīgo ietekmi

uz tautsaimniecību būs nepieciešams mazināt iespējamo blakusietekmi uz banku veiktajiem starpniecības pakalpojumiem, ja tāda būtu.

Papildu stimulējošo monetārās politikas pasākumu otrā kārtā un pārliecības par inflācijas perspektīvu mazināšanās

Sasniedzot gada vidu, saņemtā informācija liecināja, ka euro zonas perspektīvu joprojām vājina globālie palēninošie faktori

Sasniedzot gada vidu, saņemtā informācija liecināja, ka euro zonas perspektīvu joprojām pasliktina globālie palēninošie faktori, kas īpaši saistīti ar joprojām vājo pasaules tirdzniecības izaugsmi un ilgstošu nenoteiktību ārējā vidē. Šie faktori īpaši apgrūtināja euro zonas apstrādes rūpniecības attīstību. Turklāt vēl vairāk samazinājās SPCI inflācija (galvenokārt īslaicīgu faktoru dēļ), un pamatinflācijas rādītāju dinamika joprojām bija horizontāla.

Nemot vērā ieilgušo nenoteiktību un tās ietekmi uz inflācijas perspektīvu, Padome atzina nepieciešamību koriģēt monetārās politikas nostāju otro reizi 2019. gada laikā un nodrošināt papildu monetāros stimulus, lai inflācija turpinātu noturīgi virzīties uz Padomes vidēja termiņa mērķi. Tāpēc jūnija sanāksmē Padome nolēma pastiprināt perspektīvas norādi attiecībā uz monetārās politikas procentu likmēm, vēl vairāk pagarinot perspektīvas norādē minēto kalendārā termiņa elementu. Konkrētāk, Padome noteica, ka paredz galveno ECB procentu likmju saglabāšanos pašreizējā līmenī vismaz līdz 2020. gada 1. pusgada beigām un jebkurā gadījumā tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai nodrošinātu turpmāku noturīgu inflācijas tuvināšanos līmenim, kas atbilst vidēja termiņa mērķim. Turklāt Padome vēlreiz atkārtoja tās perspektīvas norādi attiecībā uz atkārtoto ieguldīšanu. Visbeidzot, Padome pieņēma arī lēmumu attiecībā uz ITRMO III kopuma cenu noteikšanu. Tika paredzēts, ka procentu likme katrā operācijā būs par 10 bāzes punktiem augstāka nekā Eurosistēmas galveno refinansēšanas operāciju vidējā procentu likme. Bankām, kuru atbilstošais neto aizdevumu atlikums pārsniedz etalonvērtību, ITRMO III piemērotā procentu likme būs zemāka, minimālajai procentu likmei sasniegto noguldījumu iespējas vidējo procentu likmi plus 10 bāzes punktu. Tika atzīmēts, ka, nosakot cenu šādā veidā, tiek panākts saprātīgs līdzsvars starp veselīgas banku kreditēšanas dinamikas svarīguma atzīšanu, no vienas puses, un stimulējošas nostājas saglabāšanas nozīmīgumu, no otras puses.

Vasarā pasaules tautsaimniecības izaugsmes dinamika palēnināšanās un vāja starptautiskā tirdzniecība turpināja negatīvi ietekmēt euro zonas perspektīvu. Turklāt ieilgušā nenoteiktība joprojām pasliktināja uzņēmēju noskaņojumu, īpaši apstrādes rūpniecībā. Savukārt cenu pārmaiņas vēl arvien bija ierobežotas, bet pamatinflācijas rādītāju dinamika joprojām bija horizontāla. Uz tirgus instrumentiem balstītie ilgāka termiņa inflācijas gaidu rādītāji stagnēja pēc jūnija sanāksmes sasniegtajā vēsturiski zemākajā līmenī, un apsekojumi liecināja par ilgāka termiņa gaidu būtisku kritumu.

Padome secināja, ka gan faktiskais, gan prognozētais inflācijas līmenis ilgstoši bijis zemāks par tās noteiktajam mērķim atbilstošu līmeni

Šādos apstākļos Padome jūlija sanāksmē secināja, ka inflācijas līmenis (gan faktiskais, gan prognozētais) ilgstoši bijis zemāks par tās noteiktajam mērķim atbilstošu līmeni. Turklāt Padome uzskatīja, ka vidēja termiņa inflācijas mērķa simetrijas princips ir svarīgs elements, lai veicinātu inflācijas noturīgu tuvināšanos tās noteiktajam mērķim. Tāpēc Padomei bija svarīgi parādīt savu apņēmību un spēju

rīkoties un būt gatavai vēl vairāk mazināt politikas nostājas stingrību, pēc nepieciešamības pielāgojot visus tās instrumentus, lai sasniegtu inflācijas mērķi. Vienlaikus Padome noteica, ka, ja vidēja termiņa inflācijas perspektīva joprojām būs zemāka par noteikto mērķi, tā apņemas rīkoties, ievērojot savu apņemību nodrošināt simetrisku piesaisti inflācijas mērķim. Šajā sakarā Padome nolēma atkal ieviest turpmākas stimulēšanas pieļāvumu savā perspektīvas norādē par monetārās politikas procentu likmēm, nosakot, ka tā paredz saglabāt galvenās ECB procentu likmes pašreizējā vai zemākā līmenī. Turklāt tā uzdeva attiecīgajām Eurosistēmas komitejām izpētīt dažādas iespējas (t.sk. veidus, kā pastiprināt perspektīvas norādi par procentu likmēm), negatīvo ietekmi mazinošus pasākumus (piemēram, vairāku līmeņu rezervju atlīdzības sistēmas izveidi) un potenciālo jauno neto aktīvu iegāžu apjoma un sastāva iespējas. Šie paziņojumi sagatavoja ceļu visaptverošas politikas pasākumu paketes potenciālai ieviešanai Padomes nākamās monetārās politikas jautājumiem veltītas sanāksmes laikā, ja inflācijas perspektīva neuzlabotos atbilstoši noteiktajam mērķim.

Trešā monetārās politikas stimulu kārtā ar visaptverošu pasākumu paketi, reaģējot uz ilgstoši zemu inflāciju

ECB speciālistu 2019. gada septembra makroekonomiskās iespēju aplēses parādīja, ka inflācijas perspektīva vēl vairāk pazeminājusies. Kopumā Padome saskārās ar ilgstošu euro zonas tautsaimniecības izaugsmes palēnināšanos, noturīgiem lejupvērstiem riskiem un inflācijas perspektīvu, kas joprojām bija zemāka par tās noteikto vidēja termiņa mērķi. Konkrētāk, vairākkārtēja inflācijas perspektīvas pārskatīšana, to būtiski samazinot, noteica 2021. gada inflācijas prognozes samazināšanu no 1.8% 2018. gada decembra iespēju aplēsēs uz 1.5% 2019. gada septembra iespēju aplēsēs. Turpmāka inflācijas perspektīvas samazināšana, lai gan iespēju aplēsēs iestrādātie finanšu nosacījumi jau tāpat atspoguļoja būtiskas gaidas attiecībā uz papildu monetārās politikas stimuliem, nozīmēja to, ka tiek prognozēta vēl lielāka inflācijas novirze no līmeņa, kādu Padome uzskata par atbilstošu tās noteiktajam inflācijas mērķim. Pamatinflācijas rādītāji saglabājās ierobežoti, un arī inflācijas gaidu rādītāji joprojām bija zemi. Šādos apstākļos Padome vienojās, ka nepieciešams vēl trešo reizi mazināt monetārās politikas nostājas stingrību, lai veicinātu inflācijas atgriešanos pie noturīgas virzības uz Padomes noteikto inflācijas mērķi. Tāpēc Padome septembrī pieņēma šādus lēmumus.

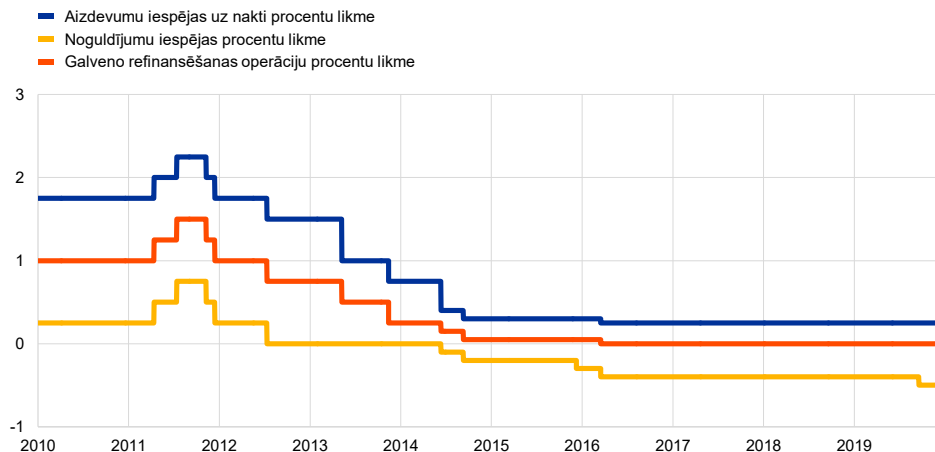
Tika nolemts, ka nepieciešami visaptveroši politikas pasākumi, lai veicinātu inflācijas atgriešanos pie noturīgas virzības uz Padomes vidēja termiņa mērķi

Pirmkārt, tika nolemts par 10 bāzes punktiem samazināt noguldījumu iespējas procentu likmi (līdz -0.50%; sk. 17. att.). Vienlaikus ar noguldījumu iespējas procentu likmes samazināšanu tika pārformulēta arī Padomes perspektīvas norāde attiecībā uz procentu likmju paredzamo virzību. Padome tagad paredzēja, ka galvenās ECB procentu likmes saglabāsies pašreizējā vai zemākā līmenī līdz brīdim, kad būs redzams, ka iespēju aplēšu periodā inflācijas perspektīva stabili virzās uz līmeni, kas ir pietiekami tuvu, bet zem 2%, un ka šī virzība konsekventi atspoguļojas pamatinflācijas dinamikā.

17. attēls

Galvenās ECB procentu likmes

(gadā; %)

Avots: ECB.

Piezīme. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

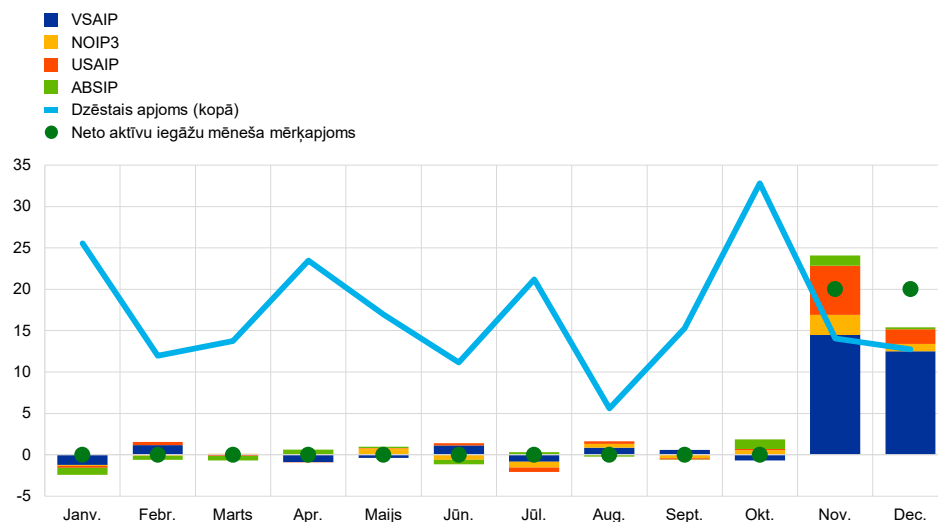
Atsāktas monetārās
politikas mērķiem veiktās
neto aktīvu iegādes

Otrkārt, Padome nolēma atsākt neto aktīvu iegādes ar mēneša apjomu 20 mljrd. euro AIP ietvaros, sākot ar 1. novembri (sk. 18. att.), paredzot, ka neto iegādes tiks pārtrauktas īsi pirms tam, kad Padome sāks paaugstināt galvenās ECB procentu likmes. Padome atkal uzsvēra, ka arī turpmāk pilnībā atkārtoti ieguldīs AIP ietvaros iegādāto un dzēšanas termiņu sasniegušo vērtspapīru pamatsummas ilgāku laiku pēc tam, kad tā būs sākusi paaugstināt galvenās ECB procentu likmes, un jebkurā gadījumā tik ilgi, cik tas būs nepieciešams, lai uzturētu labvēlīgus likviditātes apstākļus un būtisku stimulējošās monetārās politikas pasākumu apjomu.

18. attēls

AIP ietvaros 2019. gadā veikto neto aktīvu iegāžu un dzēšanas mēneša apjoms

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

Piezīmes. Iegāžu mēneša neto apjoms uzskaites vērtībā un dzēšanas mēneša apjoms. Atkārtotās ieguldīšanas posmā Eurosistēma ievēro tirgus neitralitātes principu, nodrošinot raitu un elastīgu posma īstenošanu. Lai to panāktu, dzēsto pamatsummu atkārtotā ieguldīšana tiek veikta visu gadu, lai nodrošinātu regulāru un sabalansētu klātbūtni tirgū. Turklāt papildu neto aktīvu iegādes iespējams sadalīt arī pa blakus mēnešiem, lai reaģētu uz paredzamu zemāku tirgus aktivitāti konkrētos mēnešos (piemēram, decembrī). Tādējādi mēneša neto iegādes nav pilnībā vienādas ar neto aktīvu iegāžu mēneša mērķapjomu. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

Treškārt, tika nolemts mainīt ITRMO III raksturlielumus, nosakot pievilcīgākas procentu likmes dalībniecēm bankām (bankas, kuru aizdevumi pārsniedz noteikto minimālo aizdevumu etalonvērtību, tagad var aizņemties ar procentu likmi, kas var būt tikpat zema kā operācijas darbības laikā dominējošā noguldījumu iespējas vidējā procentu likme) un ilgāku termiņu (3 gadi; iepriekš – 2 gadi). Izdevīgāku ITRMO nosacījumu mērķis bija saglabāt labvēlīgus banku veiktās kredītēšanas nosacījumus, nodrošināt raitu monetārās politikas transmisiju un vēl vairāk stiprināt stimulējošo monetārās politikas nostāju.

Visbeidzot, lai saglabātu monetārās politikas transmisiju ar banku starpniecību, tika ieviesta divu līmeņu rezervju atlīdzības sistēma, saskaņā ar kuru daļai banku naudas virsrezervju netiek piemērota negatīvā noguldījumu iespējas procentu likme.

Visi Padomes septembra monetārās politikas sanāksmē pieņemtās pasākumu paketes elementi bija iecerēti kā savstarpēji papildinoši, nodrošinot monetāros stimulus un veicinot inflācijas virzību uz Padomes noteikto mērķi. Noguldījumu iespējas procentu likmes samazināšana un no apstākļiem atkarīgās perspektīvas norādes pastiprināšana palīdzēja piesaistīt īstermiņa un vidēja termiņa procentu likmes, kas svarīgas, nosakot uzņēmumiem izsniegto aizdevumu cenu euro zonā. Neto aktīvu iegāžu atsākšana un paredzamās atkārtotās ieguldīšanas perioda noteikšana piesaistīja vidēja termiņa un ilgāka termiņa procentu likmes, kas svarīgas, nosakot mājāsaimniecībām izsniegto hipotēku aizdevumu cenas. ITRMO III raksturlielumi tika mainīti, lai saglabātu labvēlīgus banku veiktās kredītēšanas nosacījumus, nodrošinātu raitu monetārās politikas transmisiju un mudinātu bankas nepārtraukt klientu kredītēšanu. Visbeidzot, divu līmeņu rezervju atlīdzības sistēma

tika ieviesta, lai samazinātu negatīvo procentu likmju noteiktās banku tiešās izmaksas, tādējādi veicinot monetārās politikas transmisiju ar banku starpniecību. Rezultātā labvēlīgāki tirgus finansējuma nosacījumi atspoguļojās uzņēmumiem un mājsaimniecībām piemērotajos kredītu nosacījumos.

Inflācijas dinamikas monitorēšana, ņemot vērā piesardzīgu izaugsmes perspektīvas stabilizēšanos, bet saglabājot gatavību rīkoties

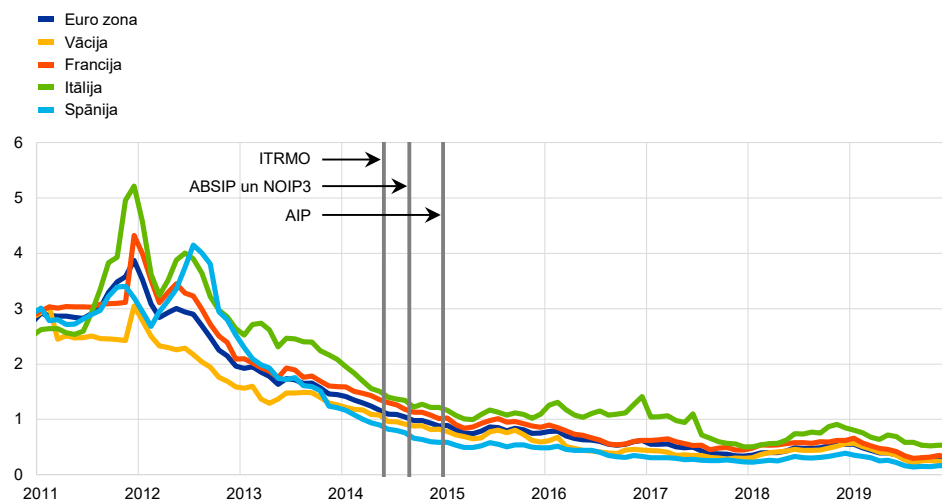
Pēc trīskārtējas turpmāku stimulējošo monetārās politikas pasākumu ieviešanas 2019. gada gaitā pamatinflācijas rādītāju kāpums gada beigās pamatā joprojām bija ierobežots un euro zonas izaugsmes dinamika vēl arvien bija vāja, lai gan parādījās dažas pirmās pazīmes, kas liecināja par izaugsmes palēninājuma stabilizēšanos un nelielu pamatinflācijas kāpumu atbilstoši iepriekšējām iespēju aplēsēm. Ņemot vērā šīs norises un to, ka visu pasākumu pilnā ietekme būs jūtama tikai pēc laika, Padome decembra sanāksmē paziņoja, ka tā cieši monitorē inflācijas dinamiku un septembrī pieņemto monetārās politikas pasākumu īstenošanas ietekmi uz tautsaimniecību. Padome uzsvēra, ka jebkurā gadījumā tā joprojām ir gatava pēc vajadzības koriģēt visus tās instrumentus, lai atbilstoši apņēmībai ievērot simetriskuma principu nodrošinātu noturīgu inflācijas virzību uz tās mērķi.

Ņemot vērā ilgstošo nenoteiktību un lejuvērstos riskus, 2019. gada gaitā tika īstenoti būtiski papildu stimulējošie monetārās politikas pasākumi. Visi pasākumu elementi turpināja saskaņoti darboties un veicināja turpmāku banku finansēšanas izmaksu sarukumu (sk. 19. att.). Banku ļoti labvēlīgo finansēšanas nosacījumu ietekme izpaudās visā tautsaimniecībā, uzņēmumu un mājsaimniecību aizņemšanās nosacījumiem sasniedzot vēsturiski zemāko vai tam tuvu līmeni (sk. 20. att.). Visi 2019. gadā pieņemtie lēmumi papildināja bagātīgos kopš 2014. gada īstenotos stimulējošās monetārās politikas pasākumus un turpināja veicināt euro zonas tautsaimniecības snieguma uzlabošanos.

19. attēls

Kopējās banku parāda finansējuma izmaksas

(noguldījumu un uz nenodrošinātiem tirgus instrumentiem balstīta parāda finansējuma kopējās izmaksas; gadā; %)

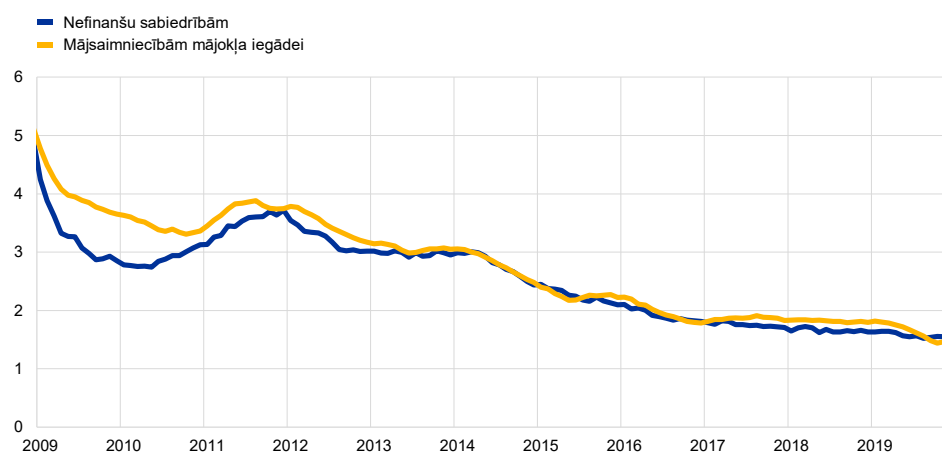
Avoti: ECB, Markit iBoxx un ECB aprēķini.

Piezīmes. Noguldījumu kopējās izmaksas aprēķina kā jauno darījumu procentu likmju noguldījumiem uz nakti, noguldījumiem ar noteiktu termiņu un noguldījumiem ar brīdinājuma termiņu par izņemšanu, kas svērti ar to attiecīgo atlikumu, vidējo rādītāju. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

20. attēls

Nefinanšu sabiedrībām un māsasaimniecībām banku izsniegto aizdevumu kopējās procentu likmes

(gadā; %)

Avots: ECB.

Piezīmes. Banku izsniegto aizdevumu kopējo procentu likmi aprēķina, agregējot īstermiņa un ilgtermiņa procentu likmes, izmantojot jauno darījumu apjoma 24 mēnešu slidošo vidējo rādītāju. Jaunākie dati atbilst stāvoklim 2019. gada 31. decembrī.

2.2. Eurosistēmas bilances dinamika, atsākot neto aktīvu iegādes

Eurosistēmas bilances apjoms
2019. gadā nemainījās

Kopš globālās finanšu krīzes sākuma 2007. un 2008. gadā Eurosistēma veikusi dažādus standarta un nestandarta monetārās politikas pasākumus, kam laika gaitā bijusi tieša ietekme uz Eurosistēmas bilances apjomu un sastāvu. Nestandarta

pasākumi ietvēra refinansēšanas operācijas, lai darījuma partneriem nodrošinātu finansējumu ar sākotnējo termiņu līdz 4 gadiem, kā arī privātā un valsts sektora uzņēmumu emitētu aktīvu iegādes (AIP ietvaros). 2018. gada decembrī Eurosistēma beidza veikt neto aktīvu iegādes AIP ietvaros, un 2019. gadā tā pilnībā atkārtoti ieguldīja dzēšanas termiņu sasniegušo vērtspapīru pamatsummas maksājumus. Ar 2019. gada 1. novembri Eurosistēma atsāka veikt neto aktīvu iegādes ar vidējo mēneša apjomu 20 mljrd. euro. 2019. gada beigās Eurosistēmas bilances apjoms bija 4.7 trilj. euro – tāds pats kā 2018. gada beigās.

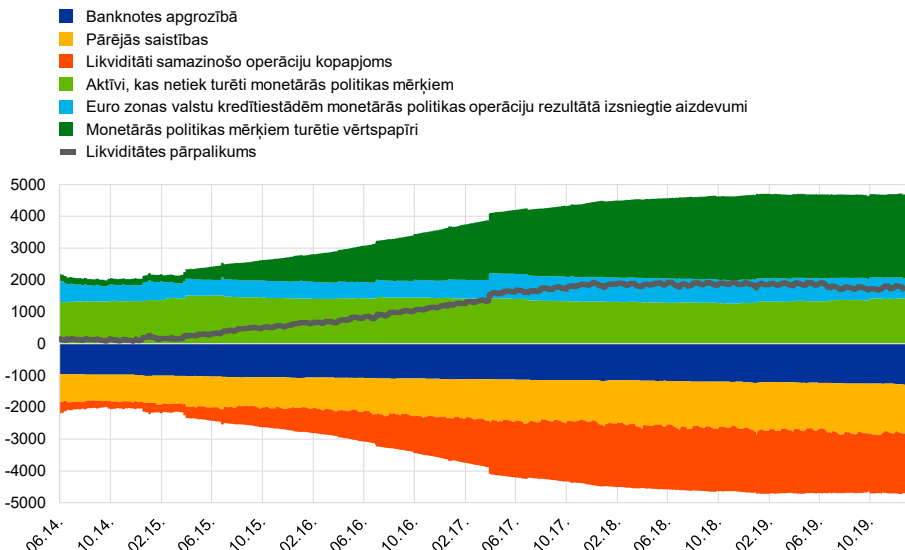
2019. gada beigās ar monetāro politiku saistīto aktīvu kopsumma bija 3.3 trilj. euro, veidojot 70% no Eurosistēmas bilances kopējiem aktīviem (2018. gada beigās – 72%). Šie ar monetāro politiku saistītie aktīvi ietver aizdevumus euro zonas kredītiestādēm, kuri veidoja 13% no kopējiem aktīviem (2018. gada beigās – 16%), un monetārās politikas mērķiem iegādātos aktīvus, kuri veidoja aptuveni 56% no kopējiem aktīviem (tikpat cik 2018. gada beigās; sk. 21. att.). Pārējos finanšu aktīvus bilancē galvenokārt veidoja ārvalstu valūta un zelts Eurosistēmas turējumā un ar monetāro politiku nesaistīti euro denominētie portfeli.

Pasīvu pusē darījuma partneru rezervju turējumu un noguldījumu iespējas izmantošanas kopapjoms kopumā nemainījās un bija 2 trilj. euro, 2019. gada beigās veidojot 39% no pasīviem (tikpat cik 2018. gada beigās). Pēc divu līmeņu rezervju atlīdzības sistēmas izziņošanas (spēkā ar 2019. gada 30. oktobri) darījuma partneru skaidrās naudas turējumi Eurosistēmā būtiskā apjomā tika pārskaitīti uz rezervju turējumiem, samazinot noguldījumu iespējas izmantošanas apjomu. 2019. gada beigās šis apjoms veidoja 15% no darījuma partneru naudas turējumu kopapjoma Eurosistēmā (2018. gada beigās – 34%). Apgrozībā esošo banknošu apjoms pieauga atbilstoši vēsturiskajai kāpuma tendencei un 2019. gada beigās veidoja 28% no pasīviem (2018. gada beigās – 26%). Pārējās saistības, t.sk. kapitāls un pārvērtēšanas konti, veidoja 34% (tikpat cik 2018. gada beigās; sk. 21. att.).

21. attēls

Eurosistēmas konsolidētās bilances dinamika

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

Piezīmes. Pozitīvie skaitļi attiecas uz aktīviem un negatīvie skaitļi – uz pasīviem. Likviditātes pārpalikuma līnija norādīta pozitīvās vērtībās, lai gan to veido šādu pasīvu posteņu summa: pieprasījuma noguldījumu kontu atlikumi, kas pārsniedz rezervju prasības, un noguldījumu iespējas izmantošana.

AIP portfeļu vidējais termiņš un aktīvu un valstu daļījums

AIP veido četras aktīvas aktīvu iegādes programmas – trešā "Nodrošināto obligāciju iegādes programma" (NOIP3), "Ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru iegādes programma" (ABSIP), "Valsts sektora aktīvu iegādes programma" (VSAIP) un "Uzņēmumu sektora aktīvu iegādes programma" (USAIP). Saskaņā ar Padomes lēmumiem AIP mēneša neto iegāžu mērķapjoms laika gaitā mainīts.

2019. gada beigās AIP turējumu atlikums bija 2.6 trilj. euro

2019. gada beigās AIP turējumu atlikums bija 2.6 trilj. euro (amortizētās izmaksas). Gada beigās ABSIP veidoja 1% (28 mljrd. euro), NOIP3 – 10% (264 mljrd. euro) un USAIP – 7% (185 mljrd. euro) no AIP kopējā atlikuma. No privātā sektora aktīvu iegādes programmām būtiskākais devums AIP turējumu atlikuma pieaugumā 2019. gada pēdējos divos mēnešos bija USAIP (neto iegāžu apjoms – 7.7 mljrd. euro). USAIP ietvaros iegādes veiktas, pamatojoties uz etalonvērtību, kas atspoguļo visu kritērijiem atbilstošo apgrozībā esošo obligāciju tirgus kapitalizācijas līmeni.

VSAIP veidoja 82% no kopējā AIP atlikuma

VSAIP 2019. gada beigās veidoja lielāko AIP turējumu daļu – 2.1 trilj. euro jeb 82% no AIP kopējā atlikuma (tādu pašu daļu kā 2018. gada beigās). VSAIP ietvaros iegāžu apjomu valstu daļījumā noteica saskaņā ar ECB kapitāla atslēgu, pamatojoties uz atlikumiem. Ievērojot euro zonas valstu centrālajām bankām (NCB) piešķirto individuālo iegāžu sadalījumu, NCB varēja brīvi izvēlēties, vai iegādāties centrālās valdības vērtspapīrus, reģionālās valdības vērtspapīrus vai attiecīgajās valstīs reģistrētu aģentūru emitētus vērtspapīrus. Dažas NCB iegādājās arī ES starpvalstu iestāžu emitētus vērtspapīrus. ECB neiegādājās nevienu ES starpvalstu iestāžu emitētu parāda vērtspapīru vai reģionālo valdību emitētu obligāciju. VSAIP turējumu vidējais

svērtais termiņš 2019. gada beigās bija 7.12 gadu, nedaudz īsāks nekā 2018. gada beigās (7.37 gadi). Bija vērojamas nelielas atšķirības starp valstīm.²³

Eurosistēma atkārtoti ieguldīja AIP portfeļos turēto dzēšanas termiņu sasniegušo vērtspapīru pamatsummas maksājumus. Dzēšanas apjoms privātā sektora aktīvu iegādes programmu ietvaros 2019. gadā bija 37.2 mljrd. euro, savukārt VSAIP ietvaros – 167.3 mljrd. euro.²⁴ VSAIP, USAIP un NOIP3 ietvaros iegādātie aktīvi joprojām bija pieejami vērtspapīru aizdevumiem²⁵, lai veicinātu obligāciju un atpirkšanas (*repo*) līgumu tirgus likviditāti.²⁶

Eurosistēmas refinansēšanas operāciju norises

Kopš 2018. gada beigām Eurosistēmas refinansēšanas operāciju atlikums samazinājās par 109.3 mljrd. euro (2019. gada beigās – 624.1 mljrd. euro). Tas lielā mērā bija saistīts ar ITRMO II kopuma operāciju brīvprātīgajām atmaksām 208 mljrd. euro apjomā. Pirmajās divās ITRMO III kopuma operācijās piešķirtā summa (101.1 mljrd. euro) tikai daļēji kompensēja ITRMO II atmaksu noteikto refinansēšanas operāciju atlikuma sarukumu. Eurosistēmas refinansēšanas operāciju atlikuma vidējais svērtais termiņš samazinājās no aptuveni 1.8 gadiem 2018. gada beigās līdz aptuveni 1.2 gadiem 2019. gada beigās.

2.3. Atbilstošs regulējums noteicis ar AIP saistīto finanšu risku samazināšanos

Risku efektivitāte ir svarīgs Eurosistēmas risku pārvaldības funkcijas princips

Galvenais AIP ietvaros veikto neto aktīvu iegāžu atjaunošanas mērķis ir veicināt stabilu inflācijas virzību uz Padomes noteikto vidējā termiņa mērķi. Vienlaikus aktīvu iegādēm jābūt gan nepieciešamām, gan samērīgām, lai īstenotu ECB pilnvaras un sasniegtu tās noteikto cenu stabilitātes mērķi. Ja ir vairākas iespējas, kā sasniegt politikas mērķus, izvēlētajai iespējai jābūt efektīvai gan no darbības, gan arī no risku viedokļa. Šajā sakarā Eurosistēmas risku pārvaldības funkcija cenšas panākt risku efektivitāti, t.i., politikas mērķu sasniegšanu, pakļaujot Eurosistēmu iespējami mazākam riskam.²⁷

Tiešajām aktīvu iegādēm nepieciešams īpašs riska kontroles regulējums

Visi monetārās politikas instrumenti, t.sk. tiešās aktīvu iegādes, pēc savas būtības ietver finanšu riskus, ko Eurosistēma pārvalda un kontrolē. Tiešajām aktīvu iegādēm

²³ Eurosistēmas mērķis ir attiecībā pret tirgu neitrāls aktīvu sadalījums, veicot visu kritērijiem atbilstošo termiņu vērtspapīru iegādes visās valstīs tā, lai atspoguļotu euro zonas valstu valdības obligāciju tirgus sastāvu.

²⁴ ECB publicē gaidāmos AIP vērtspapīru mēneša dzēšanas apjomus slidošā 12 mēnešu periodā.

²⁵ Informāciju par NOIP3 un ABSIP ietvaros veiktiem vērtspapīru aizdevumiem sk. [General APP securities lending framework](#) ("Vispārējais AIP vērtspapīru aizdevumu regulējums") ECB interneta vietnē. Jāatzīmē, ka nodrošināta arī "Vērtspapīru tirgu programmas", USAIP un NOIP3 ietvaros iegādāto vērtspapīru pieejamība Eurosistēmas aizdevumiem.

²⁶ ECB reizi mēnesī publicē datus par Eurosistēmas VSAIP ietvaros aizdoto vērtspapīru mēneša kopējo vidējo atlikumu un saņemtā skaidrās naudas nodrošinājuma mēneša kopējo vidējo apjomu.

²⁷ Sk. [The financial risk management of the Eurosystem's monetary policy operations](#) ("Finanšu risku pārvaldība Eurosistēmas monetārās politikas operācijās"). ECB, 2015. gada jūlijs.

nepieciešams īpašs finanšu riska kontroles regulējums, kas atkarīgs no konkrētajiem politikas mērķiem un iesaistīto aktīvu veidu iezīmēm un riska profiliem. Katrs šāds regulējums ietver atbilstības kritērijus, kredītriska novērtējumu un uzticamības pārbaudes procedūras, cenu noteikšanas regulējumus, etalonvērtības un limitus. AIP riska kontroles regulējums piemērojams papildu aktīvu iegādēm, dzēšanas termiņu sasniegušo AIP turējumu pamatsummu atkārtotai ieguldīšanai, kā arī AIP turējumiem, kamēr tie ir Eurosistēmas bilancē.

Risku kontroles regulējums ne tikai vērsts uz finanšu risku mazināšanu, bet arī veicina politikas mērķu veiksmīgu sasniegšanu, virzot aktīvu iegādes tā, lai tiktu nodrošināts diversificēts un attiecībā pret tirgu neitrāls aktīvu izvietojums. Turklāt riska kontroles regulējuma izstrādē tiek ņemti vērā arī nefinanšu riski (piemēram, juridiskais, darbības un reputācijas risks).

Tālāk aprakstīts pašreizējais finanšu risku kontroles regulējums, kas piemērojams AIP īstenošanā.²⁸ 1. tabulā apkopoti piemērojamā regulējuma svarīgākie elementi.

²⁸ Sk. arī ECB interneta vietnes sadaļu [Asset purchase programmes](#) ("Aktīvu iegādes programmas").

1. tabula

AIP risku kontroles regulējuma svarīgākie elementi

	ABSIP	NOIP3	USAIP	VSAIP
Galvenie atbilstības kritēriji	Ar aktīviem nodrošināti vērtspapīri, kas atbilst nodrošinājuma kritērijiem Eurosistēmas kredītooperācijās; papildu kritērijs – emisijas vieta	Nodrošinātās obligācijas, kas atbilst pašu emitēta nodrošinājuma kritērijiem Eurosistēmas kredītooperācijās	Uzņēmumu obligācijas, kas atbilst nodrošinājuma kritērijiem Eurosistēmas kredītooperācijās; papildu izslēgšanas kritēriji	Centrālās, reģiona vai vietējās valdības emitētas obligācijas un euro zonā izvietotu atzītu aģentūru un starptautisku vai starpvalstu iestāžu emitētas obligācijas ²⁾ , kas atbilst nodrošinājuma kritērijiem Eurosistēmas kredītooperācijās
Minimālā kredītqualitāte	KKP 3 ¹⁾	KKP 3	KKP 3	KKP 3
Minimālais atlikušais termiņš	Nav noteikti	Nav noteikti	6 mēneši	1 gads
Maksimālais atlikušais termiņš	Nav noteikti	Nav noteikti	30 gadu un 364 dienas	30 gadu un 364 dienas
Emisijas ierobežojumi	70%	70%	70%, valsts sektora uzņēmumu gadījumā – 33%/25% (atkarībā no CAC)	Starpvalstu organizāciju obligāciju gadījumā – 50%, citos gadījumos – 33%/25% (atkarībā no CAC)
Emitenta ierobežojumi	Nav noteikti	Jā	Jā	Starpvalstu organizāciju obligāciju gadījumā – 50%, citos gadījumos – 33%
Kreditriskā novērtējums un uzticamības pārbaudes procedūras	Jā	Jā	Jā	Nav noteikti
Cenas pārskatīšana (ex post)	Jā	Jā	Jā	Jā

Avots: ECB.

Piezīmes. KKP – kredītqualitātes pakāpe atbilstoši Eurosistēmas saskaņotajai reitingu skalai (sk. *Eurosystem credit assessment framework* ("Eurosistēmas kredītnovērtējumu sistēma")); CAC – kopējas rīcības klauzula (*collective action clause*).

1) ABS, kuru reitings ir zemāks par 2. kredītqualitātes pakāpi, jāatbilst papildu prasībām, t.sk.: 1) ABS emisijas brīdī nedrīkst būt nodrošināti ar ienākumus nenesošiem kredītiem un tādi nedrīkst tikt pievienoti ABS termiņa laikā, 2) naudas plūsmu radošie aktīvi, kas nodrošina ABS, nedrīkst būt strukturēti, sindicēti vai izsniegti, izmantojot aizņemtus līdzekļus, un 3) jābūt ietvertiem noteikumiem par apkalpošanas nepārtrauktību.

2) Sk. ECB interneta vietnes sadaļu *Implementation aspects of the public sector purchase programme (PSPP)* ("Valsts sektora aktīvu iegādes programmas" (VSAIP) īstenošanas aspekti").

Atbilstības prasības tiešajām aktīvu iegādēm

Atbilstības kritēriji piemērojami visām aktīvu grupām

Tiešajām aktīvu iegādēm potenciāli atbilst tikai tirgojami aktīvi, kurus pieņem kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās. Nodrošinājuma atbilstības kritēriji izmantošanai Eurosistēmas kredītooperācijās noteikti monetārās politikas instrumentu [vispārīgajā regulējumā](#). Līdztekus citām prasībām norādīts, ka atbilstošajiem aktīviem jāatbilst augstas kvalitātes standartiem, t.i., tiem jābūt vismaz vienam [Eurosistēmas kredītnovērtējuma sistēmā](#) (ECAF) akceptētas ārējas kredītnovērtēšanas institūcijas (ĀKNI) sniegtam kredītreitingam²⁹, kas kvalificējas kā Eurosistēmas saskaņotās reitingu skalas 3. kredītqualitātes pakāpe (KKP 3) vai augstāka pakāpe (KKP 1 un KKP 2). Turklāt aktīviem jābūt denominētiem euro un to emisijai un norēķiniem jābūt veiktiem euro zonā. Ar aktīviem nodrošinātu vērtspapīru (ABS) gadījumā attiecīgo prasību pamatā esošajiem debitoriem galvenokārt jāatrodas euro zonā.

²⁹ ABS jābūt vismaz diviem ĀKNI sniegtiem kredītreitingiem.

Papildus minētajiem atbilstības kritērijiem atkarībā no konkrētās iegādes programmas piemērojami specifiski atbilstības kritēriji. Piemēram, VSAIP un USAIP noteikti minimālā un maksimālā termiņa ierobežojumi. Aktīvi, kurus emitējušas kredītiestādes vai emitenti, kuru mātesuzņēmums ir kredītiestāde, nav atbilstoši iegādēm USAIP ietvaros. Turklāt iegādēm USAIP un NOIP3 ietvaros nekvalificējas likvidēšanas mērķa iestāžu un ieguldījumu pārvaldes sabiedrību emitētie aktīvi. NOIP 3 programmā aktīviem jāatbilst nepieciešamajiem nosacījumiem, lai tos pieņemtu kā pašu emitētu nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās, t.i., tos kā nodrošinājumu varētu izmantot emitējošā kredītiestāde.³⁰ Turklāt ar 2019. gada 1. janvāri iegādēm vairs neatbilst nodrošinātās obligācijas ar atmaksas nosacījuma pagarinājumu. Visbeidzot, aktīvu iegādes nedrīkst būt pretrunā ar noteikumiem par valsts iestāžu monetārās finansēšanas aizliegumu, kas izklāstīti Līguma par Eiropas Savienības darbību 123. panta 1. punktā.

Kredītriska novērtējums un uzticamības pārbaudes procedūras

Pastāvīgi tiek veikta kredītriska izvērtēšana un uzticamības pārbaudes procedūras

Īstenojot privātā sektora aktīvu iegādes programmas, Eurosistēma pastāvīgi veic pienācīgu iegādājamo aktīvu kopuma kredītriska izvērtēšanu un uzticamības pārbaudes procedūras. Tiek uzturēts monitoringa regulējums, izmantojot noteiktus riska rādītājus. Šie novērtējumi un procedūras balstās uz samērīguma principu, saskaņā ar kuru riskantākie aktīvi pakļauti pamatīgākai analīzei. Ja nepieciešams, var būt noteikti papildu riska pārvaldības pasākumi, kas arī tiek veikti atbilstoši samērīguma principam. Šādu pasākumu vidū īpaši jāpiemin iegādes ierobežojumi vai apturēšana un ārkārtas gadījumos pat aktīvu pārdošana. Šajos gadījumos nepieciešams, lai Padome veiktu katra konkrētā gadījuma atsevišķu izvērtēšanu.

Cenu noteikšanas regulējums

Cenu noteikšanas regulējums nodrošina iegāžu veikšanu atbilstoši tirgus cenām

AIP cenu noteikšanas regulējums nodrošina iegāžu veikšanu atbilstoši tirgus cenām, lai maksimāli samazinātu tirgus izkropļojumus un veicinātu riska efektivitātes sasniegšanu. Šis regulējums ņem vērā pieejamās tirgus cenas, šādu cenu kvalitāti un patiesās vērtības. Tiek veiktas arī *ex post* cenu pārbaudes, lai novērtētu, vai darījumu cenas ir atspoguļojušas tirgus cenas darījuma veikšanas brīdī.

Visās aktīvu iegādes programmās pieļaujams iegādāties kritērijiem atbilstošus parāda instrumentus ar negatīvu procentu likmi līdz pat dzēšanai, t.sk. pēc nepieciešamības arī ar tādu peļņas likmi, kas zemāka par noguldījumu iespējas procentu likmi.³¹

³⁰ Sk. Eiropas Centrālās bankas 2014. gada 19. decembra Pamatnostādnes (ES) 2015/510 par Eurosistēmas monetārās politikas regulējuma īstenošanu ([ECB/2014/60](#)) 138. panta 3. punkta b) apakšpunktu (OV L 91, 02.04.2015., 3. lpp.).

³¹ Padome 2019. gada 12. septembrī pieņēma lēmumu visās tās AIP sadaļās paplašināt iespēju nepieciešamības gadījumā iegādāties aktīvus, kuru peļņas likme ir zemāka par noguldījumu iespējas procentu likmi. Sīkāku informāciju sk. ECB 2019. gada 12. septembra paziņojumā presei [ECB provides additional details on purchases of assets with yields below the deposit facility rate](#) ("ECB sniedz papildu informāciju par tādu aktīvu iegādēm, kuru peļņas likmes zemākas par noguldījumu iespējas procentu likmi").

Etalonvērtības

Etalonvērtības izmanto, lai panāktu diversificēšanu

Etalonvērtības izmanto, lai panāktu diversificētu portfeļu veidošanu un veicinātu risku samazināšanu. Privātā sektora aktīvu iegādes programmās izmantotās etalonvērtības nosaka, ņemot vērā iegādājamo aktīvu kopuma tirgus kapitalizācijas rādītājus, t.i., apgrozībā esošo un riska apsvērumiem atbilstošu aktīvu nominālapjomus. VSAIP gadījumā iegāžu apjomu valstu dalījumā nosaka saskaņā ar ECB kapitāla atslēgu, pamatojoties uz atlikumiem.

Limiti

Emisijas limits un emitenta limits ir efektīvs risku koncentrācijas ierobežošanas līdzeklis

Ir noteikts AIP limitu regulējums. Nosakot emisijas limitu un emitenta limitu apjomus³², tiek ņemti vērā politikas, operacionālie, juridiskie un riska pārvaldības apsvērumi. Limiti tiek precizēti atbilstoši aktīvu veidam, nošķirot valsts sektora aktīvus un privātā sektora aktīvus.

Emisijas un emitenta limiti VSAIP ietvaros tiek piemēroti, lai nodrošinātu tirgus darbību un cenu veidošanos, ierobežotu risku koncentrāciju un garantētu, ka Eurosistēma nekļūst par euro zonas valstu valdību dominējošo kreditoru. VSAIP kritērijiem atbilstošu starpvalstu organizāciju obligāciju emisijas limits ir 50% no apgrozībā esošo attiecīgās emisijas aktīvu apjoma. Visām citām VSAIP kritērijiem atbilstošajām obligācijām emisijas limits ir 33% no apgrozībā esošo attiecīgās emisijas aktīvu apjoma, ikvienā konkrētā gadījumā veicot pārbaudi, vai neveidojas situācija, ka Eurosistēma iegūst bloķējošā mazākuma tiesības kopīgas rīcības klauzulas (*collective action clause*; CAC) izpratnē. Citos gadījumos emisijas limits ir 25%. Starpvalstu organizāciju emitentiem noteiktais emitenta limits ir 50% no apgrozībā esošo attiecīgās valsts iestādes emitēto atbilstošu aktīvu apjoma, bet citiem kritērijiem atbilstošajiem emitentiem tas ir 33%.

Privātā sektora aktīvu iegādes programmu ietvaros emisijas limits ir 70%. USAIP ietvaros dažos konkrētos gadījumos noteikti zemāki emisijas limiti, piemēram, valsts sektora uzņēmumu emitētu aktīvu gadījumā, kad pieeja ir atbilstoša VSAIP ietvaros izmantotajai pieejai. Papildus šiem emisijas limitiem NOIP3 un USAIP ietvaros tiek piemēroti emitenta limiti. USAIP gadījumā šos limitus nosaka, pamatojoties uz etalonvērtības sadalījumu atkarībā no emitenta grupas tirgus kapitalizācijas rādītāja, lai nodrošinātu iegāžu diversificētu sadalījumu. Turklāt, ja nepieciešams, tiek piemēroti zemāki limiti, pamatojoties uz kredītriska novērtējuma un padziļinātas pārbaudes procedūru rezultātiem, kā izklāstīts iepriekš.

³² Emitenta limits attiecas uz maksimālo apgrozībā esošo viena emitenta vērtspapīru daļu, kāda var būt Eurosistēmas turējumā.

3. Euro zonas finanšu sektors: augoša banku noturība risku apstākļos

2019. gadā risku vide, ar ko saskaras euro zonas finanšu sektors, joprojām bija sarežģīta. No vienas puses, vairāki faktori, t.sk. tautsaimniecības izaugsme un euro zonas banku stabils kapitalizācijas līmenis, veicināja finanšu stabilitāti. No otras puses, augošie nākotnes izaugsmes lejupvērstie riski vājināja finanšu stabilitātes vidi. Augsts riska uzņemšanās līmenis finanšu un nekustamā īpašuma tirgos joprojām veicināja ar aktīvu cenām saistītas ievainojamības pastiprināšanos, vienlaikus turpinoties risku kāpumam augošajā nebanku finanšu sektorā. Šādos apstākļos euro zonas valstis, konsultējoties ar ECB, īstenoja vairākus makroprudenciālās uzraudzības pasākumus, lai mazinātu sistēmiskos riskus un stiprinātu noturību pret tiem. Turklāt ECB banku uzraudzība veica mikroprudenciālās uzraudzības pasākumus un veicināja Eiropas banku sektora stabilitāti. ECB 2019. gadā arī turpināja sniegt ieguldījumu notiekošajās pārrunās par banku savienības izveides pabeigšanu un kapitāla tirgu savienības izveides veicināšanā, kā arī uzsvēra to, cik svarīgi izstrādāt rīkus risku mazināšanai nebanku finanšu sektorā.

3.1. Finanšu stabilitātes vide 2019. gadā

Lai gan finanšu stabilitātes vide joprojām bija sarežģīta, bankas saglabāja atbilstošu kapitalizācijas līmeni

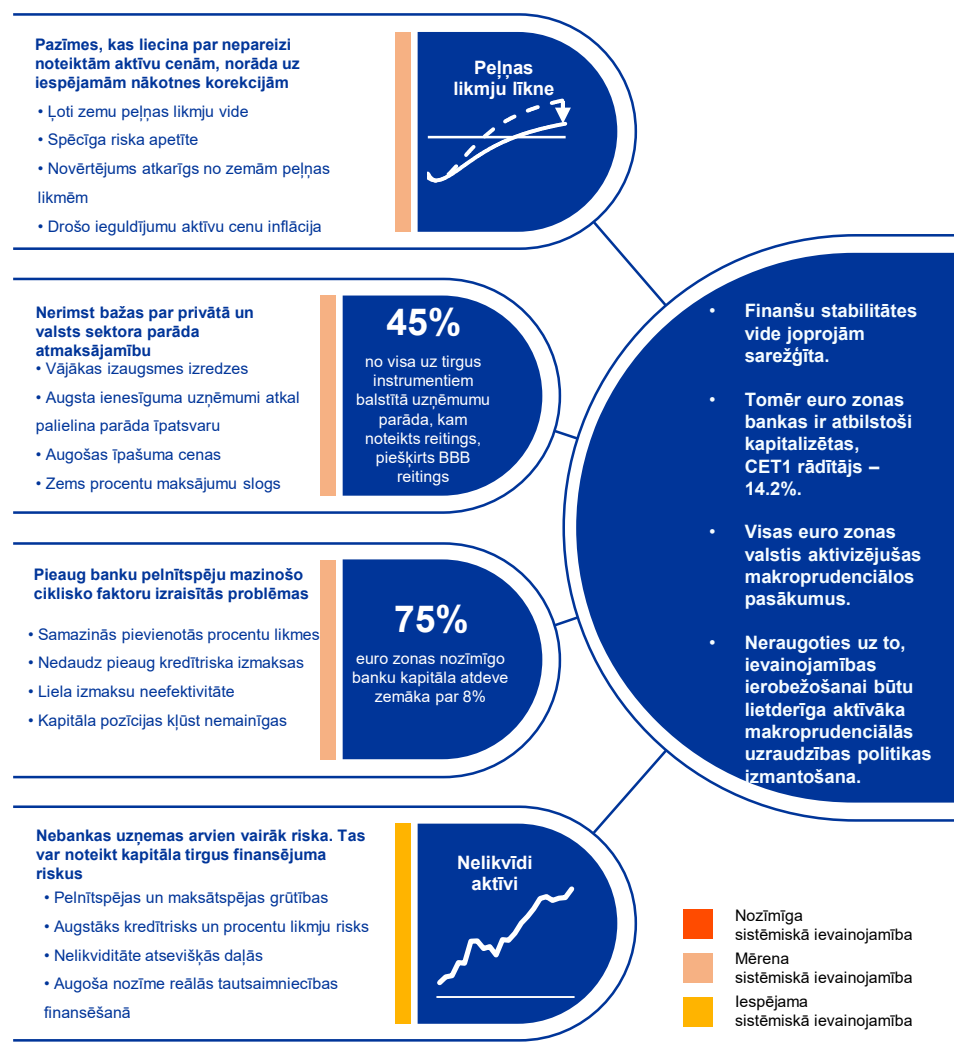
Finanšu stabilitātes vide 2019. gadā joprojām bija sarežģīta. Pasaules tautsaimniecības perspektīva gada gaitā pasliktinājās, bet paaugstinātā politiskā un politikas nenoteiktība noteica būtiskus lejupvērstus riskus. Šādos apstākļos tirgus arvien vairāk ietekmēja gaidas, ka tiks noteikta vēl stimulējošāka monetārā politika, un drošāku ieguldījumu meklējumi. Tas noteica būtisku augstāka reitinga valsts un uzņēmumu obligāciju peļņas likmju sarukumu. Vidi raksturoja zemas (vai negatīvas) procentu likmes un zemas peļņas likmes drošiem aktīviem, tādējādi apgrūtinot finanšu iestāžu pelnītspēju. Reaģējot uz to, ieguldījumu fondi un apdrošinātāji uzņēmās lielākus riskus. Izaugsmes perspektīvas pasliktināšanās un ar to saistītā paredzamā "ilgstošāk zemāku" procentu likmju vide turpināja pavājināt banku pelnītspējas izredzes. Tomēr bankas saņēma atbalstu, jo mazinājās finansējuma piesaistes grūtības, ņemot vērā zemākas finansējuma izmaksas un labāku pieeju obligāciju tirgum. Tādējādi tās saglabāja atbilstošu kapitalizācijas līmeni (kopējā pirmā līmeņa pamata kapitāla rādītājs (CET1) – 14.2%).

Tika noteikti četri galvenie finanšu stabilitātes ievainojamības momenti

ECB 2019. gadā noteica četrus galvenos euro zonas finanšu stabilitātes ievainojamības momentus, un tie aplūkoti ECB [Financial Stability Review](#), ko publicē reizi pusgadā (sk. 1. shēmu).

1. shēma

Galvenie finanšu stabilitātes ievainojamības momenti euro zonā

Avots: ECB.

Piezīme. Finanšu stabilitātes novērtējums 2019. gada 20. novembrī.

- Pirmkārt, 2019. gadā saglabājās būtiski ar aktīvu cenām saistītas ievainojamības momenti, un ECB norādīja uz traucējumus izraisošas pārcenošanas risku pasaules finanšu tirgos. 2019. gadā pastiprinājās lielāka ienesīguma meklējumi, akciju cenām euro zonā palielinoties aptuveni par 20%, neraugoties uz zemāku uzņēmumu peļņu un makroekonomiskās vides pasliktināšanos, un mazāk par 10% pasaulē apgrozībā esošo obligāciju piedāvājot ienesīguma likmes 3% vai lielākas. Tādējādi krasas korekcijas riski kapitāla vērtspapīru un zemāka reitinga fiksēta ienākuma vērtspapīru tirgos saglabājās, īpaši ņemot vērā lielo ekonomisko un politisko nenoteiktību. Euro zonas īpašumu cenu kāpumu 2019. gadā turpināja balstīt zemo procentu likmju vide. Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas publicētajos brīdinājumos un ieteikumos attiecībā uz ievainojamības momentiem mājokļu nekustamā īpašuma jomā tiešām norādīts, ka ilgstoši spēcīga cenu dinamika kopā ar samērā strauju hipotekārās kreditēšanas

kāpumu un augstu mājtsaimniecību parāda līmeni veido nozīmīgus ievainojamības momentus vairākās valstīs (sk. 3.2. sadaļu).

- Otrkārt, vairākās valstīs joprojām pastāv bažas par valsts un privātā sektora parāda atmaksājamību, un parāda līmenis valsts un/vai nefinanšu privātajā sektorā bieži sasniedzis līmeni, kas vēsturiskā skatījumā un saskaņā ar starptautiskajiem standartiem vērtējams kā augsts. Lai gan zemas finansēšanas izmaksas mazinājušas tuvākā laika bažas par parāda atmaksājamību, valsts un privātās finanses joprojām pakļautas pēkšņas tirgus noskaņojuma maiņas vai makroekonomisko apstākļu pasliktināšanās riskam. Pēkšņa augšupvērsta procentu likmju korekcija salīdzinājumā ar pašreizējo ļoti zemo līmeni varētu īpaši kaitēt mājtsaimniecībām un nefinanšu sabiedrībām valstīs, kurās pārsvarā izsniegti aizdevumi ar mainīgām procentu likmēm.
- Treškārt, ievainojamības momenti pastiprinājās euro zonas banku sektorā. Euro zonas banku peļnītspēja 2019. gadā joprojām bija zema, bet peļnītspējas izredzes izaugsmes perspektīvas pasliktināšanās un ilgstoši zemu procentu likmju apstākļos pavājinājās. Lai gan ienākumus nenesošo kredītu atlikums turpināja mērenā tempā sarukt, atsevišķos banku sektora segmentos bija nepieciešami turpmāki uzlabojumi. Arī pārmērīga kapacitāte un izmaksu neefektivitāte daudzos gadījumos turpināja nelabvēlīgi ietekmēt banku ilgtermiņa peļnītspējas izredzes.
- Ceturtkārt, nebanku finanšu sektorā pieaugot risku uzņemšanās apjomam, turpināja padziļināties sektora ievainojamības moments. Ieguldījumu fondi un apdrošinātāji turpināja uzņemties riskus, reaģējot uz augstāka reitinga aktīvu ienesīguma likmju sarukumu. Vienlaikus aktīvu ar augstu likviditātes līmeni samazināšanās un augsts parāda līmenis apdrošināšanas sektorā palielināja bažas par varbūtēju krasu un apjomīgu vērtspapīru dzēšanu un ieguldījumu tendencēm, kas varētu pastiprināt iespējamo tirgus svārstīgumu.

ECB samazināja oglekļa dioksīda emisijas uz vienu darba vietu

ECB 2019. gadā vērsa uzmanību arī uz citiem īstermiņa un vidēja termiņa ievainojamības momentiem ar iespējamu negatīvu ietekmi uz finanšu sektoru. Īpaši tika pastiprināti pasākumi, lai novērtētu klimata pārmaiņu ietekmi uz finanšu stabilitāti, nodrošinot padziļinātu komunikāciju par šo tēmu. ECB mērķis ir savu pilnvaru robežās sniegt ieguldījumu vispārējos centienos mazināt klimata pārmaiņu iespējamo negatīvo ietekmi, pievēršoties vairākām svarīgām jomām (sk. 3. ielikumu). Kas attiecas uz ECB centieniem samazināt pašas ECB ietekmi uz vidi, laikposmā no 2008. gada līdz 2018. gadam oglekļa dioksīda emisijas uz vienu darba vietu tika samazinātas par 74% (arī sk. 3. ielikumu). Turklāt 2019. gadā ECB veica izpēti par finanšu tehnoloģiju attīstības ietekmi gan mikroprudenciālās, gan makroprudenciālās uzraudzības līmenī (sk. 4. ielikumu).

3. ielikums

ECB un klimata pārmaiņas

Ar klimatu saistītie riski (pazīstami arī kā ar globālo sasilšanu saistītie riski) kļuvuši arvien nozīmīgāki finanšu sistēmai un tautsaimniecībai kopumā. To nosaka divi galvenie kanāli – fiziskie riski un pārejas

riski. Fiziskie riski saistīti arī ar arvien spēcīgākām un biežākām nelabvēlīgu laikapstākļu epizodēm. Šo risku īstenošanās nelabvēlīgi ietekmē aktīvu vērtību un preču un nodrošinājuma cenas skartajās teritorijās, un tādējādi nodara zaudējumus daudzām iesaistītajām personām, t.sk. apdrošināšanas uzņēmumiem, kā arī bankām un citām finanšu iestādēm. Fiziskie riski jau pašlaik īstenojas un pasaules mērogā pieaug.³³ Pārejas riski saistīti ar klimata risku mazināšanas politiku iespējamo blakusietekmi un izmaksām. Attiecīgie pielāgojumi, lai izveidotu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, var tikt veikti organizētā vai haotiskā veidā. Piemēram, strauja politikas ieviešana vai jauno tehnoloģiju ietekme var izraisīt tirgus riskus bankām un citiem investoriem, ja notiek negaidīts aktīvu cenu kritums un iespējama strauja oglekļietilpīgo aktīvu izpārdošana. Turklāt pāreja vai ar to saistītā politika var mazināt oglekļietilpīgo uzņēmumu peļņitspēju, nosakot lielāku kredītrisku bankām ar ieguldījumiem šajos sektoros. Tas var noteikt mazināties arī izlaidis apjoma sarukumu un attiecīgo cenu pārmaiņas.

Politikas veidotājiem, apsverot klimata pārmaiņu novēršanas iespējas, jāpieņem lēmums: tie var vai nu uzsākt, iespējams, dārgas klimata riska mazināšanas politikas īstenošanu jau tagad, lai nodrošinātu savlaicīgu un sakārtotu pāreju uz tautsaimniecību ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni, vai arī tā vietā nerīkoties, bet riskēt ar "ilgttermiņa traģēdijas" (*tragedy of the horizon*) scenāriju, kad ar klimatu saistīto risku novēršanu uzsāk pārāk vēlu un būtiski fiziskie un pārejas riski var īstenoties vienlaikus.³⁴ Ir jau atzīts, ka, lai gan vides ārējie faktori varbūt galvenokārt jākorģē, izmantojot t.s. "pirmā vislabākā" politiku (piemēram, nodokļus), visām iestādēm jāpārdomā, kāda varētu būt atbilstošā reakcija uz klimata pārmaiņām un ar tām saistītajiem riskiem to attiecīgajās kompetences jomās.³⁵ ECB, izvērtējot savu monetārās politikas stratēģiju, novērtēs Eurosistēmas iespējamo iesaistīšanos klimata pārmaiņu risku novēršanā un apzinās, vai tā, rīkojoties savu pilnvaru robežās, var sniegt ieguldījumu un kādā veidā.

Šādos apstākļos ECB savu pilnvaru robežās var sniegt ieguldījumu vispārējos centienos mazināt klimata pārmaiņu iespējamo negatīvo ietekmi jomās, kur tas var būt visefektīvāk un kur tas ir operatīvi iespējams. Konkrētāk, ECB centieni koncentrēti šādās galvenajās jomās: 1) tautsaimniecības analīzes, prognozēšanas modeļu un riska novērtējuma padziļināšana; 2) finanšu stabilitātes risku uzraudzības un novērtēšanas (t.sk. klimata riska stresa testu) attīstība; 3) banku uzraudzība; 4) klimata riska apsvērumu iestrāde savās ieguldījumu un citās darbībās; 5) klimata pārmaiņu ietekmes uz tās monetārās politikas nostāju novērtējums; 6) atbalsts ES un starptautiskajiem forumiem, likumdevējiem un standartu izstrādātājiem to darbā saistībā ar klimata pārmaiņu risku risināšanu un ilgtspējas apsvērumu iestrādāšanu finanšu lēmumu pieņemšanas procesā un 7) vides aizsardzība ar ECB vides pārvaldības sistēmas starpniecību.

1. Tautsaimniecības analīze, prognozēšanas modeļi un riska novērtējums

ECB ir svarīgi un arvien nozīmīgāk ņemt vērā klimata pārmaiņu un klimata pārmaiņu politiku ietekmi, monetārās politikas īstenošanas procesā novērtējot cenu stabilitātes perspektīvu. Šajā sakarā klimata pārmaiņas būs daļa no paredzamās monetārās politikas stratēģijas izvērtēšanas. ECB jau spējusi ņemt vērā klimata pārmaiņu šokus un ar tiem saistīto politiku ietekmi, veicot tautsaimniecības

³³ Sk. ECB 2019. gada maija *Financial Stability Review* rakstu [Climate change and financial stability](#).

³⁴ Sk. Carney, M. [Breaking the Tragedy of the Horizon – climate change and financial stability](#) (runa Lloyd's of London 2015. gada 29. septembrī).

³⁵ Sk. Cœuré, B. [Monetary policy and climate change](#) (runa konferencē *Scaling up Green Finance: The Role of Central Banks*, ko organizēja Finanšu sistēmas ekoloģizācijas tīkls (*Network for Greening the Financial System*), *Deutsche Bundesbank* un Ekonomikas politikas padome (*Council on Economic Policies*) Berlīnē 2018. gada 8. novembrī).

pamatanalīzi. Tehnoloģiju politikām un fiskālās ietekmes mazināšanas un pielāgošanās politikām (piemēram, oglekļa dioksīda nodokļu politikai) parasti ir tieša ietekme uz cenām. Ietekme uz inflāciju var būt arī netieša, ar tautsaimniecībā pastāvošo piedāvājuma un pieprasījuma nosacījumu starpniecību, kas savukārt ietekmē investīciju un ražīguma kāpumu. Tādējādi nepieciešamās klimata draudzīgās politikas ietekmē arī valsts fiskālās bilances un sabiedrību darbības izmaksas riskam pakļautos sektoros un tādējādi arī cenu noteikšanu. Klimata pārmaiņas pašas par sevi var izraisīt arī pakāpenisku mājtsaimniecību uzvedības un patēriņa tendenču transformāciju, ietekmējot izaugsmes dinamiku gan izlaides pieauguma vidējo rādītāju, gan svārstīguma ziņā. Šādi efekti gala rezultātā ietekmē labklājību un potenciālo izlaidi. ECB arvien intensīvāk analizē klimata pārmaiņu un ar tām saistīto valsts politiku makroietekmi. Šā darba konstatējumu mērķis ir nodrošināt, lai šādi aspekti tiktu pilnīgāk ņemti vērā ECB regulārajā tautsaimniecības analizē, prognozēšanas modeļos un riska novērtējumā. Tiek apsvērta arī klimata pārmaiņu ietekme uz monetārās politikas transmisijas kanāliem un monetāro analīzi, īpaši saistībā ar kredītesanu.

2. Finanšu stabilitātes risku uzraudzība un novērtēšana

Pielāgojoties klimata pārmaiņām, ECB aktīvi uzrauga fiziskos un pārejas riskus attiecībā uz bankām un arī nebanku finanšu iestādēm. Lai to veiktu, bija nepieciešams izveidot pietiekami detalizētu izpratni par banku portfeli oglekļietilpīgumu uzņēmumu līmenī un tā uzraudzību, pamatojoties uz riska darījumiem ar nefinanšu sabiedrībām un oglekļa dioksīda emisijām.³⁶ Vienlaikus uzmanība tiek pievērsta arī analītiskā regulējuma izstrādei, lai veiktu makroprudenciāla rakstura klimata riska stresa testa pilotanalīzi euro zonas banku sektoram.³⁷ Svarīgi, ka šis darbs aptvēris visas Eiropas Ekonomikas zonas valstis un tiek veikts kopējas klimata risku uzraudzības projekta grupas pārraudzībā. Šī grupa atskaitās Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas Konsultatīvajai speciālistu komitejai un Eiropas Centrālo banku sistēmas Finanšu stabilitātes komitejai, un tai ir divi mērķi: 1) ieviest ar klimatu saistīto sistēmisko risku uzraudzības regulējumu; un 2) noteikt uz nākotni vērstus scenārijus klimata risku un transmisijas kanālu novērtēšanai, veicot stresa testu. Ņemot vērā klimata pārmaiņu izraisīto problēmu globālo raksturu, ir svarīgi izveidot kopīgu izpratni par klimata pārmaiņu izraisītajiem finanšu riskiem. Šajā sakarā ECB un vairākas Eurosistēmas nacionālās centrālās bankas piedalās *Finanšu sistēmas ekoloģizācijas tīkla* (*Network for Greening the Financial System*; NGFS) darbā, un tām kopā ar Finanšu stabilitātes padomi un Bāzeles Banku uzraudzības komitejas (BBUK) ir svarīga loma, veidojot iestrādes klimata pārmaiņu izraisīto finanšu stabilitātes risku mērīšanai.

3. Banku uzraudzība

Ar klimatu saistītie riski nosaka nozīmīgu risku euro zonas banku sistēmā.³⁸ 2019. gadā veiktajos banku apsekojumos (aptverot aptuveni 44% euro zonas kopējo banku aktīvu) ECB secināja, ka euro zonas bankas arvien vairāk iesaistās kopējās nozares iniciatīvās, lai pastiprinātu savas metodoloģijas ar klimatu saistīto risku mērīšanai un sniegtu ieguldījumu plašākas un labāk salīdzināmas informācijas atspoguļošanā. ECB uzskata, ka bankām vajadzētu ieviest savlaicīgu un stratēģisku pieeju šo risku apsvēršanai atbilstoši politikas vēstījumiem un gaidām, kas izklāstītas

³⁶ Sk. 2019. gada maija un 2019. gada novembra ECB *Financial Stability Review*.

³⁷ Sk. Guindos, L. *Implications of the transition to a low-carbon economy for the euro area financial system* (runa Eiropas Krājbanku un privātpersonu un MVU apkalpojošo banku grupas (*European Savings and Retail Banking Group*) konferencē *Creating sustainable financial structures by putting citizens first* Briselē 2019. gada 21. novembrī).

³⁸ Sk. *VUM 2020. gada risku karti*.

2019. gada decembrī publicētajā EBI rīcības plānā ilgtspējīgai finansēšanai (*EBA Action Plan on Sustainable Finance*). ECB aktīvi sadarbojas ar valstu kompetentajām iestādēm, finanšu regulatoriem (piemēram, Eiropas Banku iestādi un BBUK), kā arī citām centrālajām bankām un uzraugiem (īpaši ar NGFS starpniecību), lai turpinātu attīstīt tās uzraudzības pieeju ar klimatu saistītajiem riskiem.³⁹

4. Ieguldījumu darbības

ECB sniedz ieguldījumu pret klimata pārmaiņām vērstos pasākumos ar saviem lēmumiem attiecībā uz ieguldījumu veikšanu. ECB darbinieku pensiju fonds īsteno ilgtspējīgas finansēšanas politiku, kas tiecas mazināt ECB oglekļa dioksīda pēdu. Attiecībā uz ECB darbinieku pensiju fonda portfeli plašs ieguldījumu klāsts un ilgāks ieguldījumu termiņš ļauj īstenot ilgtspējīgu un atbildīgu ieguldījumu (IAI) politiku, pamatojoties uz selektīvās izslēgšanas un balsošanas pilnvarojuma pamatnostādņēm. ECB deleģēja savas balsošanas pilnvaras attiecībā uz kapitāla vērtspapīru turējumiem tās ārējam ieguldījumu pārvaldniekiem, kas ievēro ANO atbalstītos Atbildīgu ieguldījumu principus (*Principles for Responsible Investment*), saskaņā ar kuriem tiem balsošanas politikā jāiestrādā vides, sociālie un pārvaldības (ESG) standarti. ECB arī nolēma aizstāt tās pensiju fonda kapitāla vērtspapīru portfeļa pašreizējos plašos etalonus ar šo etalonu zemas oglekļa dioksīda emisijas versijām. ECB arī strādā pie SRI principu praktiskās ieviešanas savā pašu kapitāla portfeli, ko veido tās apmaksātais kapitāls un vispārējo rezervju fonds, līdzdalības NGFS ietvaros un saskaņā ar tā nesen publicēto *SRI guide* centrālo banku portfeli vadībai.

5. Monetārās politikas operācijas

Ievērojot tirgus neitralitātes principu, Eurosistēma arī savu četru aktīvu iegādes programmu (t.i., "Ar aktīviem nodrošināto vērtspapīru iegādes programmas", "Uzņēmumu sektora aktīvu iegādes programmas", "Valsts sektora aktīvu iegādes programmas" un trešās "Nodrošināto obligāciju iegādes programmas") ietvaros iegādājusies zaļās obligācijas, tādējādi atbalstot aktuālos centienus klimata pārmaiņu novēršanā. ECB atbalsta tādas iniciatīvas, kuru mērķis ir uzlabot klimata pārmaiņu riska cenu noteikšanu un ar tām saistīto pārejas risku novērtēšanu, ko veic privātais sektors. Šeit ietilpst Eurosistēmas kredītnovērtējuma sistēmā atzītu ārēju kredītnovērtējuma iestāžu veiktā metodoloģijas un standartu izstrāde un uzlabošana ESG kritēriju integrēšanai to reitingos vai citu specifiskāku ar ESG saistītu vērtējumu izstrāde.

ECB veic apjomīgu monitoringu attiecībā uz to, kādā mērā ar klimata pārmaiņām saistītie riski tiek cenoti un tādējādi iestrādāti kredīšanas nosacījumos, un apsver, vai ir nepieciešami papildu pasākumi, lai ar klimata pārmaiņām saistītos riskus atspoguļotu Eurosistēmas kredītooperācijām atbilstošā nodrošinājuma kopumā saskaņā ar tirgojamo aktīvu regulējumu. Vispārīgāk, paredzams, ka veidi, kādos klimata pārmaiņas var ietekmēt ECB monetārās politikas operācijas, tiks aplūkoti ECB monetārās politikas stratēģijas izvērtēšanā.

6. ES un starptautiskās iniciatīvas ilgtspējīgai finansēšanai

ECB sniedza ieguldījumu dažādās Eiropas un starptautiskās iniciatīvās, kuru mērķis ir uzlabot kolektīvo reakciju uz klimata pārmaiņām, veicinot ilgtspējīgu un ekoloģisku finansēšanu. ES līmenī ECB atzinīgi vērtēja Eiropas Komisijas *Rīcības plānu* ilgtspējīgas izaugsmes finansēšanai kā svarīgu

³⁹ Sīkāku informāciju par ECB uzraudzības darbībām saistībā ar klimata pārmaiņām sk. [ECB 2019. gada pārskata par uzraudzības darbību ielikumā "Zaļais finansējums"](#).

soli ceļā uz ilgtspējības principa integrēšanu finanšu lēmumu pieņemšanā un aktīvi atbalstīja ierosināto vienotas ES taksonomijas izstrādi attiecībā uz ilgtspējīgiem aktīviem kā būtisku soli ekoloģiskās finansēšanas palielināšanai. Piedaloties Ilgtspējīgu finanšu tehnisko ekspertu grupā (*Technical Expert Group on Sustainable Finance*), ko izveidoja Eiropas Komisijas iniciatīvu atbalstam, īstenojot turpmākus pasākumus atbilstoši tās Rīcības plānam, ECB sniedza ieguldījumu 2019. gada jūnijā publicētā **tehniskā ziņojuma** sagatavošanā, īpaši nodrošinot analītisko ieguldījumu un tehnisko atbalstu taksonomijas ekonomiskās ietekmes novērtēšanā. ECB īstenojusi plašāku sadarbību ar lielāku centrālo banku un finanšu regulatoru grupu visā pasaulē, lai sakārtotu ekoloģiskās finansēšanas jautājumu un palielinātu finanšu sektora ieguldījumu pārejas uz zaļo ekonomiku finansēšanā, īpaši NGFS un tādu starptautisko forumu kā G7 ietvaros.

7. Zaļā ECB

ECB centienus samazināt tās ietekmi uz vidi raksturo tas, ka 2019. gadā ECB tika atkārtoti veiksmīgi sertificēta atbilstoši Eiropas vides vadības un audita sistēmai (**EMAS**) un noteica jaunus vides mērķus un veica pasākumus, lai stiprinātu tās apņemību sargāt vidi un nemītīgi pilnveidot savu sniegumu attiecībā uz vides aizsardzību. Gada gaitā tika īstenoti vairāki jauni pasākumi, lai mazinātu ikdienas darbību ietekmi uz vidi, piemēram, publisko izsoļu procedūrās, veicot elektronisku pieteikumu iesniegšanu. ECB iesaistījies arī starpiestāžu sadarbībā ar Eiropas Parlamentu, lai kopīgi izlīdzinātu atlikušās CO₂ emisijas, vienlaikus saglabājot izvairīšanos no emisijām un to samazināšanu kā stratēģiskās prioritātes savā vides pārvaldības sistēmā. Sabiedrības informēšana par steidzami risināmajām problēmām, ko izraisa klimata pārmaiņas, un nepieciešamību jēgpilni rīkoties joprojām bija viens no ECB veikto vides pārvaldības pasākumu centrālajiem pīlāriem. ECB piedalījās ES Mobilitātes nedēļā un ES Atkritumu samazināšanas nedēļā un piedāvāja darbiniekiem mācību kursus par klimata pārmaiņām. Salīdzinājumā ar 2008. gadu ECB vides aizsardzības jomā veiktie pasākumi līdz 2018. gadam nodrošinājuši oglekļa dioksīda emisiju un enerģijas patēriņa samazinājumu uz vienu darba vietu attiecīgi par 74% un 54%. Sīkāku informāciju par ECB darbību vides aizsardzības jomā sk. tās **vides deklarācijā**.

3.2. Makroprudenciālās uzraudzības politika sektora mēroga noturības veidošanai

Makroprudenciālās uzraudzības politika ir galvenais finanšu stabilitātes risku novēršanas instruments

Finanšu sistēmas sistēmisko risku rašanos var risināt ar makroprudenciālās uzraudzības politikas palīdzību, un **VUM regula** ECB šajā jomā piešķirusi nozīmīgu lomu un īpašas pilnvaras. Konkrētāk, ECB noteikts uzdevums vērtēt ES tiesību aktos paredzētos un valstu iestāžu pieņemtos banku makroprudenciālās uzraudzības pasākumus valstīs, kuras piedalās Vienotajā uzraudzības mehānismā (VUM), un arī pilnvaras papildināt šādus valstu pasākumus. Pievēršoties galvenajiem 2019. gadā valdošajiem riskiem, euro zonas valstu iestādes, konsultējoties ar ECB, īstenojušas daudz vairāk makroprudenciālās uzraudzības pasākumu nekā iepriekšējā gadā, lai mazinātu sistēmiskos riskus un stiprinātu noturību pret šiem riskiem.

Turpmāki makroprudenciālās uzraudzības pasākumi finanšu stabilitātes saglabāšanai

ECB novērtē makroprudenciālās uzraudzības politikas euro zonas valstīs

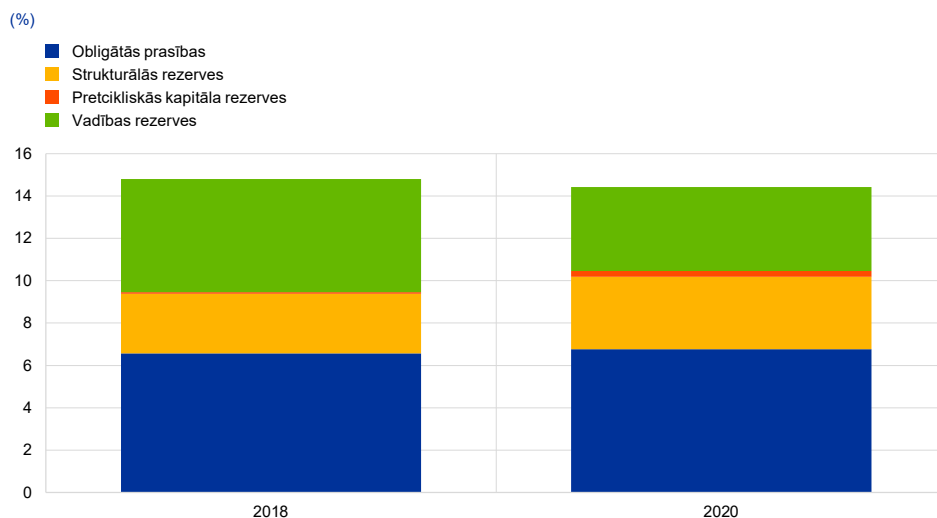
ECB turpināja tās plašos centienus makroprudenciālās uzraudzības politikas jomā, tādējādi sniedzot nozīmīgu ieguldījumu finanšu stabilitātes saglabāšanā. Papildus attiecīgā analītiskā darba kopumam ECB nodrošināja platformu regulāru kopīgu riska novērtējumu veikšanai un politikas koordinēšanai starp ECB un euro zonas valstu iestādēm. ECB un valstu iestādes arī turpināja plaši un atklāti apspriest makroprudenciālās uzraudzības instrumentu lietošanu, kā arī analītisko instrumentu pilnveidi makroprudenciālās uzraudzības politikas jomā. Šie centieni vēl vairāk uzlaboja sistēmisko risku un makroprudenciālās politikas pasākumu piemērotības novērtēšanas metodes un procesus euro zonā.

Izmantojamām makroprudenciālajām rezervēm var būt nozīmīga pretcikliska loma

2019. gadā makroprudenciālās uzraudzības jautājumu apspriešanas centrā bija tas, cik nozīmīgi ir bankām saglabāt noturību un spēt izturēt nelabvēlīgus makrofinansiālās vides šokus. Makroprudenciālās uzraudzības politika var pildīt savu pretciklisko lomu tikai tad, ja ir izveidotas izmantojamas rezerves. Tādējādi pretcikliskās kapitāla rezerves ir galvenais instruments, kuru ciklisko risku īstenošanās gadījumā iespējams izmantot. Tādējādi lielāka izmantojamu rezervju pieejamība pretciklisko kapitāla rezervju veidā palīdzētu izvairīties no vienlaicīgas parāda samazināšanas visā banku sistēmā, kas varētu izraisīt kredītresursu trūkumu un padziļināt lejupslīdi. Tas pasvīturo, cik svarīgs ir ne tikai kapitāla rezervju līmenis, bet arī iespēja tās izmantot stresa situācijās. Pašreizējā posmā euro zonā noteikts pretciklisko kapitāla rezervju apjoms līdz 0.1% no riska svērtajiem aktīviem, un tas joprojām kopumā salīdzinājumā ar citām rezervju prasībām ir neliels (sk. 22. att.).

22. attēls

Banku kapitāla rezervju sadalījums

Avots: ECB.

Piezīmes. Obligātās prasības ietver 1. pīlāra CET1 rādītāju, 2. pīlāra prasību un CET1 kapitālu pirmā līmeņa un otrā līmeņa iztrūkumu segšanai. Strukturālās rezerves ietver kapitāla saglabāšanas rezerves, sistēmiskā riska rezerves, kā arī G-SNI un C-SNI rezerves. Vadības rezerves ir rezerves, ko bankas tur papildus minētajām regulatīvajām prasībām. Labajā stabiņā parādītas 2020. gada martā izziņotās pretciklisko kapitāla rezervju normas.

2019. gadā ECB pabeidza arī VUM zonas citām sistēmiski nozīmīgām iestādēm (C-SNI) piemērojamā rezervju minimuma regulējuma pirmo izvērtējumu. C-SNI rezerves paredzētas, lai ierobežotu negatīvo ārējo ietekmi, kāda uz iekšzemes finanšu sistēmu un plašāku tautsaimniecību var būt sistēmiski nozīmīgu iestāžu nespējai pildīt saistības. Pārstrādātā C-SNI minimālo prasību metodoloģija ir detalizētāka un palielina rezervju minimālās normas vairākumam sistēmiski nozīmīgo banku (sīkāku informāciju sk. 2020. gada marta *Macprudential Bulletin*). Jaunais regulējums palīdzēs nodrošināt to, ka vairāk sistēmiskām bankām noteiktās jurisdikcijās iespējams piemērot augstākas rezervju prasības, tādējādi samazinot finanšu stabilitātes riskus. Šīs prasības sāks pakāpeniski piemērot ar 2022. gada 1. janvāri.

Turklāt ECB turpināja pastiprināt komunikāciju par makroprudenciālās uzraudzības politikas jautājumiem un uzlabot informētību, nodrošinot lielāku atklātību par ECB veikto darbu un uzskatiem šajā jomā. 2019. gada novembra *Financial Stability Review* viena nodaļa veltīta tam, kā makroprudenciālās uzraudzības politika var novērst ievainojamības finanšu sistēmā. Papildus runām, paziņojumiem presei un citām publikācijām, piemēram, speciālajiem pētījumiem, ECB turpināja divas reizes gadā publicēt *Macprudential Bulletin*, kas ir svarīgs komunikācijas rīks, lai skaidrotu ECB makroprudenciālās uzraudzības politikas regulējumu un lēmumu pieņemšanas kārtību, kā arī analītiskos sasniegumus un novērtējumus šajā jomā. ECB arī turpināja savā interneta vietnē publicēt pārskatu par pašlaik aktīvajiem makroprudenciālās uzraudzības pasākumiem ECB Banku uzraudzībai pakļautajās valstīs.

Makroprudenciālās uzraudzības politikas lēmumi 2019. gadā

ECB saskaņā ar tiesību aktos noteiktajām pilnvarām 2019. gadā novērtēja euro zonas valstu iestāžu paziņojumus par 106 makroprudenciālās uzraudzības politikas lēmumiem attiecībā uz instrumentiem, kas novērš cikliskos un strukturālos sistēmiskos riskus, kā arī citiem instrumentiem, kas paredzēti *Kapitāla prasību regulas* (CRR) 458. pantā. Vairākums paziņojumu attiecās uz pretcikliskās kapitāla rezerves noteikšanu vai globālu sistēmiski nozīmīgu iestāžu (G-SNI) un citu sistēmiski nozīmīgu iestāžu (C-SNI) apzināšanu un attiecīgo kapitāla rezervju lieluma noteikšanu. ECB Padome neiebilda ne pret vienu no 2019. gadā valsts iestāžu paziņotajiem makroprudenciālās uzraudzības politikas lēmumiem.

Līdz 2019. gada beigām par pretciklisko kapitāla rezervju normas virs 0% aktivizēšanu bija paziņojušas septiņu euro zonas valstu kompetentās iestādes (iepriekšējā gadā – četru valstu iestādes). 12 valstīs rezerve līdz 2019. gada beigām netika aktivizēta. Pretciklisko kapitāla rezervju normu lielums tika noteikts, pamatojoties uz principu, kas apvieno norādes, ko sniedz galvenie riska rādītāji, un brīvākas izvēles elementus, kas atspoguļo konkrētus ekonomiskos un finanšu apstākļus.

Kas attiecas uz valstīm, kuras 2019. gadā paziņoja par pretciklisko kapitāla rezervju palielināšanu, *Haut Conseil de Stabilité Financière* Francijā kā preventīvu pasākumu un ņemot vērā privātā sektora parāda līmeņa kāpuma tendenci Francijā, nolēma

2019. gada martā paaugstināt šo rezervju normu no 0.25% līdz 0.5%. *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique* nolēma 2019. gada jūnijā minēto rezervju normu palielināt no 0% līdz 0.5%, galvenokārt vēloties palielināt banku noturību pret cikliskiem riskiem. Lai gan esošie cikliskie sistēmiskie riski netika uzskatīti par nozīmīgiem, banka uzskatīja, ka šāda preventīva pasākuma īstenošana ir apdomīga rīcība, lai nodrošinātu kreditēšanas nepārtrauktību visā ciklā. *Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht* Vācijā 2019. gada jūnijā nolēma ieviest pozitīvu pretciklisko kapitāla rezervju normu (0.25%). Tā novērtēja, ka ciklisko sistēmisko risku pieaugums (īpaši ievainojamības pieaugums saistībā ar kredītriska nepietiekami augstu novērtējumu, pārmērīgi augstu nodrošinājuma novērtējumu un procentu likmju risku) izraisījis potenciālu finanšu stabilitātes apdraudējumu. 2019. gada jūlijā *Národná banka Slovenska* nolēma Slovākijā palielināt pretciklisko kapitāla rezervju normu no 1.5% līdz 2%. Banku sektoru un tā pelnītspēju apdraudošie cikliskie riski bija pieauguši, un centrālā banka saskatīja pārmērīga cenu kāpuma pazīmes finanšu tirgos. Visbeidzot, Luksemburgā *Commission de Surveillance du Secteur Financier* nolēma 2019. gada decembrī paaugstināt pretciklisko kapitāla rezervju normu no 0.25% līdz 0.5%, ņemot vērā straujo kreditēšanas un nekustamā īpašuma cenu kāpumu.

Uz kredītņēmēju datiem balstīti pasākumi var palīdzēt uzturēt drošus kredītu standartus

Zemo procentu likmju vide varēja mudināt uzņemties lielāku risku un atvieglot kredītu standartus, īpaši, ja apgrūtināta bankas pelnītspēja. Turpmāks mājokļu nekustamā īpašuma cenu kāpums vienlaikus ar hipotekārās kreditēšanas tendencēm un trausluma momentiem mājāsaimniecību sektorā 2019. gadā noteica ievainojamības momentu palielināšanos nekustamā īpašuma jomā vairākās euro zonas valstīs. Šādā situācijā ieteikumi par drošiem kredītu standartiem vai apstieidzoša uz kredītņēmēju datiem balstīto pasākumu stingrības palielināšana ar atbilstošiem izņēmumiem varētu palīdzēt ierobežot potenciālu risku pastiprināšanos. Līdz 2019. gada beigām šādus pasākumus, kas pilnībā ir valstu iestāžu kompetencē, euro zonā bija ieviesušas 13 valstis.

Citiem riskiem paredzēto makroprudenciālās uzraudzības instrumentu jomā ECB novērtēja valstu iestāžu lēmumus par C-SNI rezervēm, sistēmiskā riska rezervēm, kā arī saskaņā ar CRR 458. pantu veiktos makroprudenciālās uzraudzības pasākumus. Runājot par 2019. gadā veiktajiem pasākumiem šajā kategorijā, *Eesti Pank* ieviesa jaunu pasākumu, lai nodrošinātu banku noturību pret sistēmiskiem riskiem, kas saistīti ar mājokļu kredītiem. Kredītiestādēm, kuras izmanto iekšējo uz kredītreitingiem balstīto (IRB) pieeju, riska darījumiem ar privātpersonām un MVU, kas nodrošināti ar nekustamā īpašuma hipotēku un izsniegti Igaunijas rezidentiem, jāpiemēro ar riska darījumiem svērta vidējā riska pakāpe vismaz 15% apmērā. Pasākums stājās spēkā 2019. gada 30. septembrī. Arī Somijas Finanšu uzraudzības iestāde 2019. gada jūnijā nolēma pagarināt periodu, kurā kredītiestādēm, kas īsteno IRB pieeju, aizdevumiem mājokļa iegādei kā vidējā riska pakāpe jāpiemēro konkrētai kredītiestādei raksturīgais minimālais līmenis 15% apmērā. Minimālā līmeņa piemērošanas perioda pagarinājums stājās spēkā 2020. gada 1. janvārī un būs spēkā vienu gadu.

Sadarbība ar Eiropas Sistēmisko risku kolēģiju

ECB turpināja cieši sadarboties ar ESRK un sniegt tai atbalstu

ECB turpināja sniegt analītisko, statistikas, loģistikas un administratīvo atbalstu Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) Sekretariātam, kas atbild par ESRK ikdienas darbību. ESRK ir atbildīga par ES finanšu sistēmas makroprudenciālo pārraudzību un sistēmiskā riska novēršanu un mazināšanu.

ECB sniedza regulāru ieguldījumu ESRK veiktajā pastāvīgajā potenciālo sistēmisko risku apzināšanā un monitorēšanā, kā arī nodrošināja vispārēju atbalstu ESRK veiktajā darbā. Piemēram, ECB bija iesaistīta nekustamā īpašuma datu nepilnību novēršanā, kā rezultātā tika apstiprināts ESRK [ieteikums](#), kā arī pastiprināta monitoringa regulējuma izstrādē attiecībā pret nozīmīgām trešām valstīm. Turklāt ECB sniedza atbalstu ESRK veiktajā analīzē par vidēja termiņa ievainojamības momentiem mājokļu nekustamā īpašuma sektorā, kā rezultātā ESRK sagatavoja piecus brīdinājumus un sešus ieteikumus atsevišķām ES valstīm.

ECB sniedza arī būtisku ieguldījumu ESRK sākotnējos apsvērumos par kopīga regulējuma izstrādi attiecībā uz makroprudenciālās uzraudzības nostāju. Pirmais solis šāda kopīga regulējuma izstrādē bija 2019. gada aprīlī publicētais [ziņojums](#) par šo tēmu. Tas nodrošināja sasaisti starp makroprudenciālās uzraudzības politiku un finanšu stabilitātes mērķi. Papildus tam ECB turpināja piedalīties šā darba otrajā posmā, kopā ar ESRK vadot tās ekspertu grupu, kuras uzdevums bija izstrādāt darbības metodes, lai atvieglotu makroprudenciālās uzraudzības nostājas novērtēšanu, apspriešanu un komunikāciju.

ECB piedalās arī analītiskās ekspertu grupas vadībā – šīs grupas uzdevums ir novērtēt, cik būtiska ir makroprudenciālo kapitāla rezervju, obligātā sviras rādītāja un minimālās prasības attiecībā uz pašu kapitālu un atbilstīgajām saistībām (MREL) potenciālā dublēšanās. Šā darba mērķis ir aprakstīt prasību mijiedarbību un ietekmi uz makroprudenciālo rezervju efektivitāti.

Visu gadu ECB arī vadīja projekta sagatavošanas grupu, kura gatavoja ESRK [ieteikumu](#) par informācijas apmaiņu un vākšanu makroprudenciālās uzraudzības mērķiem attiecībā uz tādu kredītiestāžu filiālēm, kuru galvenais birojs atrodas citā dalībvalstī vai trešā valstī.

Turpinājās ārpus banku sektora izmantojamo makroprudenciālās uzraudzības instrumentu izstrāde

ECB sniedza nepārtrauktu atbalstu ESRK makroprudenciālās uzraudzības instrumentu izstrādē to izmantošanai ārpus banku sektora. ECB piedalījās datu un risku analīzē, īpaši par nodrošinājuma rezervju noteikšanas prakses ietekmi apdrošinātājiem un par jaunu makroprudenciālās uzraudzības instrumentu izstrādi apdrošināšanas sektoram, koncentrējoties uz dažām iespējām, kas atlasītas 2018. gada [ziņojumā](#) par makroprudenciālās uzraudzības prasībām, pasākumiem un instrumentiem apdrošināšanai. Šā darba rezultāts tiks tiešā veidā izmantots notiekošajās pārrunās par Maksātspējas II pārskatīšanu, lai stiprinātu apdrošinātājiem un pārapdrošinātājiem piemēroto normatīvo regulējumu no makroprudenciālās uzraudzības viedokļa.

ECB sniedza ieguldījumu arī notiekošajā riska mērīšanas kritēriju izstrādē nebankām un piedalījās [EU Non-bank Financial Intermediation Risk Monitor](#) ceturtā izdevuma

sagatavošanā. Šis pārskats īsumā aplūko norises sektorā, detalizētāk pievēršoties potenciālo finanšu stabilitātes risku novērtēšanai. ECB sniedza arī vērtīgu ieguldījumu starpposma pētījumā par nodrošinājuma rezervju un diskontu procikliskuma mazināšanu atvasināto finanšu instrumentu tirgos un vērtspapīru finansējuma darījumos, gan piedaloties pētījuma rakstīšanā, gan tā pamatā esošo analītisko ideju sagatavošanā.

Lielāka nozīme tika piešķirta klimata pārmaiņu ietekmes uz finanšu sektoru analīzei

ECB kopā ar ESRK turpināja darbu, lai sagatavotu un ieviestu dažādu klimata pārmaiņu scenāriju iespējamās ietekmes uz ES finanšu sektoru izpētei nepieciešamo metodoloģiju. Tā nodrošināja arī dažādu metodoloģiju shematisko attēlojumu, datu pieejamības novērtējumu un to finanšu iestāžu riska darījumu veidu apskatu, kuri jāanalizē, veicot ar klimatu saistīto risku analīzi.

ECB vadīja ESRK Stresa testu darba grupu (*Task Force on Stress Testing*). Šī darba grupa sagatavoja nelabvēlīgās attīstības scenārijus Eiropas Apdrošināšanas un aroda pensiju iestādes veiktajam pensiju fondu stresa testam, kā arī Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādes veiktajiem naudas tirgus fondu un centrālo darījuma partneru stresa testiem. Šajā nolūkā vairāki ECB ģenerāldirektorāti nodrošināja ESRK darba grupai svarīgu tehnisko atbalstu un palīdzību modelēšanā.

Visbeidzot, ECB aktīvi piedalījās ESRK Eiropas sistēmisko kiberdrošības risku darba grupā (*European Systemic Cyber Group*), izstrādājot kiberdrošības risku novērtēšanas analītisko regulējumu.

Sīkāka informācija par ESRK sniegta tās [interneta vietnē](#) un tās [gada pārskatos](#).

3.3. Mikroprudenciālās uzraudzības darbības atsevišķu banku stabilitātes nodrošināšanai

2019. gadā pagāja pieci gadi, kopš izveidota ECB Banku uzraudzība. Visus šos gadus tās mikroprudenciālās uzraudzības darbības palīdzējušas veicināt Eiropas banku sektora stabilitāti un vienlīdzīgus noteikumus visām bankām euro zonā. Kopš 2014. gada panāktā progresa rezultātā Eiropas banku uzraudzība top par nopietnu institucionālo struktūru.

ECB uzraudzības prioritāšu nepārtrauktība un pielāgošana

Lai gan pēc krīzes veiktajā banku bilanču sakārtošanas procesā daudz kas panākts, tā tomēr 2019. gadā joprojām bija viena no augstākajām uzraudzības prioritātēm. Citu prioritāšu vidū bija faktori, kas nosaka zemu Eiropas banku pelnītspēju, un pārvaldības jautājumi, t.sk. banku tradicionālās riska pārvaldības spējas un jauni riski, īpaši saistībā ar notiekošo finanšu pakalpojumu digitalizāciju un to pakļautību informācijas tehnoloģiju un kiberdrošības riskiem.

Turpinājās uzraudzības instrumentu un metožu uzlabošana

Visu 2019. gadu ECB Banku uzraudzība turpināja uzlabot tās rīcībā esošos instrumentus un metodes. Izpildot savu iepriekšējo apņemšanos, ECB 2019. gada augustā pārskatīja [uzraudzības gaidas](#) attiecībā uz prudenciālo uzkrājumu veidošanu jauniem ienākumus nenesošiem riska darījumiem (INRD) saskaņā ar [Norādījumu](#)

bankām par ienākumus nenesošiem kredītiem [Pielikumu](#), lai ņemtu vērā jaunās 1. pīlāra prasības.⁴⁰ Pēc sabiedriskās apspriešanas un norādījumu par vispārējām tēmām publicēšanas 2018. gada novembrī ECB 2019. gada jūlijā publicēja [ECB guide to internal models](#) konkrēta riska veidam veltīto nodaļu galaversijas, aptverot kredītrisku, tirgus risku un darījuma partneru kredītrisku. 2019. gada februārī ECB arī publicēja kopējos stresa testa [rezultātus](#) attiecībā uz visām tās uzraudzībā esošajām un testā iekļautajām bankām, papildinot 2018. gada ES mēroga stresa testu. 2019. gada oktobrī tā publicēja arī tās veiktās likviditātes riska jutīguma analīzes [rezultātus](#). Šo analīzi veic kā ikgadēju stresa testu. Abu pasākumu rezultātus attiecīgi izmantoja [2018. gada](#) (publicēts 2019. gada aprīlī) un 2019. gada uzraudzības pārbaudes un novērtēšanas procesā.

Tika veikts sagatavošanās darbs pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES

Lai gan ECB tiešajā uzraudzībā esošo banku skaits 2019. gadā kopumā nemainījās, vairākās bankās notikušas nopietnas to grupu struktūras un darbības pārmaiņas, banku grupām konsolidējoties vai pārceļot darbību no Apvienotās Karalistes uz euro zonu. ECB uzņēmas tādu banku tiešo uzraudzību, kuras šo procesu rezultātā kļuva par nozīmīgām bankām, un dažās no tām 2019. gada 2. pusgadā uzsāka obligāto visaptverošo novērtējumu. Nenoteiktības periodā pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no ES ECB Banku uzraudzības uzmanības centrā bija banku un uzraugu monitorings attiecībā uz to gatavību visiem iespējamiem neparedzētiem gadījumiem un īpaši attiecībā uz banku breksita plānu īstenošanu, par kuriem vienojušās bankas un uzraugi. Lai gan bankas 2019. gadā bija panākušas progresu virzībā uz to vēlamiem darbības modeļiem, ECB vairākkārtīgi brīdināja, ka nedrīkst ilgāk kavēties, un turpināja paust savas gaidas uzraudzības jomā ar ECB Banku uzraudzības interneta vietnes [BUJ](#) sadaļas, vairāku *Supervision Newsletter* rakstu un divpusēju pārrunu ar uzraugamajām iestādēm starpniecību.

Panākts progress ciešas sadarbības izveidē ar Bulgāriju un Horvātiju

2019. gadā tika panākts arī progress VUM paplašināšanā ārpus euro zonas, tā kā Bulgārija un Horvātija lūdza izveidot ciešu sadarbību starp ECB un to valsts kompetentajām iestādēm (VKI). ECB Banku uzraudzība 2019. gada jūlijā pabeidza [sešu Bulgārijas banku](#) visaptverošo novērtējumu un piekrita 2019. gada augustā veikt [piecu Horvātijas banku](#) visaptverošo novērtējumu, kas tiek prasīts kā daļa no procesa, lai izveidotu ciešu sadarbību ar ES dalībvalstīm, kuras nav ieviesušas euro. Paralēli tam ECB cieši sadarbojās ar *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālo banku) un *Hrvatska narodna bank*, ņemot vērā to potenciālo VKI lomu VUM.

Sīkāka informācija par ECB banku uzraudzību pieejama tās [interneta vietnē](#) un [ECB 2019. gada pārskatā par uzraudzības darbību](#).

4. ielikums

Fintech

Finanšu tehnoloģija bankām, to klientiem, finanšu sistēmai un plašākai tautsaimniecībai sniedz nozīmīgu labumu, taču tā saistīta arī ar problēmām un riskiem. Finanšu iestādes var brīvi un atbildīgi

⁴⁰ Jaunā ES regula, kas apraksta 1. pīlāra kārtību attiecībā uz INK, ir Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 17. aprīļa [Regula \(ES\) 2019/630](#), ar ko attiecībā uz zaudējumu seguma minimumu ienākumus nenesošiem riska darījumiem groza Regulu (ES) Nr. 575/2013 (OV L 111, 25.04.2019., 4. lpp.). Tā stājas spēkā 2019. gada 26. aprīlī.

ievieš jauninājumus, taču ar tiem saistītie riski jāmazina, izmantojot efektīvu riska pārvaldības regulējumu un veicot pārraudzību.

Fintech un specializēto *fintech* uzņēmumu parādīšanās noteikusi esošo banku uzņēmējdarbības modeļu pārmaiņas. Eiropas Savienībā *fintech* uzņēmumi pagaidām pārsvarā veidojuši partnerības ar bankām, ļaujot tām uzlabot klientu apkalpošanu, nodrošinot plašāku finanšu pakalpojumu un produktu klāstu par pieejamākām cenām un efektīvāk. Turklāt, palielinoties datu pieejamībai un mākslīgā intelekta lietošanai, kā arī uzlabojoties datoru datu apstrādes jaudai, bankas arī arvien vairāk izmanto *fintech*, lai uzlabotu savas iekšējās operācijas.

Rezultātā pieaug *fintech* uzņēmumu un banku mijiedarbība, īpaši sniedzot ārpakalpojumus, un pieauguši darbības riski gan iestāžu, gan sistēmas līmenī. Daži *fintech* uzņēmumi piedāvā arī jaunus finanšu pakalpojumus, īpaši maksājumu jomā, izraisot spiedienu uz bankām. Svarīgi tas, ka lielie *fintech* uzņēmumi ar apjomīgu klientu bāzi un izveidotām tehnoloģiskajām platformām pakāpeniski iespiežas finanšu pakalpojumu jomā un jau dominē mākoņdatošanas pakalpojumu sniegšanā.

ECB reaģējusi uz problēmām un riskiem, ko daudzās jomās rada finanšu jaunievedumi. Makroprudenciālās uzraudzības līmenī ECB monitorē un vērtē *fintech* ietekmi uz finanšu stabilitāti. Spiedienu uz peļņitspēju, ko nosaka konkurence ar *fintech* uzņēmumiem, pastiprina banku nepieciešamība pašām veikt ieguldījumus digitalizācijā, kur tīrais guvums būs redzams tikai pēc laika. Augoša mijiedarbība ar *fintech* uzņēmumiem varētu nozīmēt to, ka darbības pārrāvumi šajos uzņēmumos varētu sistēmiski ietekmēt finanšu sistēmu, ja nebūtu izveidoti atbilstoši drošības mehānismi.

ECB sniedz ieguldījumu arī ar *fintech* saistītās politikas izstrādē un finanšu stabilitātes nodrošināšanā, piedaloties dažādos Eiropas un starptautisko institūciju forumos, t.sk. Eiropas Banku iestādē, Finanšu stabilitātes padomē, Bāzeles Banku uzraudzības komitejā un Maksājumu un tirgus infrastruktūru komitejā. Turklāt tā darbojas arī kā pārmaiņu virzītāja, kā to parāda TARGET ātro maksājumu norēķinu sistēmas darbības u un notiekošā izpēte par iespējām jaunās tehnoloģijas izmantot tirgus infrastruktūrās.⁴¹

Mikroprudenciālajā līmenī ECB Banku uzraudzība turpina veidot vienotu izpratni par riskiem, kas saistīti ar *fintech*, un nodrošināt konsekventu uzraudzības pieeju šiem riskiem visā VUM. Tas saistīts ar *fintech* ietekmes uz banku uzņēmējdarbības modeļiem un galvenajiem ar to saistītajiem riskiem novērtēšanu. Lai uzlabotu tās uzraudzības pieeju *fintech*, ECB Banku uzraudzība kontaktējas ar VUM bankām, lai noskaidrotu, kā tās izmanto inovatīvās tehnoloģijas un risinājumus un kā tas ietekmē to uzņēmējdarbības modeļus, bet galvenais, kā svarīgākos riskus varētu ietvert riska vadības regulējumā.

2019. gada 21.–22. maijā notika pirmais ECB *Fintech* nozares dialoga (*ECB Fintech Industry Dialogue*) pasākums ar euro zonas baņķieru un uzraugu, trešo valstu uzraugu, kā arī tādu regulējošo iestāžu līdzdalību kā Eiropas Komisija, Eiropas Banku iestāde un Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestāde. Dialoga galvenie jautājumi bija šādi: 1) kredīrspējas novērtējums, izmantojot mākslīgo intelektu un lielo datu tehnoloģiju; 2) automatizētas tiešsaistes investīciju konsultācijas ("robokonsultācijas") un 3) mākoņdatošana. Pasākums bija iecerēts kā pirmais no vairākiem šādiem dialogiem, kuros bankām ir iespēja izklāstīt uzraugiem savu viedokli par ieteicamajām uzraudzības

⁴¹ Sīkāku informāciju sk. 4. nodaļā.

centrālajām jomām. Rezultātus izmanto, turpinot izstrādāt to banku uzraudzības pieeju, kuras izmanto inovatīvas tehnoloģijas.

ECB Banku uzraudzība turpināja attīstīt arī starptautisko sadarbību ar *fintech* saistītos jautājumos gan VUM ietvaros, gan ārpus tā. Piemēram, tika izveidotas zināšanu apmaiņas iniciatīvas, lai veicinātu to, ka uzraugiem visās valstu kompetentajās iestādēs un ECB nodrošināta ātra pieeja noderīgai *fintech* informācijai.

3.4. ECB ieguldījums Eiropas politikas iniciatīvās

Pēc pasaules finanšu krīzes izveidoto regulējumu iespējams vēl vairāk uzlabot

Pēc vērienīgu institucionāla un regulatīva rakstura pasākumu veikšanas, reaģējot uz pasaules finanšu krīzi, pirms pieciem gadiem darbību sāka banku savienības pirmais pīlārs – Vienotais uzraudzības mehānisms. Ar šo konkrēto soli ES dalībvalstis un iestādes veicināja finanšu integrāciju un stabilitāti un stiprināja ekonomisko noturību.

Tomēr šodien iespējams vēl vairāk padziļināt vienotā banku tirgus integrācijas pakāpi. Tas veicinātu vienotu monetārās politikas transmisiju un vēl vairāk novērstu destabilizējošas attiecības starp bankām un valdībām, kas bija euro zonas valsts parāda krīzes pamatcēlonis. Turpmāks progress kapitāla tirgu attīstībā un integrācijā nepieciešams arī, lai pastiprinātu finanšu sistēmas spēju diversificēt riskus un papildinātu banku savienību. Turklāt, izmantojot atbilstošus makroprudenciālās uzraudzības rīkus, jāmazina riski nebanku finanšu sektorā.

Banku savienības izveides pabeigšana

2019. gadā tika veikts padziļināts banku savienības izveides pabeigšanas darbs

ECB 2019. gadā bija pilnībā iesaistījies ES forumu darbā, lai stiprinātu banku savienību. 2019. gada jūnijā Eurosamits savā [paziņojumā](#) atzinīgi novērtēja Ekonomikas un monetārās savienības padziļināšanā panākto progresu un atbalstīja banku savienības stiprināšanas tehniskā darba turpināšanu. 2019. gada 2. pusgadā augsta līmeņa darba grupa Eiropas noguldījumu garantiju sistēmas (ENGs) jautājumos turpināja īstermiņa un ilgtermiņa skatījuma sagatavošanu attiecībā uz ENGs izveidi, valsts riska darījumu regulējuma režīma iespējām, kā arī finanšu stabilitātes stiprināšanas, krīžu pārvaldības uzlabošanas un integrācijas veicināšanas iespējām. Turklāt Eurogrupa nolēma turpināt centienus pabeigt dokumentu paketi attiecībā uz Eiropas Stabilitātes mehānisma līguma pārskatīšanu, t.sk. ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt kopīgu finanšu atbalsta mehānismu Vienotajam noregulējuma fondam.⁴²

ECB daudz piedalījās tehniskajās pārrunās ES forumos, sniedzot ieguldījumu dažādos darba virzienos. Attiecībā uz krīzes pārvarēšanas regulējumu ECB uzstāja,

⁴² Vienotā noregulējuma fonda kopīgais finanšu atbalsta mehānisms, ko nodrošinās Eiropas Stabilitātes mehānisms, ir drošības tīkls, kura mērķis ir nodrošināt, lai Vienotajam noregulējuma fondam būtu papildu līdzekļi visu nepieciešamo noregulējuma pasākumu atbalstam.

ka jānovērš esošā dublēšanās agrīnās intervences pasākumu regulējumā.⁴³ ECB atbalstīja arī turpmāku analīzi attiecībā uz pārrobežu integrāciju kavējošiem šķēršļiem, īpaši šķēršļiem, kas kavē brīvu kapitāla un likviditātes plūsmu banku savienībā. Plašākā kontekstā ECB atbalstīja kompromisa pasākumu paketi, kurā ietilptu ENGS pirmais posms likviditātes atbalsta veidā, vienlaikus nodrošinot skatījumu uz beigu posmu pilnīgas zaudējumu segšanas veidā. Šāda visaptveroša vienošanās ļautu Eiropas iedzīvotājiem pilnībā baudīt banku savienības priekšrocības, t.sk. tirgus integrāciju un vienlīdzīgu noguldītāju tiesību aizsardzību. Noguldījumu apdrošināšanas resursu apkopošana Eiropas līmenī salīdzinājumā ar valstu sistēmām nodrošinātu lielāku noguldītāju drošību, jo valstu sistēmas varētu būt vairāk pakļautas idiosinkrātiskam šokam, un tas varētu vājināt to uzticamību un tādējādi arī noguldītāju uzticēšanos.

Atbilstoši koncepcijai, ka riska dalīšana un riska samazināšana ir divi savstarpēji pastiprinoši procesi, ECB sniedza ieguldījumu turpmākā risku samazināšanā banku sektorā. Konkrētāk, ECB Banku uzraudzība turpināja banku bilancu sakārtošanu, ievērojot savus norādījumus attiecībā uz ienākumus nenesošiem kredītiem, un novērtēja banku riska parakstīšanas kritēriju kvalitāti, koncentrējoties uz jaunajiem aizdevumiem. 2019. gadā ECB turpināja piedalīties kopīgo monitoringa ziņojumu par risku samazināšanu sagatavošanā (sk. [maija](#) un [novembra](#) izdevumu) kopā ar Eiropas Komisiju un Vienoto neregulējuma valdi. Ziņojumi liecināja par turpmāku progresu riska samazināšanā.

Viens no gada galvenajiem jautājumiem bija arī banku savienības otrais pīlārs. 2018. gada decembrī tika panākta vienošanās par to, ka Eiropas Stabilitātes mehānisms nodrošinās kopīgo finanšu atbalsta mehānismu Vienotajam neregulējuma fondam. Tomēr neregulējuma ietvarā joprojām ir būtiski trūkumi, jo vēl jāizveido euro zonas regulējums likviditātes nodrošināšanai dzīvotspējīgām bankām, kas pabeidz neregulējuma procesu. Lai gan citās lielākajās jurisdikcijās šāds regulējums jau izveidots, lielākoties pamatojoties uz valdības garantijām centrālajai bankai kā likviditātes nodrošinātājam, pagaidām nav izdevies panākt vienošanos par līdzvērtīgu risinājumu euro zonā.

Turpmāka kapitāla tirgu savienības pilnveide

KTS var veicināt monetārās politikas transmisiju

ECB 2019. gadā turpināja atbalstīt kapitāla tirgu savienības (KTS) izveides pabeigšanu. Patiesa kapitāla tirgu savienība, ja to efektīvi īsteno, būtiski padziļinātu finanšu integrāciju un stiprinātu Ekonomikas un monetāro savienību, kā arī sekmētu euro starptautisko lomu. Tas veicinātu raitāku un viendabīgāku monetārās politikas transmisiju.

Dziļi integrēti kapitāla tirgi vēl vairāk pastiprinātu finanšu sistēmas noturību, mazinot palaušanos uz bankām un veicinot alternatīvu, uz tirgus instrumentiem balstītu finansējuma avotu izmantošanu. Kā 2019. gadā atzīmēts ECB [Financial Stability](#)

⁴³ Sk. arī Eiropas Centrālās bankas 2017. gada 8. novembra atzinumu par pārmaiņām Savienības krīzes pārvaldības regulējumā ([CON/2017/47](#)).

Review, kapitāla tirgu savienības izveides pabeigšana ir galvenais priekšnoteikums, lai stiprinātu risku dalīšanu un uzlabotu euro zonas noturību pret ekonomiskiem šokiem. Ģeopolitiskās un ekonomiskās norises kopš 2015. gada (piemēram, breksits, kā arī digitalizācija un klimata pārmaiņas) ir palielinājušas nepieciešamību izveidot integrētus Eiropas kapitāla tirgus.

Līdz ar Eiropas Komisijas 2015. gada **Rīcības plāna kapitāla tirgu savienības izveidei** pabeigšanu Komisija 2014.–2019. gada sasaukuma laikā KTS jomā sagatavoja vairāku leģislatīvu un neleģislatīvu priekšlikumu gala variantus. Lai gan likumdošanas jomā sasniegts daudz, turpmākai projekta virzībai absolūti nepieciešams ar jaunu spar atkal pievērsties dažām galvenajām prioritātēm.

Lai pilnveidotu KTS, nepieciešami turpmāki saskaņošanas centieni

ECB 2019. gadā ES forumos iezīmēja galvenās prioritātes, lai panāktu progresu kapitāla tirgu savienības izveidē. Tika uzsvērts valstu nodokļu un maksātspējas regulējuma turpmākas saskaņošanas nozīmīgums, kas ir būtisks kapitāla tirgus pārrobežu darījumu pareizas darbības nodrošināšanai, kā arī turpmākas uzraudzības iestāžu konverģences nozīmīgums, piemērojot vienotu noteikumu kopumu īpaši attiecībā pret nebankām.⁴⁴ Ilgtermiņā papildu uzraudzības pilnvaru piešķiršana Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādei paātrinātu patiesas kapitāla tirgu savienības izveidi, kurā visas Eiropas Savienības mērogā tiktu konsekventi piemērots vienots noteikumu kopums.

Nebanku finanšu sektora makroprudenciālās uzraudzības politika

Turpmāka nebanku finanšu sektora izaugsme rada bažas par potenciālo ietekmi uz finanšu stabilitāti

Lai gan ECB pilnībā atbalsta to, ka euro zonas tautsaimniecībai vairāk nepieciešams uz tirgus instrumentiem balstīts finansējums, tai joprojām ir bažas par straujo nebanku finanšu sektora izaugsmi un tās potenciālo ietekmi uz finanšu stabilitāti. Laikā, kad lielāka nebanku finanšu starpniecības pakalpojumu nozīme tautsaimniecības finansēšanā ir viens no KTS dienas kārtības jautājumiem, šā sektora efektīva monitorēšana joprojām ir būtiski svarīga.

Nemot vērā šīs norises, obligāti jānodrošina stabils nebanku finanšu iestāžu prudenciālais regulējums, lai atbilstoši strādātu ar sistēmiskajiem riskiem, kas šajā sektorā varētu parādīties. Tādējādi ECB 2019. gadā turpināja atbalstīt to, ka makroprudenciālās uzraudzības regulējums jāpaplašina, aptverot ne tikai banku sistēmu vien, un sniedza lielu ieguldījumu ar to saistītajās tehniskajās pārrunās ES un starptautiskos forumos.

⁴⁴ Patiesas kapitāla tirgu savienības izveides pamats ir turpmāka saskaņošana un standartizācija, saskaņotā regulējuma izveidei izmantojot vienotu noteikumu kopumu.

4. Tirgus infrastruktūras un maksājumu raita darbība

Viens no Eurosistēmas pamatuzdevumiem ir nodrošināt maksājumu sistēmu raitu darbību. Šis uzdevums ir cieši saistīts ar Eurosistēmas atbildību monetārās politikas un finanšu stabilitātes jomā. Eurosistēmai ir centrālā loma tādu tirgus infrastruktūru un pasākumu, kuri veicina drošu un efektīvu maksājumu, vērtspapīru un nodrošinājuma plūsmu euro zonā, attīstīšanā, darbībā un pārraudzībā.

4.1. TARGET pakalpojumi

Pašlaik Eurosistēmas TARGET pakalpojumi ietver trīs komponentus: TARGET2, kas ir reālā laika bruto norēķinu sistēma tādiem maksājumu darījumiem euro, kuri saistīti ar Eurosistēmas monetārās politikas operācijām, kā arī banku savstarpējiem darījumiem un komercdarījumiem, TARGET2 vērtspapīriem (T2V), kas ir vienotā Eiropas platforma vērtspapīru norēķiniem, un TARGET ātro maksājumu norēķinus (TIPS), kas ļauj maksājumu pakalpojumu sniedzējiem piedāvāt klientiem iespēju veikt līdzekļu ātros pārvedumus visu diennakti katrā gada dienā.

Vairāk nekā 1000 banku izmanto TARGET2, lai uzsāktu darījumus euro savā vai savu klientu vārdā. Ņemot vērā filiāles un meitasuzņēmumus, ar TARGET2 starpniecību var sasniegt vairāk nekā 45 000 banku visā pasaulē. TARGET2 2019. gadā vidēji dienā apstrādāti 344 120 maksājumi ar vidējo dienas apjomu 1.7 trilj. euro.

TARGET2 ir sistēmiski nozīmīga maksājumu sistēma (SNMS), tāpēc tai ir būtiska nozīme, nodrošinot ne tikai finanšu sektora un visas euro zonas tautsaimniecības stabilitāti un efektivitāti, bet arī euro zonas vienotās monetārās politikas raitu īstenošanu un vienotās valūtas stabilitāti. Tāpat kā attiecībā uz citām SNMS, Eurosistēma īsteno pastāvīgu TARGET2 pārraudzību atbilstoši uz risku balstītai pieejai, t.sk. galapunkta drošības un noturības pret kiberuzbrukumiem pārraudzību.

Eurosistēma 2019. gadā ieviesa jaunu TARGET2 instrumentu ārkārtas situācijām. TARGET2 darbības pārtraukuma gadījumā (pat ja tas ir ilgāks par vienu dienu) šis instruments ļauj Eurosistēmai turpināt apstrādāt darījumus, kuri klasificēti kā "kritiski" un "ļoti kritiski". Jaunais instruments neparedzētiem gadījumiem ir daļa no plašākas stratēģijas, kas vērsta uz Eurosistēmas tirgus infrastruktūras darbības nepārtrauktības un noturības pret kiberuzbrukumiem stiprināšanu.

2021. gadā TARGET2 aizstājama ar jaunu reālā laika bruto norēķinu sistēmu

TARGET2 raita darbība nodrošināta jau ilgāk nekā 10 gadu. Tomēr tehnoloģiju attīstības, jaunu regulatīvo prasību un lietotāju pieprasījuma pārmaiņu ietekmē maksājumu ekosistēma šajā laikā būtiski mainījusies. Tāpēc Eurosistēma plāno 2021. gada novembrī aizstāt TARGET2 ar jaunu reālā laika bruto norēķinu (*real-time gross settlement*; RTGS) sistēmu, vienlaikus optimizējot visu TARGET pakalpojumu likviditātes pārvaldību. Jaunā RTGS sistēma darbosies atbilstoši ziņojumu sūtīšanas standartam ISO 20022 un spēs nodrošināt daudzvalūtu maksājumus. Pamatojoties uz

sabiedriskās apspriešanas laikā saņemtajiem komentāriem, 2019. gada beigās tika publicēta turpmākā RTGS pakalpojuma "Lietotāju detalizēto funkcionālo specifikāciju" uzlabota versija. Turklāt divi tīkla pakalpojumu sniedzēji parakstīja līgumu ar Eurosistēmu, lai lietotājiem nodrošinātu savienojamību ar visiem Eurosistēmas tirgus infrastruktūras pakalpojumiem neatkarīgi no tīkla veida, izmantojot jauno Eurosistēmas vienotās tirgus infrastruktūras vārteju (ESMIG).

Runājot par T2V, pagājuši vairāk nekā divi gadi, kopš tika pabeigta centrālo vērtspapīru depozitāriju (CVD) migrācija uz vienotu platformu. T2V pašlaik izmanto 21 CVD, kuri apkalpo 20 Eiropas valstu tirgus. T2V 2019. gadā vidēji dienā apstrādāti 606 938 darījumi ar vidējo dienas apjomu 1106.13 mljrd. euro.

ECB Padomes norīkots neatkarīgs ārējais eksperts 2019. gadā pirmo reizi pārbaudīja T2V pakalpojumu tehnisko stāvokli un darbību. Eurosistēma, CVD, kā arī ārpus euro zonas esošo valstu centrālās bankas, kas izmanto T2V, tika informēti par eksperta novērojumiem. Šādas pārbaudes turpmāk tiks veiktas katru gadu.

Turklāt pēc 2015. gadā veiktā sākotnējā novērojuma 2019. gadā tika pabeigts 2018. gadā uzsāktais pirmais visaptverošais T2V darbības pārraudzības vērtējums. Tajā secināts, ka T2V kopumā atbilst [CPMI-IOSCO Finanšu tirgu infrastruktūru principiem](#), liecinot, ka T2V ir droša un efektīva. Lai gan, veicot novērtējumu, konkrētās jomās tika konstatēti trūkumi, neviens no tiem netika uzskatīts par nopietna riska avotu, ja tas netiktu nekavējoties novērsts.

Pēc TIPS uzsākšanas 2018. gada novembrī pakalpojumam pirmā gada laikā pievienojās septiņi euro zonas tirgi. Tas nozīmē, ka pašlaik, izmantojot TIPS, sasniedzami vairāk nekā 1000 maksājumu pakalpojumu sniedzēji. 2020. gadā TIPS pakalpojumam gatavojas pievienoties jauni euro zonas tirgi. Tā kā TIPS var atbalstīt dažādas valūtas, *Sveriges Riksbank* izteica nodomu 2022. gadā pievienot TIPS Zviedrijas kronu.

Papildus Eurosistēma izstrādā jaunu TARGET pakalpojumu komponentu – Eurosistēmas nodrošinājuma pārvaldības sistēmu (ECMS). Ar šo vienoto sistēmu tiks pārvaldīti aktīvi, kurus izmanto kā nodrošinājumu Eurosistēmas kredītooperācijās. Saskaņā ar plānu 2019. gadā noslēdzās projekta specifikāciju posms. Sistēmas darbību plānots uzsākt 2022. gada novembrī.

4.2. Tirgus infrastruktūras un maksājumu inovācijas un integrācija

Inovācijas un digitalizācija noteikušas būtiskas finanšu nozares pārmaiņas. Piemēram, neliela apjoma maksājumu tirgū saistībā ar jauniem ES tiesību aktiem, kas pieļauj trešās puses piekļuvi maksājumu kontiem, zibmaksājumu ieviešanu un vispār tehniskajām inovācijām parādījušies jauni tirgus dalībnieki, kā arī izveidojušies jauni maksājumu pakalpojumu piekļuves kanāli un jauni maksājumu iniciēšanas veidi. (Informāciju par kriptoaktīviem, stabilajām kriptomonētām un centrālo banku digitālo valūtu sk. 5. ielikumā.) Šajā ziņā Eurosistēmai jārisina divkārs uzdevums: tai

jāveicina integrācija un inovācijas atbilstoši tās katalizatora funkcijai un jāpaaugstina tirgus infrastruktūras un maksājumu drošība un efektivitāte atbilstoši tās pārbauga funkcijai.

5. ielikums

Kriptoaktīvi, stabilās kriptomonētas un centrālo banku digitālā valūta

Pēdējos gados vērojama sakāpināta interese par *bitcoin* un citiem kriptoaktīviem, kā arī to potenciālu kļūt par naudas aizstājējiem. Kriptoaktīvi ļauj privātpersonām un uzņēmumiem veikt savstarpējus darījumus tieši citam ar citu, tādējādi zūdot nepieciešamībai iesaistīt uzticamu trešo pusi. Tomēr, dēvējot šos aktīvus par "kriptovalūtām", "digitālajām valūtām" un "virtuālajām valūtām", iespējams, radusies maldīga izpratne par to īpašībām un funkcionalitāti. Kriptoaktīvi plašā nozīmē ir digitāli aktīvi, kurus to lietotāji izmanto kā vērtību, veicot tajos ieguldījumus un/vai izmantojot tos kā maiņas līdzekli. Tomēr kriptoaktīvi neveido pamatu fizisko vai juridisko personu finanšu prasībām vai saistībām.

Galvenais kriptoaktīvu trūkums ir to cenu svārstīgums. Kriptoaktīvu cenu svārstīgums pēdējos gados bijis augstāks nekā, piemēram, dažādos izejvielu tirgos vērotais cenu svārstīgums. Šis novērojums atspoguļo to, cik lielā mērā kriptoaktīvu ieguldītāji ir pakļauti tirgus riskam. Turklāt augstais svārstīgums nozīmē, ka kriptoaktīvi nevar pienācīgi nodrošināt trīs naudas funkcijas – vērtību uzkrāšanas līdzekļa, maksāšanas līdzekļa un norēķinu vienības funkciju.

Mēģinot novērst augsta cenu svārstīguma problēmu, finanšu pakalpojumu sniedzēji un tehnoloģiju uzņēmumi ieviesuši stabilās kriptomonētas – jauna veida kriptoaktīvus, kuru cenu svārstības tiek mazinātas ar stabilizācijas mehānismu palīdzību. Atkarībā no izmantotā stabilizācijas mehānisma stabilo kriptomonētu vērtību nodrošina: 1) naudas līdzekļu turējumi (vienā valūtā vai dažādu valūtu grozā); 2) vērtspapīri un izejvielas, piemēram, zelts; 3) kriptoaktīvi vai 4) mehānisms, ar kura starpniecību cenšas nodrošināt atbilstību starp pieprasījumu un piedāvājumu (t.i., algoritmiskās stabilās kriptomonētas). 2019. gadā īpaša uzmanība veltīta tādām stabilo kriptomonētu iniciatīvām kā *Libra*, kas pretendē uz spēju globālā mērogā nodrošināt ātrākus darījumus par potenciāli zemākām izmaksām, izmantojot jaunu nesaistītu maksājumu sistēmu. Tomēr stabilās kriptomonētas vēl nav pārbaudītas plašā mērogā un rada vairākus juridiskus, regulējuma un pārraudzības riskus. Pirms stabilo kriptomonētu ieviešanas jārod šo problēmu risinājumi, paredzot atbilstošu sistēmas struktūru un pārvaldību un nosakot ar riskiem samērīgas pārraudzības prasības un regulējumu.

Kriptoaktīvi un stabilās kriptomonētas izraisījuši plašākas diskusijas par maksājumu inovācijām, kā arī privātā un valsts sektora lomu jaunu pieejamāku, efektīvāku un iekļaujošāku maksājumu veidu izstrādē. Centrālo banku digitālās valūtas emisija, iespējams, apmierinātu sabiedrības pieprasījumu pēc jauniem inovatīviem, efektīviem un stabiliem maksājumu instrumentiem. Tomēr dažādiem centrālo banku digitālās valūtas izstrādes elementiem varētu būt būtiska ietekme uz finanšu sistēmu, tāpēc tie rūpīgi jāizvērtē. Attiecībā uz neliela apjoma maksājumu ekosistēmu centrālo banku digitālās valūtas izstrādē nevajadzētu izslēgt iespējamu sadarbību ar privātā sektora pārstāvjiem vai privātu tirgus noteiktu risinājumu izmantošanu.

ECB 2019. gadā publicēja ziņojumu *SEPA Migration Impact Assessment* ("SEPA migrācija – ietekmes novērtējums"), kurā apliecināts, ka Vienotās euro maksājumu telpas (SEPA) attīstība un migrācija uz visas Eiropas maksājumu shēmām kredīta

pārvedumu un tiešā debeta maksājumu jomā ļāvušas panākt būtisku progresu virzībā uz drošu, efektīvu un integrētu Eiropas maksājumu tirgu. Tomēr SEPA [maksājumu karšu](#) jomā nav izdevies panākt attīstību. Turklāt Eiropā joprojām vērojama sadrumstalotība attiecībā uz galalietotāju maksājumu iniciēšanas risinājumiem. Vēl nav arī izstrādāts visas Eiropas risinājums lietotāju vajadzību apmierināšanai POI (*point-of-interaction*) maksājumu, t.i., POS (*point-of-sale*) un e-komercmaksājumu, jomā.

Jauna neliela apjoma maksājumu stratēģija, maksāšanas līdzekļu pārraudzības regulējums un nodrošinājuma pārvaldības standarti

Lai risinātu šo jautājumu, Eurosistēma 2019. gadā apstiprināja jaunu neliela apjoma maksājumu stratēģiju. Tā atbalsta tirgus virzīta visas Eiropas risinājuma izstrādi POI maksājumu jomā un nosaka šāda risinājuma galvenos mērķus.

Pārraudzības jomā, pamatojoties uz pieeju, ka subjektiem, kuri veic vienādas funkcijas, jāatbilst vienādām pārraudzības prasībām ("vienāds risks, vienādas prasības"), Eurosistēma veikusi pārraudzības politikas pārskatīšanas pasākumus un uzsākusi jauna regulējuma izstrādi maksāšanas līdzekļu, shēmu un procedūru pārraudzības jomā (MLSP pārraudzības regulējums). Jaunais visaptverošais, elastīgais un uz nākotni vērstais regulējums izstrādāts, lai tas būtu piemērots gan esošiem, gan jauniem maksājumu produktiem, pakalpojumu sniedzējiem un tehnoloģijām, un veicinātu kopējās maksājumu sistēmas drošību un efektivitāti.

Eurosistēma veicina tirgus mēroga saskaņošanu pēctirdzniecības pakalpojumu jomā, lai atbalstītu turpmāku Eiropas finanšu tirgu integrāciju. Nodrošinājuma pārvaldības saskaņošanas jomā galvenais mērķis ir veikt pasākumus, lai izveidotu vienotu Eiropas nodrošinājuma pārvaldības rokasgrāmatu, kurā ietverti nodrošinājuma pārvaldības standarti. ECB Konsultatīvā grupa vērtspapīru un nodrošinājuma tirgus infrastruktūru jautājumos 2019. gadā apstiprināja pirmo šādu standartu kopumu, kas ietver [trīspusējo nodrošinājuma pārvaldību, ar parāda instrumentiem saistīto korporatīvo darbību un rēķinu sagatavošanas procedūras](#); šie standarti jāievieš līdz 2022. gada novembrim. Nacionālās ieinteresēto subjektu grupas tiek aicinātas izstrādāt attiecīgus pielāgošanas plānus standartu izpildes nodrošināšanai.

Eurosistēma turpinājusi veicināt arī pēctirdzniecības pakalpojumu saskaņošanu vērtspapīru norēķinu jomā, īpaši rūpīgi [monitorējot progresu standartu ieviešanā un uzraugot jebkādas ar to saistītus trūkumus](#). 2019. gada beigās 90% T2V tirgus dalībnieku atbilda saskaņošanas pamatstandartiem (2018. gadā – 85%).

Eurosistēma ir iesaistīta visu euro zonas CVD atļauju izsniegšanā

Vērtspapīru infrastruktūru jomā Eurosistēma, veicot centrālās bankas funkciju emitēt euro, piedalās CVD atļauju izsniegšanā, kā arī regulāru CVD pārbažu un uzraudzības īstenošanā saskaņā ar [CVD regulu](#). Patiesībā Eurosistēma pašlaik ir vienīgā iestāde, kura iesaistīta visu euro zonas CVD atļauju izsniegšanā un pārbažu īstenošanā, veicinot konsekventas pieejas piemērošanu šajā jomā. Tādējādi Eurosistēmai ir izšķiroša nozīme vērtspapīru norēķinu drošības un efektivitātes nodrošināšanā.

Centrālo darījuma partneru (CDP) jomā Eurosistēma, veicot centrālās bankas funkciju emitēt euro, turpinājusi sniegt ieguldījumu saskaņā ar [Eiropas tirgus infrastruktūras regulu](#) (EMIR) izveidotu uzraudzības kolēģiju darbībā, t.sk. novērtējot CDP pakalpojumu paplašināšanas pieprasījumus vai pieprasījumus ieviest to riska modeļu

pārmaiņas. Turklāt Eurosistēma ir pārstāvēta krīzes pārvaldības grupās, kas visā pasaulē izveidotas vai ir veidošanas procesā tādu CDP vajadzībām, kuri ir sistēmiski nozīmīgi vairākās jurisdikcijās.

2019. gadā Eurosistēma iesaistījās diskusijās par EMIR regulējuma grozījumiem, kuru mērķis ir uzlabot CDP, īpaši ārpus ES esošo valstu CDP, regulējumu un kuri stājās spēkā 2020. gada 1. janvārī. Eurosistēma piedalījās arī ES regulējuma par CDP sanāciju un noregulējumu sagatavošanā un bija iesaistīta ES mēroga CDP stresa testos (īpaši saistībā ar likviditātes risku).

5. Tirgus darbības atbalsta pasākumi un citām iestādēm sniegtie finanšu pakalpojumi

ECB 2019. gada oktobrī sāka publicēt jaunu euro īstermiņa atsaucē procentu likmi (€STR), kas balstīta tikai uz naudas tirgu statistikas pārskatu datiem. €STR pakāpeniski aizstās euro uz nakti izsniegto kredītu vidējās procentu likmes indeksu (EONIA), un gaidāms, ka tā kļūs par vienu no svarīgākajām euro zonas tirgu atsaucē procentu likmēm. Finanšu nozares pārstāvji pozitīvi vērtēja jaunās atsaucē procentu likmes ieviešanu, un neradās nekādi nopietni traucējumi. €STR ikdienas sagatavošana bijusi veiksmīga, un metodoloģija izrādījusi atbilstīga. 2019. gadā ECB joprojām bija atbildīga par dažādu finanšu operāciju administrēšanu ES vārdā un turpināja pildīt vispārējos koordinatora pienākumus saistībā ar Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumu sistēmu. Turklāt ECB nolēma ar 2020. gada aprīli sākt publicēt papildu datus par tās īstenotajām valūtas intervencēm nolūkā uzlabot saziņu un caurredzamību šajā jomā un atbilstoši ECB pārskatatbildības praksei citās politikas jomās (sk. 6. ielikumu).

5.1. €STR – jaunā darījumu uz nakti atsaucē procentu likme euro zonas naudas tirgiem

ECB sāka publicēt euro īstermiņa procentu likmi (€STR)

ECB 2019. gada 2. oktobrī sāka publicēt jaunu darījumu uz nakti atsaucē procentu likmi euro zonas tirgiem. Euro īstermiņa procentu likme jeb €STR atspoguļo euro zonas banku euro izmaksas liela apjoma beznodrošinājuma aizdevumu darījumu tirgū. Šī stabilā un ticamā procentu likme, kas tiek aprēķināta katru dienu, pašlaik pamatojoties uz 50 dažādu datu sniedzēju datiem, un aptver atbilstīgus darījumus vairāk nekā 30 mljrd. euro vērtībā, pakāpeniski aizstās EONIA.

€STR metodoloģija izstrādāta tā, lai visaptveroši atspoguļotu naudas tirgus pamatdinamiku. Procentu likme tiek iegūta, pamatojoties uz banku datiem, kas aptver plašu atbilstīgu darījumu loku, kuri noslēgti ar citām bankām vai nebanku finanšu iestādēm. Tas nozīmē, ka tā ir noturīga pret strukturālām pārmaiņām beznodrošinājuma darījumu tirgū. €STR aprēķinos izmantoto darījumu vidējais dienas apjoms 2019. gadā bija 31.1 mljrd. euro. €STR datu pietiekamības politika nodrošina, ka procentu likme ir reprezentatīva, jo tiek pieprasīts, lai a) datus nodrošinātu vismaz 20 iestāžu, kuras pašlaik sniedz pārskatus saskaņā ar [Regulu par naudas tirgus statistiku](#), un b) piecu banku, kuras sniedz pārskatus par lielāko daļu no kopējā apjoma, sniegtie dati neatspoguļotu vairāk kā 75% no konkrētās dienas apgrozījuma. Ja kāds no minētajiem nosacījumiem nav izpildīts, procentu likmes pieejamība tiek nodrošināta, uzsākot īstermiņa ārkārtas apstākļu procedūru. Visbeidzot, procentu likmi aprēķina kā ar apjomu svērto koriģēto vidējo procentu likmi, aprēķinā neietverot 25% darījumu ar augstāko procentu likmi un 25% darījumu ar zemāko procentu likmi

un tādējādi palīdzot samazināt izņēmumu ietekmi (sīkāku informāciju par €STR noteikšanu sk. 7. nodaļas 7. ielikumā).

Stabila un ticama procentu likme
€STR, kuras pamatā ir plašs
atbilstīgu darījumu loks, aizstās
EONIA

€STR pakāpeniski aizstāj EONIA, kas pēdējo reizi tiks publicēts 2022. gada 3. janvārī. Ievērojot privātā sektora euro [bezriskā procentu likmju darba grupas](#) ieteikumus un sabiedriskās apspriešanas ietvaros gūtās atziņas, EONIA administrators – Eiropas Naudas tirgu institūts – 2019. gada 2. oktobrī mainīja EONIA metodoloģiju, un līdz 2022. gada 3. janvārim, kad EONIA lietošana tiks pārtraukta, procentu likme tiek noteikta kā €STR, tai pieskaitot fiksētu uzcenojumu (8.5 bāzes punktus). Euro bezriskā procentu likmju darba grupa, kas tika izveidota 2017. gadā ar mērķi identificēt un ieteikt bezriskā procentu likmes, kuras būtu esošo etalonlikmju alternatīvas pamatā, izstrādājusi norādes pārejai no EONIA uz €STR. Tās ietver [ieteikumus, kā rīkoties ar EONIA piesaistītiem līgumiem](#), kā arī pārmaiņu izraisītās ietekmes uz [produktiem, procesiem un modeļiem](#), [finanšu uzskaiti](#) un [risku pārvaldību](#) analīzi.

ECB centieni nodrošināt komunikāciju ar etalonlikmes lietotājiem, gatavojoties €STR ieviešanai, kā arī euro bezriskā procentu likmju darba grupas izstrādātās norādes un ieteikumi veicināja raitu €STR uzsākšanu. Finanšu nozares pārstāvji pozitīvi vērtēja jaunās atsauces procentu likmes ieviešanu un EONIA metodoloģijas pārmaiņas, un neradās nekādi nopietni traucējumi. Piemēram, iekšējās sistēmas tika pielāgotas, lai ņemtu vērā atšķirīgo atsauces procentu likmes publicēšanas laiku (nākamās dienas rītā pēc atbilstošo darījumu datuma). Turklāt pirmie ar €STR indeksētie tirgus darījumi, t.sk. pirmās vērtspapīru emisijas, tika veiksmīgi pabeigtas. Atvasināto finanšu instrumentu tirgū pirmie ārpusbiržas mijmaiņas darījumi tika veikti vienlaikus ar procentu likmes publicēšanu, bet daži centrālie klīringa darījuma partneri sāka piedāvāt €STR balstītu produktu klīringu drīz pēc tam (oktobrī un novembrī).

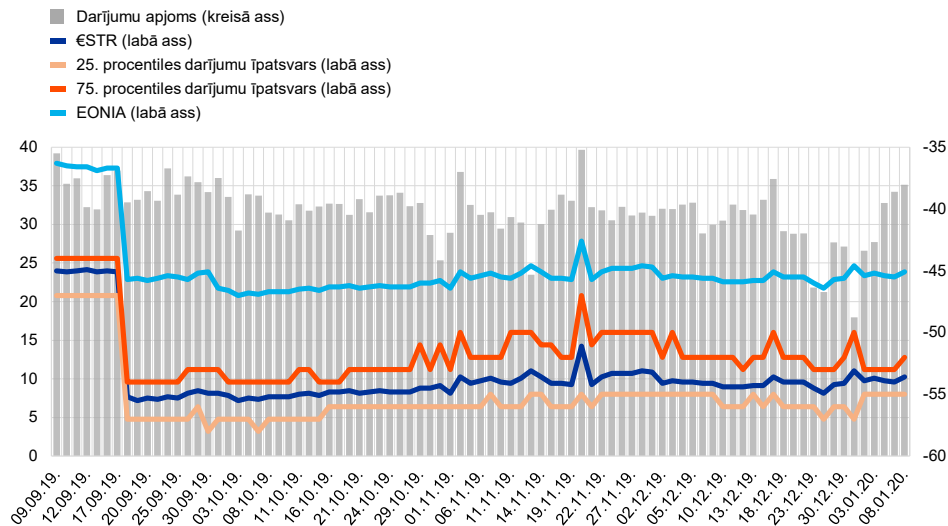
€STR ikdienas sagatavošana bijusi
veiksmīga, un metodoloģija
izrādījusi atbilstīga

€STR ikdienas sagatavošana bijusi veiksmīga, un metodoloģija izrādījusi atbilstīga. Metodoloģijas atbilstību ilustrē divi piemēri. Pirmkārt, 2019. gada 18. septembrī samazinātā ECB noguldījumu iespējas procentu likme pilnībā un nekavējoties atspoguļojās €STR (izstrādes procesā) datos, un pamatā esošo darījumu procentu likme un sadalījums diapazona vidusdaļā kopš €STR publicēšanas sākuma saglabājušies samērā stabili. Otrkārt, 2019. gada 3. oktobra banku brīvdienas Vācijā procentu likmi un tās dažādos rādītājus būtiski neietekmēja. Lai gan pārskatos iekļauto darījumu vērtība attiecīgajā datumā salīdzinājumā ar iepriekšējo dienu samazinājās par 4.3 miljrd. euro, iesaistīto banku skaits, kā arī piecu banku, kuras sniedz pārskatus par lielāko daļu no kopējā apjoma, norādītais apgrozījuma koncentrācijas līmenis saglabājās pietiekamā attālumā no minētajām datu pietiekamības politikas robežvērtībām. Turklāt €STR svārstīgums saglabājās ierobežots, atspoguļojot metodoloģijas stabilitāti šādos apstākļos.

23. attēls

€STR kopš 2019. gada 9. septembra

(kreisā ass: mljrd. euro; labā ass: bāzes punktos)

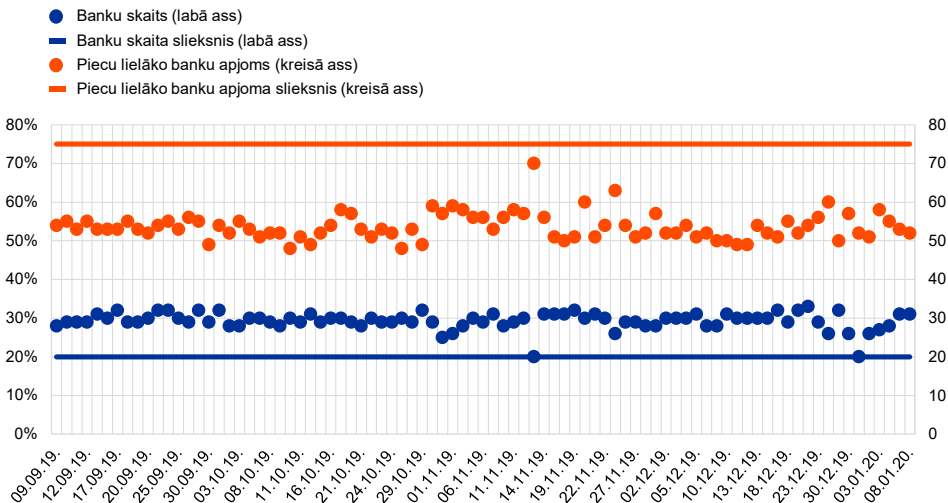
Avots: ECB.

Piezīme. €STR (izstrādes procesā) līdz 30. septembrim un €STR, sākot ar 1. oktobri.

24. attēls

€STR datu pietiekamības rādītāji kopš 2019. gada 9. septembra

(kreisā ass: %; labā ass: banku skaits)

Avots: ECB.

Piezīme. €STR (izstrādes procesā) līdz 30. septembrim un €STR, sākot ar 1. oktobri.

Tirgus dalībniekiem jāiegulda vairāk pūļu, lai izveidotu pietiekami likvīdu €STR skaidrajai naudai un atvasināto finanšu instrumentu tirgiem

Palielinoties €STR lietojumam, tirgus dalībniekiem jāiegulda vairāk pūļu, lai izveidotu pietiekami likvīdu €STR skaidrajai naudai un atvasināto finanšu instrumentu tirgiem. €STR paredzēts plašai lietošanai dažādos tirgus segmentos, t.i., to nevajadzētu uzskatīt tikai kā EONIA aizstājēju atvasināto finanšu instrumentu tirgū, bet to varētu piemērot arī gadījumos, kad parasti tiktu izmantotas citas etalonlikmes. Kā šāda izmantojuma piemērus abās bilances pusēs var minēt obligāciju emisijas un aizdevumu izsniegšanu.

€STR varētu darboties kā rezerves risinājums EURIBOR piesaistītiem līgumiem un kā EURIBOR alternatīva procentu likme

€STR sniedz arī iespēju novērst riskus saistībā ar starpbanku piedāvājuma procentu likmēm jeb IBOR šo indeksu globālās reformas kontekstā. Saskaņā ar Finanšu stabilitātes padomes ieteikumu⁴⁵ globālajos procentu likmju tirgos attiecīgos gadījumos jāveicina gandrīz bezriskā uz nakti izsniegto kredītu procentu likmju izmantošana, un IBOR piesaistītajos līgumos jāparedz skaidri atkāpšanās nosacījumi. Euro zonā EURIBOR administrators 2019. gada 3. jūlijā atļāva turpināt izmantot etalonlikmi, turklāt atšķirībā no LIBOR nav plānots pārtraukt sagatavot EURIBOR. Tomēr EURIBOR ilgtermiņa ilgtspēju nevar uzskatīt par pašsaprotamu: pirmkārt, tā atkarīga no to banku stabilitātes, kuras sniedz datus, un, otrkārt, tā atkarīga no naudas tirgus dinamikas attīstības, ko vērtē saskaņā ar EURIBOR. Lai gan saskaņā ar [ES Regulu par etalonliem](#) kompetentās iestādes var nodrošināt īslaicīgu atbalsta mehānismu, nosakot obligātu etalona aprēķināšanai nepieciešamo datu sniegšanu vai etalona obligātu pārvaldību, šis atbalsta mehānisms ir ierobežots pēc būtības un laikā. Tāpēc €STR (un uz €STR balstītās termiņstruktūras) varētu darboties kā rezerves risinājums EURIBOR piesaistītiem līgumiem un kā EURIBOR alternatīva procentu likme. Jau pašlaik citās valstīs (piemēram, ASV, Apvienotajā Karalistē un Šveicē) vērojami labi piemēri tam, kā tiek izmantotas €STR līdzīgas darījumu uz nakti procentu likmes, plaši popularizējot tās kā iespēju novērst ar LIBOR saistīto nenoteiktību.

5.2. ES aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšana

ECB ir atbildīga par ES aizņēmumu un aizdevumu operāciju administrēšanu [vidēja termiņa finanšu palīdzības \(VTFP\) iespējas](#)⁴⁶ un [Eiropas Finanšu stabilizācijas mehānisma](#) (EFSM) ietvaros⁴⁷. ECB 2019. gadā veica VTFP ietvaros piešķirtu aizdevumu procentu maksājumu apstrādi. Kopējais atlikums šīs sistēmas ietvaros 2019. gada 31. decembrī bija 200 milj. euro. ECB 2019. gadā veica arī dažādu EFSM ietvaros piešķirtu aizdevumu maksājumu un procentu maksājumu apstrādi. Kopējais atlikums šā mehānisma ietvaros 2019. gada 31. decembrī bija 46.8 miljrd. euro.

ECB apstrādā maksājumus dažādu ES aizdevumu programmu ietvaros

Līdzīgi ECB ir atbildīga par maksājumu, kas saistīti ar [Eiropas Finanšu stabilitātes fonda](#) (EFSF)⁴⁸ un [Eiropas Stabilitātes mehānisma](#) (ESM)⁴⁹ operācijām, administrēšanu. ECB 2019. gadā veica divu EFSF ietvaros piešķirtu aizdevumu vairāku procentu maksājumu un komisijas maksas maksājumu apstrādi. ECB arī apstrādāja ESM dalībvalstu maksājumus saistībā ar ESM autorizētā kapitāla parakstīšanu.

⁴⁵ Sk. [Reforming major interest rate benchmarks – Progress report](#). Finanšu stabilitātes padome, 2019. gada 18. decembris.

⁴⁶ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 141. panta 2. punktu, ECBS Statūtu 17., 21.2., 43.1. un 46.1. pantu un Padomes 2002. gada 18. februāra Regulas (EK) Nr. 332/2002 9. pantu.

⁴⁷ Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 122. panta 2. punktu un 132. panta 1. punktu, ECBS Statūtu 17. un 21. pantu un Padomes 2010. gada 11. maija Regulas (ES) Nr. 407/2010 8. pantu.

⁴⁸ Saskaņā ar ECBS Statūtu 17. un 21. pantu (kopā ar EFSF Pamatlīguma 3. panta 5. punktu).

⁴⁹ Saskaņā ar ECBS Statūtu 17. un 21. pantu (kopā ar ESM Finanšu palīdzības līgumu vispārējo noteikumu 5.12.1. pantu).

Visbeidzot, ECB ir atbildīga par visu to maksājumu apstrādi, kuri saistīti ar aizdevuma iespējas līgumu Grieķijai.⁵⁰ Kopējais atlikums šā līguma ietvaros 2019. gada 31. decembrī bija 52.9 mljrd. euro.

5.3. Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumi

Vairākas Eurosistēmas centrālās bankas sniedz pakalpojumus ERPP sistēmas ietvaros

Klientu euro denominēto rezervju aktīvu pārvaldīšanai 2005. gadā izveidotās Eurosistēmas rezervju pārvaldīšanas pakalpojumu (ERPP) sistēmas ietvaros 2019. gadā joprojām tika piedāvāts daudzpusīgs finanšu pakalpojumu klāsts. Vairākas Eurosistēmas nacionālās centrālās bankas (Eurosistēmas pakalpojumu sniedzējas) piedāvā ārpus euro zonas esošo valstu centrālajām bankām, monetārajām iestādēm un valdības aģentūrām, kā arī starptautiskajām organizācijām pilnu ieguldījumu pakalpojumu kopumu, kas pamatojas uz saskaņotiem noteikumiem un nosacījumiem un atbilst vispārējiem tirgus standartiem. ECB veic vispārējo koordināciju, monitorē pakalpojumu netraucētu darbību, veicina ar sistēmas uzlabošanu saistītas pārmaiņas un sagatavo attiecīgos pārskatus ECB Padomei.

2019. gadā ERPP sniegšanu uzsāka vēl viena centrālā banka, palielinot kopējo Eurosistēmas pakalpojumu sniedzēju skaitu līdz 10. ERPP sistēmā 2019. gada beigās bija 273 klientu konti (2018. gada beigās – 277 klientu konti). ERPP sistēmas pārvaldīto turējumu (t.sk. skaidrās naudas aktīvu un vērtspapīru turējumu) kopapjoms 2019. gadā salīdzinājumā ar 2018. gadu samazinājās aptuveni par 7.5%.

6. ielikums

ECB uzlabo pārskatu sniegšanu par valūtas intervencēm

ECB Padome 2019. gada 26. septembrī nolēma publicēt papildu datus par ECB īstenotajām valūtas intervencēm, sākot ar 2020. gada aprīli. Šīs jaunās publikācijas mērķis ir uzlabot komunikāciju un caurredzamību šajā jomā atbilstoši citās politikas jomās ieviestajai pārskatatbildības praksei, vienlaikus aizsargājot ECB spēju efektīvi īstenot intervences valūtas tirgū. Kā pārskatatbildības prakses piemēru var minēt aktīvu iegādes programmu, kuras ietvaros Eurosistēma regulāri sniedz datus par iegāžu apjomu un sadalījumu dažādās programmās un valstīs.

Valūtas kurss nav ECB politikas mērķis. Kopš euro ieviešanas ECB veikusi divas intervences valūtas tirgū – 2000. un 2011. gadā (sk. A tabulu). Pirmo intervenci ECB veica 2000. gadā saistībā ar bažām par euro kursa attīstības globālo un iekšzemes ietekmi, t.sk. tās ietekmi uz cenu stabilitāti. Sākotnēji – 22. septembrī – ECB un ASV un Japānas iestādes veica koordinētu intervenci, bet novembrī ECB īstenoja vienusēju intervenci. Otrreiz ECB un ASV, Apvienotās Karalistes un Kanādas iestādes veica koordinētu intervenci 2011. gada 18. martā pēc Japānas iestāžu lūguma, reaģējot uz Japānas jenas kursa svārstībām saistībā ar traģiskajiem notikumiem Japānā.

⁵⁰ Saskaņā ar vienošanos par aizdevuma iespēju starp dalībvalstīm, kuru valūta ir euro (izņemot Grieķiju un Vāciju), un *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (kas darbojas valsts interesēs un pakļauta Vācijas Federatīvās Republikas rīkojumam un izmanto tās garantijas) kā aizdevējiem, Grieķijas Republiku kā kredītņēmēju un *Bank of Greece* kā kredītņēmēja aģentu un saskaņā ar ECBS Statūtu 17. un 21.2. pantu un 2010. gada 10. maija [Lēmuma ECB/2010/4](#) 2. pantu.

A tabula

ECB īstenotās valūtas intervences

Periods	Datums	Intervences veids	Valūtu pāris	Nopirkta valūta	Bruto summa (milj. euro)	Neto summa (milj. euro)
2000. gada 3. cet.	22.09.2000.	Koordinēta intervence	EUR/USD	EUR	1640	1640
	22.09.2000.	Koordinēta intervence	EUR/JPY	EUR	1500	1500
2000. gada 4. cet.	03.11.2000.	Vienpusēja intervence	EUR/USD	EUR	2890	2890
	03.11.2000.	Vienpusēja intervence	EUR/JPY	EUR	680	680
	06.11.2000.	Vienpusēja intervence	EUR/USD	EUR	1000	1000
	09.11.2000.	Vienpusēja intervence	EUR/USD	EUR	1700	1700
	09.11.2000.	Vienpusēja intervence	EUR/JPY	EUR	800	800
2011. gada 1. cet.	18.03.2011.	Koordinēta intervence	EUR/JPY	EUR	700	700

Avots: ECB.

Mainot publicēšanas politiku, ECB nodrošinās datus par valūtas intervencēm, izmantojot strukturētu un sistemātisku pieeju attiecībā uz datu sniegšanas biežumu un tvērumu. ECB līdz šim izmantoja vairākus kanālus informācijas par valūtas intervencēm sniegšanai, t.sk. ECB nedēļas finanšu pārskatus, gada finanšu pārskatus un gada pārskatu. Turpmāk ECB publicēs valūtas intervenču datus tabulā, kura būs pieejama ECB interneta vietnē un ECB gada pārskatā. Interneta vietnē pieejamā tabula tiks atjaunota reizi ceturksnī ar viena ceturkšņa nobīdi. Pirmajā publikācijā tabulā tiks iekļauti visi valūtas intervenču vēsturiskie dati kopš 1999. gada. Turpmāk arī ECB gada pārskatā pēc vajadzības tiks sniegta papildu pamatinformācija un tiks apkopoti jebkādu jaunu valūtas intervenču norišu dati. Papildus ECB gada finanšu pārskatos tiks norādīts, vai pārskata gada laikā veikta kāda valūtas intervence. Arī nedēļas finanšu pārskata komentārā tiks ietverta vispārēja norāde par jebkuru iepriekšējā nedēļā īstenotu intervenci (tāpat kā iepriekšējām norisēm 2000. un 2011. gadā).

Jaunā pārskatu sniegšanas sistēma aptvers ECB vienpusēji un sadarbībā ar citām iestādēm veiktās valūtas intervences, kā arī Valūtas kursa mehānisma (VKM II) ietvaros veiktās valūtas intervences "pie koridora robežas"⁵¹. Sniegtā informācija ietvers intervences kopējo summu (neto un bruto), darījuma veidu (valūtas pārdošana vai pirkšana), valūtu dalījumu un intervences datumu(-us). Pilnīgas caurredzamības nolūkā ceturkšņa tabulā tiks ietverta skaidra norāde arī par to, ka neviena valūtas intervence nav veikta.

Šādi tiks panākta ECB valūtas intervenču komunikācijas politikas atbilstība gadu gaitā izstrādātajai pārskatatbildības praksei citās jomās. Šī prakse nodrošina stingrāku pārskatatbildību, nekā to paredz Līguma par Eiropas Savienības darbību obligātās prasības. Šādā veidā ECB informē plašāku sabiedrību un finanšu tirgu dalībniekus par tās stratēģiju, novērtējumiem un politikas lēmumiem. Caurredzama savu uzdevumu izpildes atspoguļošana palīdz ECB veicināt uzticamību. Katras VKM II dalībvalsts centrālā banka saglabā atbildību par valūtas intervenču datu atklāšanu atbilstoši savai praksei.

⁵¹ Valūtas kursa mehānisma (VKM II) ietvaros veiktās intervences "pie koridora robežas" ir intervences, kas tiek veiktas, valūtas kursam attiecībā pret euro sasniedzot iepriekš saskaņotā koridora diapazona robežu (t.i., koridora diapazons, kura robežās pieļaujamās VKM II dalībvalstu valūtu kursu svārstības attiecībā pret euro). Šīs intervences principā ir automātiskas un neierobežotas.

6. Vairāk banknošu un mazāk viltojumu

ECB un euro zonas valstu centrālās bankas (NCB) ir atbildīgas par euro banknošu emisiju euro zonā, skaidrās naudas pieejamības nodrošināšanu un sabiedrības uzticēšanās euro saglabāšanu. Apgrozībā esošo euro banknošu skaits un vērtība kopš to ieviešanas 2002. gadā ir palielinājušies, turklāt kopumā ātrākā tempā nekā ekonomiskā izaugsme. Viltoto banknošu īpatsvars 2019. gadā joprojām bija neliels, un tas skaidrojams ar dažādiem faktoriem, t.sk. uzlabotiem pretviltošanas elementiem jaunajā Eiropas sērijā, pastāvīgu sadarbību ar tiesībsargājošām iestādēm, regulāru komunikāciju ar sabiedrību un profesionāliem skaidrās naudas apstrādātājiem piedāvāto apmācību. 2019. gada maijā tika ieviestas jaunās 100 euro un 200 euro banknotes ar jauniem, inovatīviem pretviltošanas elementiem, noslēdzot Eiropas sērijas banknošu ieviešanu.

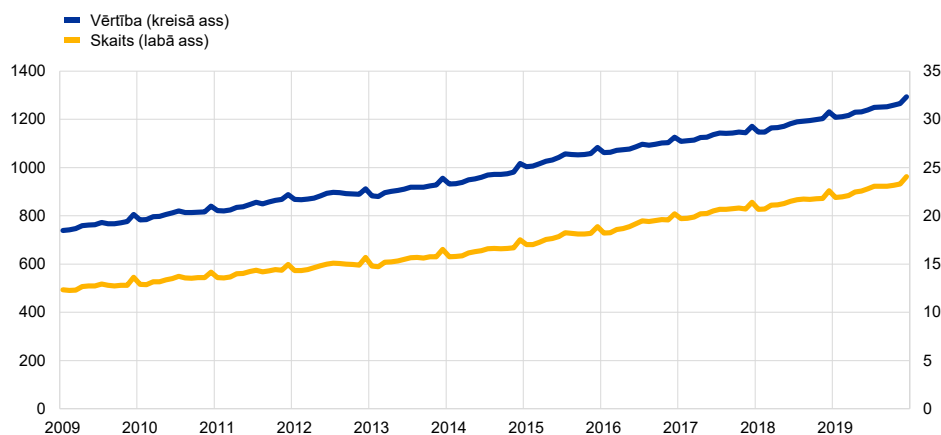
6.1. Apgrozībā esošo banknošu skaits turpināja palielināties

2019. gadā **apgrozībā esošo euro banknošu** skaits un vērtība pieauga attiecīgi aptuveni par 6.4% un 5.0%. Gada beigās apgrozībā atradās 24.1 mljrd. euro banknošu, kuru kopējā vērtība bija 1293 mljrd. euro (sk. 25. un 26. att.). 50 euro banknotes veidoja gandrīz pusi no apgrozībā esošo euro banknošu skaita un vērtības. 200 euro banknotēm bija vislielākais gada pieauguma temps, 2019. gadā sasniedzot 61.4%, jo tās apmierināja daļu no pieprasījuma pēc 500 euro banknotēm, kuru emisija tika pārtraukta. Apgrozībā esošo 100 euro banknošu kopējā vērtība 2019. gada beigās bija 305 mljrd. euro (tikpat, cik visu apgrozībā esošo euro banknošu kopējā vērtība 2002. gada jūlijā). Saglabājās augsts 100 euro un 50 euro banknošu skaita pieauguma temps (attiecīgi 8.8% un 7.4%).

25. attēls

Apgrozībā esošo euro banknošu skaits un vērtība

(kreisā ass: mljrd. euro; labā ass: mljrd.)

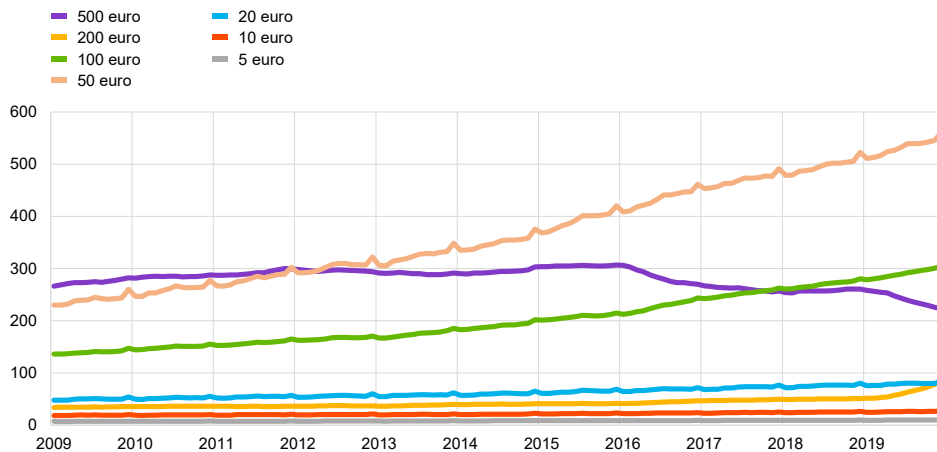

Avots: ECB.

26. attēls

Apgrozībā esošo euro banknošu vērtība nominālvērtību dalījumā

(mljrd. euro)

Avots: ECB.

Vērtības izteiksmē trešā daļa apgrozībā esošo euro banknošu tiek turētas ārpus euro zonas

Aplēsts, ka vērtības izteiksmē aptuveni trešā daļa apgrozībā esošo euro banknošu tiek turētas ārpus euro zonas. Pārsvārā šīs banknotes tiek glabātas kaimiņvalstīs galvenokārt lielāko nominālvērtību naudas zīmēs. Tās izmanto uzkrājumu veidošanai un darījumu norēķinos starptautiskajos tirgos.

Euro banknošu izgatavošanu kopīgi veic euro zonas NCB, kurām 2019. gadā kopā bija iedalīta aptuveni 3.7 mljrd. banknošu izgatavošana.

Kopējais apgrozībā esošo euro monētu skaits 2019. gadā palielinājās par 3.3% (gada beigās – 135.1 mljrd.). Apgrozībā esošo monētu vērtība pieauga līdz 30 mljrd. euro (par 3.4% vairāk nekā 2018. gada beigās).

2019. gadā euro zonas NCB pārbaudīja aptuveni 30 mljrd. banknošu autentiskumu un stāvokli, aptuveni 5 mljrd. izņemot no apgrozības kā nederīgas. Eurosistēma arī turpināja centienus palīdzēt banknošu iekārtu ražotājiem nodrošināt to iekārtu atbilstību ECB standartiem attiecībā uz euro banknošu autentiskuma un stāvokļa pārbaudi pirms to atkārtotas laišanas apgrozībā. Kredītiestādes un citi profesionālie skaidrās naudas apstrādātāji 2019. gadā pārbaudīja aptuveni 38 mljrd. euro banknošu autentiskumu un stāvokli.

Jauno 100 euro un 200 euro banknošu ieviešana un 500 euro banknošu emisijas pārtraukšana

Ieviestas jaunas 100 euro un 200 euro banknotes

2019. gada 28. maijā apgrozībā nonāca jaunās 100 euro un 200 euro banknotes. Tika noslēgta Eiropas sērijas banknošu ieviešana, kas tika uzsākta 2013. gadā ar 5 euro banknoti.

No 2019. gada janvāra līdz aprīlim visas euro zonas nacionālās centrālās bankas pārtrauca 500 euro banknošu emisiju. Tāpat kā pārējo nominālvērtību pirmā izlaiduma euro banknošu gadījumā arī 500 euro banknotes joprojām būs likumīgs maksāšanas

līdzeklis, tāpēc tās var turpināt izmantot kā maksāšanas un vērtību uzkrāšanas līdzekli. Pirmā izlaiduma banknotes (t.sk. 500 euro banknotes) saglabās savu vērtību vienmēr, un tās varēs apmainīt euro zonas NCB neierobežotu laiku.

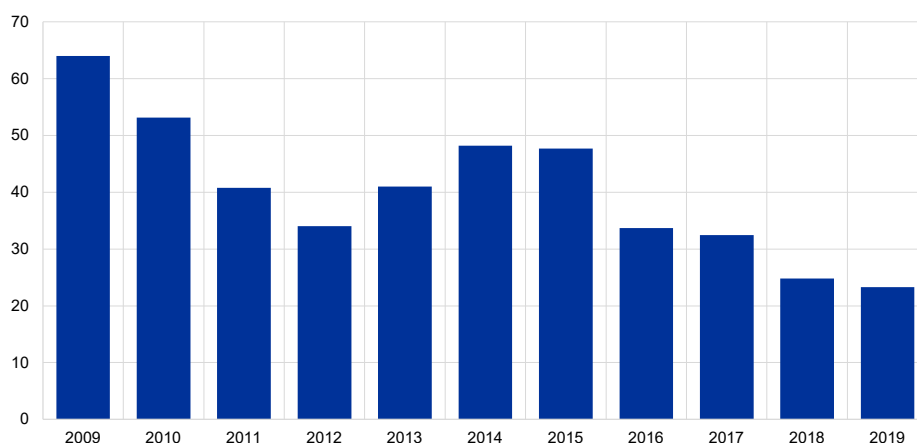
6.2. Viltoto euro banknošu skaits 2019. gadā joprojām bija neliels

Viltoto euro banknošu skaits 2019. gadā joprojām bija neliels; no apgrozības tika izņemti aptuveni 559 000 viltojumu. Šo nelielo banknošu skaitu noteica vairāki faktori, t.sk. uzlaboti pretviltošanas elementi jaunajā Eiropas sērijā, sadarbība ar tiesībsargājošām iestādēm un komunikācijas un apmācības pasākumi Eiropas un valstu līmenī. Salīdzinājumā ar apgrozībā esošo īsto euro banknošu skaitu viltoto banknošu īpatsvars turpināja samazināties un ir ļoti mazs. 27. attēlā atspoguļota no apgrozības izņemto viltoto euro banknošu skaita ilgtermiņa dinamika.

27. attēls

Viltoto banknošu skaits uz 1 milj. īsto apgrozībā esošo euro banknošu

(skaits uz 1 milj.)

Avots: ECB.

Naudas viltotāji galvenokārt izgatavoja 20 euro un 50 euro banknošu viltojumus, kas kopā veidoja vairāk nekā 70% no kopējā 2019. gadā no apgrozības izņemto viltojumu skaita. Viltoto 50 euro banknošu īpatsvars 2019. gadā samazinājās.

ECB iesaka sabiedrībai saglabāt modrību, saņemot banknotes, un atcerēties tās pārbaudīt aptaustot, apskatot un pagrozot

Lai gan no apgrozības izņemto viltojumu sarežģītība pazeminās, ECB joprojām iesaka sabiedrībai saglabāt modrību, saņemot banknotes, un atcerēties tās pārbaudīt [aptaustot, apskatot un pagrozot](#), un nepaļauties tikai uz vienu pretviltošanas elementu. Turklāt profesionālajiem skaidrās naudas apstrādātājiem gan Eiropā, gan ārpus tās pastāvīgi tiek piedāvāta apmācība, un sabiedrībai pieejami aktuāli informatīvie materiāli, lai atbalstītu Eurosistēmas cīņu pret naudas zīmju viltošanu. Ar šādu mērķi ECB sadarbojas arī ar Eiropu, Interpolu un Eiropas Komisiju.

6.3. Videi draudzīgāku banknošu nodrošināšana

Eurosistēma 2004. gadā veica euro banknošu dzīves cikla novērtējumu, pamatojoties uz ISO 14040 standartu sēriju, un kļušot par pirmo, kas novērtēja banknošu ietekmi uz vidi visā to dzīves cikla laikā. Šis sarežģītais novērtējums bijis galvenais informācijas avots, īstenojot euro banknošu ietekmes uz vidi samazināšanas pasākumus. Piemēram, Eurosistēma ieviesusi euro banknošu un to komponentu ražotāju akreditācijas sistēmu, kas ietver vides pārvaldības sistēmu un koncentrējas citstarp uz pakāpenisku virzību uz mērķi – 100% ilgtspējīgas kokvilnas šķiedras izmantošanu euro banknošu papīra izgatavošanā.

Turklāt Eurosistēma reizi gadā veic visu akreditēto ražotāju svarīgāko patēriņa un emisiju datu monitoringu ar mērķi uzlabot ražošanas procesa sniegumu vides aizsardzības jomā.

7. Statistika

Ar nacionālo centrālo banku (NCB) atbalstu ECB sagatavo, vāc, apkopo un izplata plašu statistisko datu klāstu, kas nepieciešams euro zonas monetārās politikas, finanšu stabilitātes un dažādu citu Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) uzdevumu un Eiropas Sistēmisko risku kolēģijas (ESRK) uzdevumu izpildei. Šos statistiskos datus izmanto arī valsts iestādes, finanšu tirgus dalībnieki, plašsaziņas līdzekļi, kā arī plašāka sabiedrība, tādējādi veicinot ECB caurredzamības mērķa sasniegšanu.

Šajā nodaļā aplūkotas banku datu sniegšanas sloga ierobežošanas iespējas un ar fintech (t.sk. kriptoaktīviem) saistītā statistika. Divi ielikumi attiecīgi veltīti euro īstermiņa atsaucē procentu likmes (€STR) neatkarīgas noteikšanas procesam, pamatojoties uz attiecīgo pamatnostādni (7. ielikums), un finanšu kontu statistikas vidēja termiņa stratēģijai, nosakot nākamo gadu mērķus (8. ielikums).

7.1. Datu sniegšanas sloga ierobežošana

Finanšu krīzes ietekmē palielinājās datu sniegšanas slogs

Finanšu krīze atklāja apkopotās statistikas ierobežotās iespējas sniegt politikas veidotājiem nepieciešamo informāciju pieaugušās valstu, nozaru un tirgus datu fragmentācijas apstākļos. ECB uz šiem ierobežojumiem reaģēja, pieņemot jaunus tiesību aktus, kas tai ļauj iegūt monetārās politikas, mikroprudenciālās uzraudzības un makroprudenciālās uzraudzības vajadzībām atbilstošus papildu mikrodatus, piemēram, tādus statistisko datu apkopojumus kā *AnaCredit* datu kopa, vērtspapīru turējumu statistika un naudas tirgus statistika. Tādējādi bankām palielinājās datu sniegšanas slogs.

Vēl viena banku nozares problēma ir savstarpēji nesaskaņotas datu sniegšanas shēmas dažādās valstīs, kuru radījusi ECBS tradicionālā pieeja ļaut NCB pildīt Eiropas statistikas prasības, izmantojot savu valstu datu sniegšanas regulējumu.

Lai gan euro zonā statistisko datu sniegšana konceptuāli lielā mērā ir saskaņota, praksē NCB iesniedzams liels skaits atsevišķu statistikas pārskatu, kuru iesniegšanas biežums, termiņi un datu apkopojuma līmenis atšķiras.

Turklāt statistikas pārskati daļēji dublējas ar plašu banku uzraugiem iesniedzamo pārskatu loku. Tādējādi ir daudz lieka, dati dublējas, kā arī datu sniegšanas grafiki un procesi ir sarežģīti.

Ir saprotams, ka banku nozare vērsusi uzmanību uz šo situāciju un aicinājusi izveidot izmaksu ziņā efektīvāku datu sniegšanas prasību⁵² piemērošanu un izpildes procesu, saglabājot regulējuma efektivitāti un vienlaikus pat vēl vairāk uzlabojot datu kvalitāti.

⁵² Sk., piemēram, *Boosting Europe*. Eiropas Banku federācija, 2019. gads.

Vienotās datu sniegšanas sistēma
(*Integrated Reporting Framework*)
konsolidē esošās bankām noteiktās
ECBS statistisko datu prasības

Šādos apstākļos ECBS 2016. gadā sāka esošo bankām noteikto statistiskās prasību konsolidēšanu, izstrādājot Vienotās datu sniegšanas sistēmu (*Integrated Reporting Framework*; IReF), kuras mērķis ir izveidot integrētu risinājumu ECBS statistisko datu sniegšanai dažādās valstīs un statistikas jomās. Saskaņā ar jauno regulējumu, kuru paredzēts ieviest no 2024. gada līdz 2027. gadam, tiks vākti detalizētāki dati salīdzinājumā ar pašreizējiem datu apkopojumiem⁵³, aptverot esošās prasības vienotā regulējumā un pēc iespējas izvairoties no prasību dublēšanās. Tas nozīmē, ka, lai gan datu apjoms būtiski augs, bankām būs jānodrošina mazāk statistikas klasifikāciju un datu apkopojumu (šīm darbībām bieži vien nepieciešams daudz resursu). To vietā šādus uzdevumus veiks ECBS, un paredzams, ka kopumā uzlabosies datu kvalitāte. IReF izmantos vienotu datu modeli un vārdnīcu, un paredzams, ka definīcijas tiks pilnībā standartizētas un tiks nodrošināta metodoloģiskā stabilitāte. Mikrodati pēc būtības ir elastīgi, jo tos iespējams dažādos veidos kombinēt, lai nodrošinātu jaunus produktus un pakalpojumus, un paredzams, ka tas varētu samazināt nepieciešamību bieži mainīt tiesību aktos noteikto datu sniegšanas regulējumu, vienlaikus samazinot iestāžu *ad hoc* datu pieprasījuma nepieciešamību.

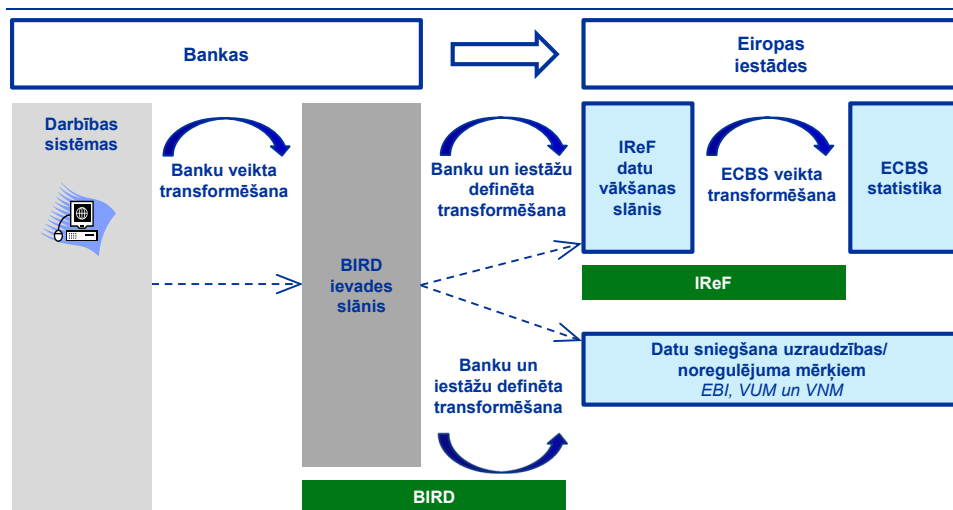
Banku vienotās datu sniegšanas
vārdnīca papildina Vienotās datu
sniegšanas sistēmu

Kā parādīts 2. shēmā, ECBS vispārīgā stratēģija datu vākšanai no bankām paredz arī nodrošināt atbalstu datu sniedzējiem to iekšējās darbības sistēmās (piemēram, grāmatvedības, riska vadības, vērtspapīru vai noguldījumu uzskaites sistēmās) glabātās informācijas optimizēšanā "datu ievades slānī", kas, balstoties uz standartizētiem transformācijas noteikumiem, varētu būt visu piemērojamo datu sniegšanas prasību izpildes pamatā. Šim nolūkam grupa, kurā ietilpst ECB, dažu euro zonas NCB un banku nozares pārstāvji, izstrādā Banku vienotās datu sniegšanas vārdnīcu (*Banks' Integrated Reporting Dictionary*; BIRD). BIRD tvērums ir plašāks nekā ECBS statistisko datu kopas, aptverot datu sniegšanu uzraudzības un noregulējuma mērķiem.

⁵³ Šeit vispirms domāti datu apkopojumi saistībā ar noguldījumus pieņemošām sabiedrībām noteiktajiem datu sniegšanas pienākumiem, kas noteikti ECB statistikas regulās par bilances posteņiem un monetāro finanšu iestāžu procentu likmēm, Vērtspapīru turējumu statistikas regulas nozaru modulī un *AnaCredit* regulā par kredītu mikrodatiem un kredītriska datiem.

2. shēma

ECBS stratēģija datu vākšanai no bankām

Piezīme. EBI: Eiropas Banku iestāde; VUM: Vienotais uzraudzības mehānisms; VNM: Vienotais noregulējuma mehānisms.

ECBS veic Vienotās datu
sniegšanas sistēmas izmaksu un
guvumu analīzi

ECBS 2018. gadā nolēma veikt IReF izmaksu un guvumu analīzi ciešā sadarbībā ar banku nozari un citām nozīmīgām ieinteresētajām personām, lai novērtētu iniciatīvas ietekmi uz piedāvājumu un pieprasījumu. Pirmais solis bija kvalitatīvās izpētes aptauja, lai apzinātu stāvokli statistisko datu sniegšanas ziņā dažādās jomās un valstīs un noteiktu IReF galvenos izmaksu faktorus un potenciālos ieguvumus. ECBS Statistikas komiteja 2019. gadā [novērtēja kvalitatīvās izpētes aptaujas rezultātus](#) un izstrādāja konkrētus dažādu datu vākšanas un statistikas sagatavošanas aspektu IReF scenārijus. Nākamais solis 2020. gadā būs ar aptaujas palīdzību novērtēt šo scenāriju izmaksas un guvumus. Scenārijus izstrādāja mērķa grupas, kurās tika iesaistīti ECBS eksperti, bet par atsevišķām tēmām – arī banku nozares pārstāvji. Jaunās aptaujas pamatā būs IReF datu sniegšanas shēmas projekts, kas ļaus respondentiem novērtēt scenārijus, pamatojoties uz konkrētiem priekšlikumiem attiecībā uz datu sniegšanas prasībām. Pēc tam ECBS novērtēs rezultātus un, ja būs redzams atbalsts IReF ieviešanai, noteiks optimālās iezīmes, kas vislabāk atbilstu nozares, ECBS datu lietotāju un apkopotāju vajadzībām.

Ja vispārīgās izmaksu un guvumu analīzes rezultāti būs apmierinoši, ECB Padome var pieņemt lēmumu turpināt IReF izstrādi. Tad tiks sagatavots ECB regulas projekts, kas pirms tās apstiprināšanas un īstenošanas tiks nodots sabiedriskajai apspriešanai. IReF prasības būs obligātas visām euro zonas bankām.

7.2. Jauna un pilnveidota euro zonas statistika

Fintech un kryptoaktīvi

ECB veic kryptoaktīvu fenomena un
fintech monitoringu

Tiek izstrādāta un pilnveidota statistika par tehnoloģiskajiem jauninājumiem, ko izmanto finanšu pakalpojumu (*fintech*) atbalstam vai nodrošināšanai, lai turpinātu

apmierināt statistikas lietotāju vajadzības digitāli transformētā pasaulē. Konkrētāk, 2019. gada sākumā ECB Statistikas ģenerāldirektorāts izveidoja dienesta vajadzībām izmantojamu kryptoaktīvu datu kopumu un noteica rādītāju kopumu, kryptoaktīvu gadījumā pamatojoties uz publiski pieejamiem apkopotiem datiem. Pēc kvalitātes pārbaudi veikšanas un papildināšanas ar citiem komerciālu avotu⁵⁴ datiem šis datu kopums un rādītāju kopums tika izmantoti ECB veiktajā kryptoaktīvu fenomena monitoringā.⁵⁵ Izmantojot lielo datu tehnoloģijas, ECB varēja radīt automatizētu procedūru kopumu vairāku kryptoaktīvu datu kolekciju savākšanai, apstrādei un integrēšanai. Svarīga šā darba sastāvdaļa ir kryptoaktīvu statistiskās klasifikācijas izpēte. Attiecībā uz *fintech*, lai gan starptautiskos forumos⁵⁶ notiek arī *fintech* statistikas definīciju un ar to saistīto datu vajadzību apspriešana, ECB veido eksperimentālu dienesta vajadzībām izmantojamu datu kopumu, aptverot euro zonas *fintech* uzņēmumus⁵⁷, atbilstoši līdzīgām dažās euro zonas NCB īstenotām iniciatīvām. Mērķis ir gūt priekšstatu par finanšu sektora un *fintech* savstarpējām saiknēm, *fintech* sniegtajām iespējām un ar to saistītajiem riskiem.

7. ielikums

Neatkarīgs euro īstermiņa procentu likmes (€STR) noteikšanas process

Pēc diviem intensīva Eurosistēmas un datu sniedzēju banku sagatavošanās darba gadiem ECB 2019. gada 2. oktobrī pirmo reizi publicēja euro īstermiņa procentu likmi (€STR; sk. 5.1. sadaļu). €STR, kas atspoguļo euro zonas banku izmaksas, veicot starpbanku beznodrošinājuma aizņēmumus uz nakti euro, aprēķina un publicē ECB statistikas darbinieki, nodrošinot to, ka procentu likme un ECB politikas funkcijas tiek noteiktas atsevišķi. Atbilstoši [€STR pamatnostādnei](#) izveidots kontroles regulējums, lai aizsargātu noteikšanas procesa integritāti un neatkarību un novērstu jebkurus esošus vai potenciālus interešu konfliktus.

€STR pamatnostādne nosaka ECB atbildību par procentu likmes pārvaldību, kā arī ECB un NCB uzdevumus un pienākumus attiecībā uz to ieguldījumu €STR noteikšanas procesā un citās darbības procedūrās. Atbilstoši €STR pamatnostādnei tika izveidota iekšēja Pārraudzības komiteja, lai izvērtētu, pārbaudītu un ziņotu par visiem €STR noteikšanas procesa aspektiem. Turklāt €STR noteikšanas process pakļauts regulāram iekšējam un ārējam auditam. Lai nodrošinātu €STR procedūru atbilstību labākajai starptautiskajai praksei, €STR pamatnostādnē, kur tas ir būtiski un atbilstoši, transponēti Starptautiskās Vērtspapīru komisiju organizācijas (*International Organisation of Securities Commissions*; IOSCO) finanšu etalonlikmju principi.

⁵⁴ Sk. ECB darbinieku prezentāciju [Dataset and indicators to monitor the crypto-assets phenomenon](#); ECB darbinieku raksts par šo tēmu paredzēts arī Ērvinga Fišera (*Irving Fisher*) Centrālo banku statistikas komitejas (IFC) *Fintech* datu darba grupas ziņojumā (2020. gada 1. pusgads).

⁵⁵ sk. ECB Crypto-Assets Task Force. [Crypto-Assets: Implications for financial stability, monetary policy, and payments and market infrastructures](#). Occasional Paper Series, No 223, ECB, 2019. gada maijs, un ECB 2019. gada "Tautsaimniecības Biļetena" Nr. 5 rakstu [Understanding the crypto-asset phenomenon, its risks and measurement issues](#) ("Izpratne par kryptoaktīvu fenomenu, tā riski un novērtējuma jautājumi").

⁵⁶ Sk. [2018 IFC Annual report](#). Ērvinga Fišera Centrālo banku statistikas komiteja, Starptautisko norēķinu banka, 2019. gada marts.

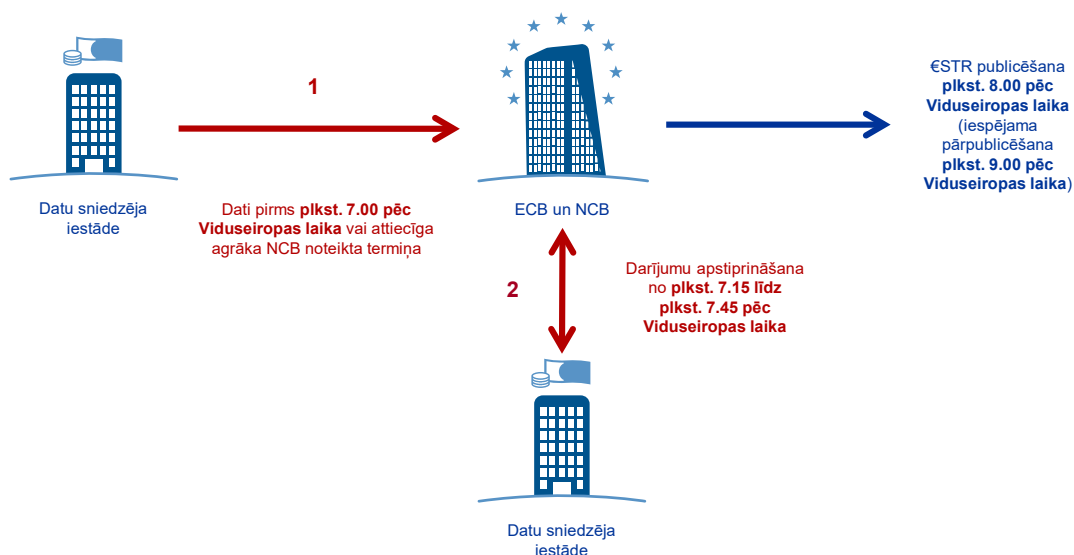
⁵⁷ Sk. [Characterisation of the euro area fintech scene](#). Financial Integration and Structure in the Euro Area, ECB, 2020. gada marts.

ECB pirmo reizi publicēja €STR 2019. gada 2. oktobrī, atspoguļojot tirdzniecības aktivitāti 2019. gada 1. oktobrī. €STR tiek publicēta ECB interneta vietnē⁵⁸ plkst. 8.00 pēc Viduseiropas laika katru TARGET2 darbadienu, pamatojoties uz iepriekšējā TARGET2 darbadienā veiktajiem un apmaksātajiem darījumiem. Ja pēc €STR publicēšanas tiek konstatētas kļūdas, kas to ietekmē par vairāk nekā 2 bāzes punktiem, €STR tajā pašā dienā tiek pārskatīta un līdz plkst. 9.00 publicēta atkārtoti. Vēlāk €STR vairs netiek pārskatīta. Tūlīt pēc tam, kad ECB publicējusi €STR, tā pieejama komerciālajiem datu sniedzējiem ar reālā laika tirgus datu plūsmas starpniecību. Lai veicinātu etalonlikmes noteikšanas procesa caurredzamību, ECB periodiski publicē apkopotu informāciju par kļūdām, kas pārsniedz 0.1 bāzes punktu un kas konstatētas pēc standartpublikācijas, bet neatbilst atkārtotas publicēšanas kritērijiem.

€STR pilnībā balstās uz faktiskiem darījumiem euro, par kuriem bankas sniedz datus saskaņā ar [Regulu par naudas tirgus statistiku](#), kas nesnē grozīta, lai uzlabotu augstas kvalitātes euro naudas tirgus statistikas pieejamību.⁵⁹ Datu sniedzēji saskaņā ar minēto regulu (šā pārskata datu pēdējā aktualizēšanas dienā – 50) iesniedz datus vai nu netieši ar attiecīgās NCB (*Deutsche Bundesbank*, *Banco de España*, *Banque de France* vai *Banca d'Italia*) starpniecību, vai tiešā veidā ECB pirms plkst. 7.00 pēc Viduseiropas laika (sk. A shēmu.). Pēc tam notiek datu kvalitātes kontroles process, kurā ietilpst virkne tehnisku pārbažu, daudzas konsekvences pārbaudes un vairākas konkrētas datu kvalitātes pārbaudes, lai noteiktu, vai un kuri darījumi būtu izslēdzami no €STR aprēķina. Darījumu apstiprināšanas process notiek laikā no plkst. 7.15 līdz plkst. 7.45 pēc Viduseiropas laika. Šajā procesā ECB, sadarbojoties ar NCB, lūdz datu sniedzējas iestādes pārliecināties, ka identificētie darījumi ir korekti.

A shēma

€STR darbība

Avots: ECB.

⁵⁸ €STR tiek publicēta [ECB interneta vietnē](#) ar ECB Tirgus informācijas izplatīšanas (*Market Information Dissemination; MID*) platformas starpniecību un ECB [Statistisko datu noliktavā \(SDW\)](#), bet MID platforma ir galvenais publicēšanas kanāls.

⁵⁹ Datu sniegšanas prasības, kas izriet no Regulas par naudas tirgus statistiku, kā arī pašreizējo datu sniedzēju saraksts pieejami [ECB interneta vietnē](#). Regulāra datu vākšana saskaņā ar šo regulu tika uzsākta 2016. gada 1. jūlijā.

8. ielikums

Finanšu kontu statistikas vidēja termiņa stratēģija

ECBS Statistikas komiteja 2019. gadā pabeidza jaunas ceturkšņa finanšu kontu statistikas vidēja termiņa stratēģijas izstrādi. Šīs iniciatīvas mērķis bija plānot turpmāko finanšu kontu statistikas attīstību, ņemot vērā jaunas analītiskās vajadzības un notiekošo statistiskās kapacitātes uzlabošanu (piemēram, detalizētāku datu pieejamība), un to, kā risināt globalizācijas un augošās starptautiska mēroga savstarpējās atkarības noteiktās problēmas. Vidēja termiņa stratēģijas izstrāde ietvēra pamatīgu analītisko vajadzību, datu avotu un apkopošanas iespēju izpēti ciešā sadarbībā ar dažādu statistikas jomu datu lietotājiem un ekspertiem, piemēram, maksājumu bilances statistikas vai MFI bilances datu apkopotājiem.

Stratēģijā izklāstīti pieci nākamajos gados sasniedzamie mērķi. Pirmkārt, globalizācijas radītie finanšu kontu statistikas sarežģījumi, kas saistīti ar starptautiska mēroga savstarpējās atkarības un ekonomiskās integrācijas padziļināšanos, tiks risināti, vairāk saskaņojot šo statistiku ar maksājumu bilances un starptautisko investīciju bilances statistiku, palielinot pārrobežu darbību datu detalizācijas pakāpi un statistikā pievēršot īpašu uzmanību daudznacionāliem uzņēmumiem. Otrkārt, nepieciešamība viest lielāku skaidrību attiecībā uz nebanku finanšu starpniecības jomu tiks risināta, gatavojot detalizētāka nozaru daļējuma un lielākas detalizācijas pakāpes datus par finanšu instrumentiem. Treškārt, augošās analītiskās vajadzības, kas saistītas ar izpratni par savstarpējām sakarībām makrolīmenī, koncentrējoties uz ieguldījumiem un savstarpējām atkarībām finansēšanas jomā, politikas ietekmes kanāliem un nelabvēlīgas ietekmes izplatīšanās ķēdēm, tiks risinātas, pastiprinot t.s. "no kā—kam" regulējumu, kurā parādītas kreditoru un debitoru saiknes, sniedzot sīkāku nozaru un/vai ģeogrāfisko daļējumu. Ceturkārt, mājsaimniecību nozares statistiskā analīze tiks pastiprināta, ieviešot mājsaimniecību aktīvu un parāda līmeņa daļējuma rādītājus, kā arī attīstot analīzi, kas nosaka mājsaimniecību netiešos riska darījumus attiecībā uz vērtspapīros, kapitālā un citos aktīvos veiktajiem fondu ieguldījumiem (t.s. ieguldījumu fondu "caurskatīšana"). Piektkārt, stratēģijas mērķis ir palielināt finanšu kontu datu darbderīgumu, piemēram, savlaicīguma un vēsturisko datu pieejamības ziņā.

Darba virzieni šo mērķu sasniegšanai ņem vērā prasības G20 datu nepietiekamības novēršanas iniciatīvas (*G20 Data Gaps Initiative*)⁶⁰ otrā posma kontekstā un izmantos pašlaik notiekošās iniciatīvas statistikas jomu veicināšanā. Paredzams, ka 2019. gadā sāktais izstrādes posms pamatā ilgs nākamajos 3–5 gados un ietvers arī esošo ECB statistikas regulu un pamatnostādņu pārskatīšanu, kur tas nepieciešams jauno finanšu kontu statistikas produktu ieviešanai. Strauji mainīgā vidē stratēģijai jau pašā sākumā jābūt dinamiskai un pielāgojamai.

Finanšu kontu statistikas vidēja termiņa stratēģijas īstenošana būs kolektīvi centieni koordinēti un ar skaidri noteiktiem mērķiem risināt dažādās problēmas, izmantojot jaunās izdevības, ko sniedz datu pieejamības un statistiskās kapacitātes pārmaiņas, un tiecoties nodrošināt, ka finanšu kontu statistika joprojām ir nozīmīga un atbilstoša mērķim.

⁶⁰ Sīkāku informāciju sk. *G20 Data Gaps Initiative (DGI-2): The Fourth Progress Report – Countdown to 2021*. Finanšu stabilitātes padome un Starptautiskais Valūtas fonds, 2019. gads.

8. ECB veiktie pētījumi

Ekonomiskie pētījumi sniedz būtisku ieguldījumu ekonomisko norišu un politikas intervenču transmisijas analīzē, tādējādi veicinot politikas mērķu sasniegšanu. Ņemot vērā 2019. gada ekonomisko vidi, inflācijas dinamika, mājsaimniecību finanses, kā arī monetārās politikas, finanšu stabilitātes un tautsaimniecības reālo sektoru mijiedarbība joprojām bija galvenās pētniecības prioritātes 2019. gadā.

8.1. Pētnieciskā darba organizācija

Trijiem pētniecības klasteriem un dažādām pētniecības struktūrām ir nozīmīga loma pētniecības darbību koordinēšanā Eiropas Centrālo banku sistēmā (ECBS) un attiecību uzturēšanā ar akadēmiskajiem pētniekiem. 2019. gadā šie trīs ECBS pētniecības klasteri (monetārā politika, finanšu stabilitāte un euro zonas valstu tautsaimniecību konkurētspēja) turpināja organizēt darbseminārus par attiecīgajām tēmām. Turklāt Ekonomiskās politikas pētījumu centra ietvaros tika izveidots [Centrālo banku komunikācijas pētniecības un politikas tīkls](#), kura vadībā piedalās arī ECB (sk. arī 11.2. sadaļu).

Kāda ir monetārās un makroprudenciālās politikas mijiedarbība?

ECB veiktajos pētījumos īpaša uzmanība veltīta makroprudenciālās uzraudzības politikām un to mijiedarbībai ar monetārajām politikām. 2019. gadā darba grupa pētīja abu politikas veidu savstarpējo ietekmi, t.sk. monetārās politikas ietekmi uz finanšu stabilitāti un makroprudenciālās uzraudzības politikas pasākumu ietekmi uz reālo tautsaimniecību. 2020. gadā galvenā uzmanība tiks pievērsta abu politikas veidu optimālai koordinēšanai.⁶¹

Ko cenu noteikšanas mikrodati vēsta par inflācijas dinamiku?

PRISMA (cenu noteikšanas mikrodatu analīze) pētniecības struktūra pēta atsevišķu uzņēmumu un mazumtirdzniecības nozares cenu noteikšanas mehānismu, izmantojot cenu mikrodatu kopas. Pētījumā aplūkota atsevišķu uzņēmumu cenu noteikšanas un kopējās inflācijas dinamikas saikne, konkrētāk – vai cenu noteikšanas mehānismu ietekmē zema inflācija, monetārās politikas nostāja un ekonomiskās attīstības cikla stāvoklis.

Ko monetārās politikas transmisijai nozīmē mājsaimniecību neviendabīgums?

[Mājsaimniecību finanšu un patēriņa struktūra](#) (MFPS) ir noslēgusi Mājsaimniecību finanšu un patēriņa apsekojuma (MFPA) trešo posmu, kura rezultātus publiskos 2020. gadā. Pētījumi saistīti arī ar mājsaimniecību neviendabīguma lomu monetārās politikas transmisijā, piemēram, šā neviendabīguma lomu politikas transmisijā ienākumu dalījumā. MFPA izmantots arī kā būtisks ieguldījums mikrosimulācijas modeļos, kuri skaitliski novērtē stresa testa scenāriju ietekmi uz mājsaimniecībām.

⁶¹ Sk. Cozzi, G. et al. [Macroprudential policy measures: macroeconomic impact and interaction with monetary policy](#). Working Paper Series, No 2376, ECB, 2020. gada februāris, un Albertazzi, U. et al. [Monetary policy and bank stability: the analytical toolbox reviewed](#). Working Paper Series, No 2377, ECB, 2020. gada februāris.

Konkurētspējas izpētes tīkls (*CompNet*) – pētniecības forums ES valstu produktivitātes un konkurētspējas pētīšanai – noslēdzis jaunu datu vākšanas posmu nolūkā uzlabot konkurētspējas rādītāju uzņēmuma līmeņa datu kopas tvērumu un starpvalstu salīdzināmību. 2019. gadā *CompNet* datu kopa tika izmantota, piemēram, pētījumos par tirdzniecības, fiskālās un darba tirgus politikas lomu kapitāla un darbaspēka pārdalē.

ECB 2019. gadā uzsāka datu par euro zonas patērētāju gaidām vākšanas projektu, izmantojot regulāro tiešsaistes apsekojumu. Tas tiks veikts sadarbībā ar valstu centrālajām bankām un aptvers inflācijas gaidas, darba tirgu, patēriņa un uzkrājumu veidošanas ieradumus, kā arī patērētāju finanses. Šis apsekojums ļaus ECB izpētīt patērētāju gaidu nozīmi ekonomisku vai finansiālu lēmumu pieņemšanas procesā.

8.2. Konferences un publikācijas

ECB atkal organizēja vairākas konferences, t.sk. EMS pastāvēšanas 20 gadiem veltīto forumu Sintrā

ECB 2019. gadā atkal organizēja vairākus augsta līmeņa pētniecības pasākumus. [ECB 2019. gada centrālo banku forumā](#), kas notika Sintrā, tika apspriestas Eiropas Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) pastāvēšanas 20 gados gūtās mācības, īpaši pievēršoties ekonomiskās konverģences procesa norises atšķirībām, kā arī fiskālās politikas un monetārās politikas lomai makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanai (sk. arī 12. ielikumu 12. nodaļā). ECB [ceturtā gadskārtējā pētniecības konference](#) pievērsās inovatīviem pētījumiem par sekulāro stagnāciju, finanšu tirgus struktūrām un lielo datu nozīmi ekonomikā. Citās nozīmīgās konferencēs tika aplūkoti šādi jautājumi: strukturālās reformas euro zonā, inflācijas norises, pasaules tirdzniecība, darba tirgi, fiskālā politika un EMS pārvaldība, patērētāju gaidu apsekojumi, dzimumu līdzsvars un karjeras izaugsme, monetārā politika un makroprudenciālās uzraudzības politika.

ECB publicē pētījumus dažādās publikāciju sērijās

2019. gadā ECB [Pētījumu sērijā](#) publicēti 129 ECB speciālistu izstrādāti pētījumi. Turklāt vairāki metodoloģiski vai vairāk politiski orientēti pētījumi tika publicēti ECB [Speciālo pētījumu sērijā](#), [Statistikas pētījumu sērijā](#) un [Diskusijas materiālu sērijā](#). Daudzu ECB pētniecisko aktivitāšu rezultāts bija arī publikācijas zinātniskajos žurnālos. Turklāt plašāka auditorija tika iepazīstināta ar pētījumu secinājumiem, piemēram, ECB ["Pētījumu Biļetenā"](#) publicējot 12 rakstus. 9. un 10. ielikumā apkopoti 2019. gada divu sēriju pētījumu secinājumi.

9. ielikums

Eurozonas tirgus koncentrācija, ietekme tirgū un nodarbinātības dinamisms

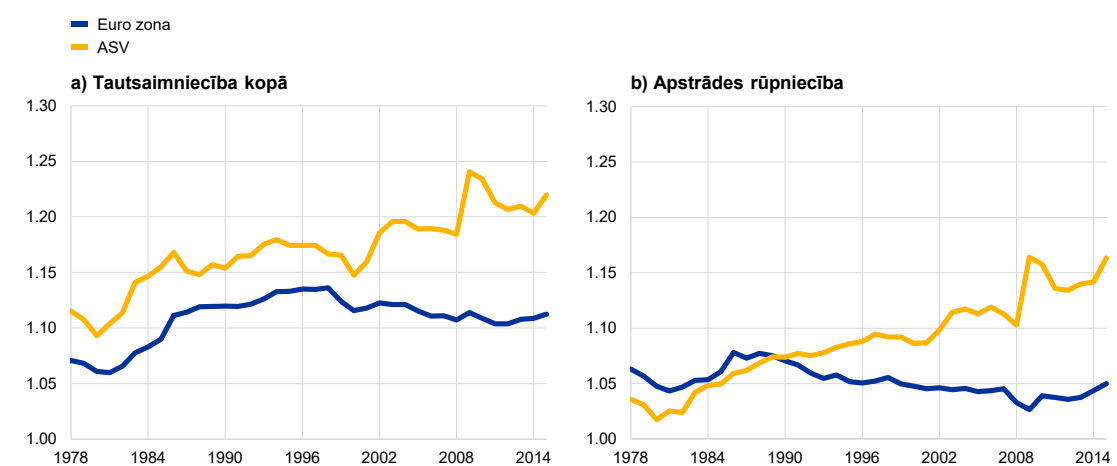
Sabiedrībā plaši tiek apspriests jautājums par to, vai uzņēmumu ietekme tirgū pēdējos gadu desmitos kļuvusi pārmērīgi liela. Attiecībā uz ASV pētījumi ir pierādījuši, ka uzņēmumu koncentrācijas rādītāji palielinājušies un dažiem uzņēmumiem pieder lielāka tirgus daļa. Tāpēc konkurence samazinājusies, ļaujot uzņēmumiem paaugstināt cenu uzcenojumu virs robežizmaksām, savukārt nodarbinātības dinamisms vājinājies.

Vienā no jaunākajiem ECB pētījumiem⁶² attiecīgās norises aplūkotas četrās lielākajās euro zonas valstīs (Vācijā, Francijā, Itālijā un Spānijā). Šajā pētījumā netika konstatēti pierādījumi tam, ka uzņēmumu ietekme tirgū minētajās valstīs kopš 20. gs. 90. gadiem palielinājusies. Patiesībā laikā, kad ASV cenu uzcenojuma pārsniegums pār izmaksām palielinājies no tuvu 15% 20. gs. 90. gados līdz aptuveni 20% līmenim, euro zonā tas nedaudz samazinājies (sk. A att.). To galvenokārt noteikušas apstrādes rūpniecībā vērojamas norises, kuras, iespējams, skaidrojamas ar ciešākas euro zonas tirdzniecības un monetārās politikas integrācijas ietekmi. Turklāt pilnīgi pretēji norisēm ASV koncentrācijas rādītāji euro zonā pēdējos gados saglabājušies stabili gan kopumā, gan valstu līmenī.

A attēls

Euro zonas un ASV uzcenojumu dinamika

(cenu uzcenojuma pārsniegums pār ražošanas izmaksām)

Avots: Cavalleri et al. (2019).

Piezīme. Attēlā redzams, ka 15% uzcenojums atbilst bruto uzcenojuma vērtībai 1.15.

Lai gan parasti tiek uzskatīts, ka ietekme tirgū samazina labklājību (jo uzņēmumi ceļ cenas un ražo mazāk), tā var pozitīvi ietekmēt inovatīvās nozares, jo iespējas izmantot ietekmi tirgū ir galvenais uzņēmumu stimuls ieviest jauninājumus. Šajā pētījumā tiešām konstatēts, ka augsts koncentrācijas līmenis augsto tehnoloģiju nozarēs saistīts ar straujāku kopējās faktoru produktivitātes izaugsmes tempu.

Visbeidzot, darba tirgus dinamisms, kuru mēra ar jaunu darbvietu radīšanas un likvidēšanas rādītājiem, pēdējo 20 gadu laikā ASV būtiski samazinājies, bet euro zonā tas saglabājies stabils. Neraugoties uz to, ASV darba tirgus joprojām ir daudz dinamiskāks nekā euro zonas darba tirgus. Kopumā nekas neliecina par to, ka lielajās euro zonas valstīs gaidāmas lielas pārmaiņas saistībā ar ietekmi tirgū un nodarbinātības dinamismu.

⁶² Cavalleri, M. C., Eliet, A., McAdam, P., Petroulakis, F., Soares, A., Vansteenkiste, I. *Concentration, market power and dynamism in the euro area*. Working Paper Series, No 2253, ECB, 2019. gada marts.

10. ielikums

Dzimumu līdzsvars un karjeras izaugsme ECB

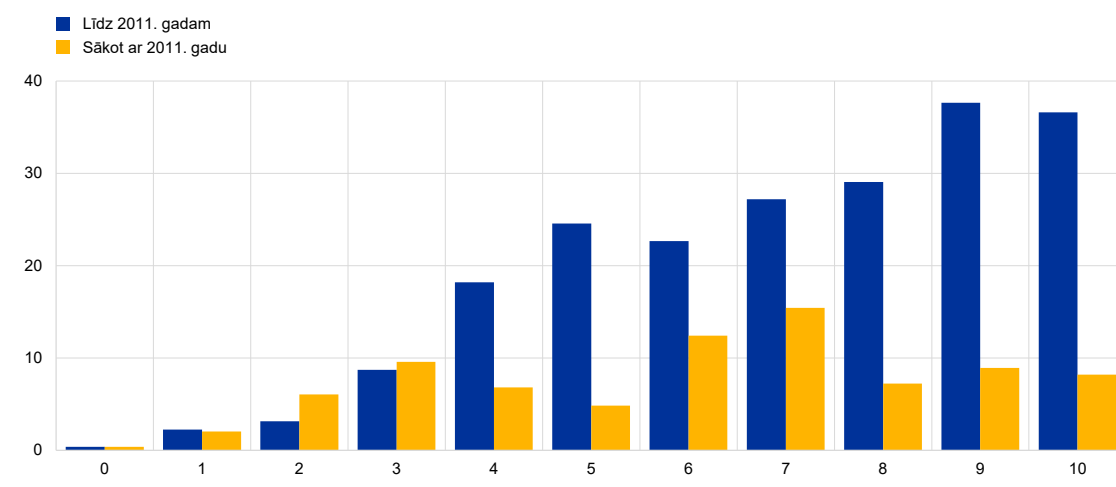
Darba tirgos vērojamā dzimumu nevienlīdzība pēdējos gados piesaistījusi arvien lielāku uzmanību. Vienā no jaunākajiem ECB pētījumiem⁶³ šo atšķirību izpētei izvēlētas centrālās bankas, jo valda uzskats, ka tajās strādā galvenokārt vīrieši. Šajā pētījumā analizēta ECB nodarbināto vīriešu un sieviešu karjeras izaugsme, izmantojot konfidenciālus anonimizētus kvalificētu darbinieku datus laikposmā no 2003. gada līdz 2017. gadam. Analīzē galvenā uzmanība pievērsta pieredzējušiem darbiniekiem, kuri ietilpst četrās dažādās algas kategorijās salīdzināmās darbības jomās, kas saistītas ar tautsaimniecības analīzi, tādējādi cilvēkkapitāla un pieredzes ziņā iegūstot homogēnu darbinieku kopumu.⁶⁴

Pētījumā secināts, ka līdz 2011. gadam sievietes tika pārceltas augstākā algas kategorijā retāk nekā vīrieši. Šī atšķirība gandrīz izzuda pēc 2011. gada, kad ECB veica vairākus dzimumu līdzsvara veicināšanas pasākumus un publicēja paziņojumu par dažādību. A attēlā redzama dzimumu nevienlīdzības dinamika saistībā ar iespējamību tikt pārceltam augstākā algas kategorijā 10 gadu laikā pēc iekļaušanas F/G algas kategorijā (ECB pieredzējušu darbinieku sākuma algas kategorija). Līdz 2011. gadam šī atšķirība pēc 10 nostrādātiem gadiem bija 36%, bet pēc tam samazinājās līdz 8%.

A attēls

Dzimumu nevienlīdzība augstākas algas saņemšanai līdz 2011. gadam un pēc tam

(%; gadu skaits pēc iekļaušanas attiecīgajā algas kategorijā)

Avots: Hospido, Laeven, Lamo (2019).

Piezīmes. Attēlā redzama dzimumu nevienlīdzības dinamika saistībā ar gada vidējo iespējamību tikt pārceltam uz augstāku algas kategoriju 10 gados pēc iekļaušanas F/G algas kategorijā līdz 2011. gadam un pēc tam. Dzimumu nevienlīdzība augstākas algas saņemšanai definēta kā vīriešu un sieviešu gada vidējo algas paaugstināšanas rādītāju atšķirība saistībā ar vīriešu karjeras kāpuma iespējamību.

Dati par laikposmu pēc 2011. gada ļauj detalizētāk izpētīt pārcelšanas augstākā algas kategorijā procesu. Tas atklāj, ka sievietes biežāk nekā vīrieši tika pārceltas augstākā algas kategorijā pēc attiecīga iesnieguma saņemšanas. Viņas sasniedza arī labākus rezultātus turpmāka algas

⁶³ Hospido, L., Laeven, L., Lamo, A. *The gender promotion gap: evidence from central banking*. Working Paper Series, No 2265, ECB, 2019. gada aprīlis.

⁶⁴ Konkrētāk, analīzē ietverts Ekonomikas, Makrouzraudzības politikas un finanšu stabilitātes, Starptautisko un Eiropas attiecību, Tirgus infrastruktūras un maksājumu, Tirgus operāciju, Monetārās politikas, Pētniecības un Statistikas ģenerāldirektorāts un Riska vadības direktorāts.

pieauguma gūšanā. Tas liecina, ka lielāka iespējamība tikt pārceltam augstākā algas kategorijā bija balstīta uz nopelniem, nevis uz pozitīvu diskrimināciju.

Tomēr jāpiebilst, ka sievietes retāk pieteicās pārcelšanai augstākā algas kategorijā. Gūtie pierādījumi liecina, ka šāda dzimumu nevienlīdzība pieteikšanās procesā atspoguļo sieviešu nevēlēšanos pieteikties konkursam, ja gaidāma liela konkurence. Piemēram, konkursā uz vakantajām amata vietām, kurā varēja pieteikties arī ārējie kandidāti vai kurā piedalījās daudz tuvāko kolēģu ar samērā augstu algu līmeni, sievietes pieteicās retāk. Kopumā šie rezultāti liecina, ka iestāžu centienos veicināt dzimumu līdzsvaru vajadzētu ietvert pasākumus nolūkā mazināt šķēršļus sievietēm, kuras vēlas tikt pārceltas augstākā algas kategorijā un tam piesakās. (Informāciju par ECB centieniem veicināt dzimumu dažādību 2019. gadā sk. 12.1. sadaļā.)

9. Juridiskās darbības un pienākumi

Šajā nodaļā aplūkota Eiropas Savienības Tiesas jurisdikcija attiecībā uz ECB un sniegta informācija par ECB atzinumiem un gadījumiem, kad netika ievērota prasība konsultēties ar ECB par tās kompetencē esošu tiesību aktu projektiem, kā arī informācija par ECB īstenoto monetārās finansēšanas un privilēģētas piekļuves aizlieguma ievērošanas monitoringu.

9.1. Eiropas Savienības Tiesas jurisdikcija attiecībā uz ECB

Eiropas Savienības Tiesa atcēla Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja lēmumu attiecībā uz aizliegumu Ilmāram Rimšēvičam veikt Latvijas Bankas prezidenta pienākumus

Eiropas Savienības Tiesa 2019. gada 26. februārī atcēla Latvijas Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja 2018. gada 19. februāra lēmumu attiecībā uz aizliegumu Ilmāram Rimšēvičam veikt Latvijas Bankas prezidenta pienākumus. Atsevišķās prasības, ko pret minēto lēmumu cēla Ilmārs Rimšēvičs (C-202/18) un ECB (C-238/18), bija pirmās lietas, kuras Eiropas Savienības Tiesa izskatīja, pamatojoties uz tai piešķirto jurisdikciju saskaņā ar Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtu (ECBS Statūtu) 14.2. panta otro daļu. Pirmkārt, Eiropas Savienības Tiesa konstatēja, ka nacionālās centrālās bankas prezidentam noteikts aizliegums veikt amata pienākumus, pat ja tas ir pagaidu aizliegums, kā tas bija šajā gadījumā, uzskatāms par atbrīvošanu no amata, tāpēc šā aizlieguma likumības pārbaude ir Eiropas Savienības Tiesas kompetencē. Otrkārt, Eiropas Savienības Tiesa norādīja, ka ECBS Statūtu 14.2. panta otrajā daļā paredzētās darbības mērķis ir atcelt saskaņā ar valsts tiesību aktiem pieņemtu lēmumu, pamatojoties uz "īpašo institucionālo kontekstu", kura ietvaros darbojas ECBS. Treškārt, Eiropas Savienības Tiesa secināja, ka Latvija nebija sniegusi pamatojumu, ka Ilmāra Rimšēviča atbrīvošana no amata balstās uz pietiekamiem pierādījumiem par smaga pārkāpuma izdarīšanu ECBS Statūtu 14.2. panta otrās daļas izpratnē.

Vispārējā tiesa noraidīja prasību pret ECB par zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar ECB atzinumu attiecībā uz Grieķijas valsts parāda pārstrukturēšanu 2012. gadā

Vispārējā tiesa 2019. gada 23. maijā noraidīja vairāku obligāciju turētāju celtu prasību pret ECB par zaudējumu atlīdzināšanu (lieta T-107/17). Prasība par zaudējumu atlīdzināšanu bija saistīta ar diskontu, kas pēc Grieķijas valsts parāda daļējas pārstrukturēšanas 2012. gadā ietekmēja konkrētas Grieķijas valdības obligācijas. Prasītāji apgalvoja, ka ECB 2012. gada 17. februāra Atzinumā (CON/2012/12) nenorādīja, ka Grieķijas Republikas plānotā parāda pārstrukturēšana ir prettiesiska. ECB Atzinums attiecās uz Grieķijas likumprojektu par kopīgu rīcības klauzulu piemērošanu Grieķijas tiesību aktos reglamentētajām valdības obligācijām. Vispārējā tiesa secināja, ka pārstrukturēšanas dēļ netika pārkāptas prasības iesniedzēju pamattiesības uz īpašumu, kas noteiktas ES Pamattiesību hartas 17. pantā. Vispārējā tiesa arī noraidīja visus pārējos prasības iesniedzēju apgalvojumus par prettiesiskumu. Attiecīgi Vispārējā tiesa secināja, ka ECB nav atbildīga par zaudējumiem, kas saskaņā ar prasības iesniedzēju apgalvoto radušies, ECB atzinumā nenorādot uz Grieķijas likuma prettiesiskumu. Par spriedumu iesniegta apelācijas sūdzība Eiropas Savienības Tiesā.

Vispārējā tiesa lēma, ka ECB novērtējums par to, vai kredītiestāde "kļūst vai, iespējams, kļūs maksātnespējīga", ir sagatavojošs tiesību akts, kuru nevar apstrīdēt ES Tiesā

Vispārējā tiesa 2019. gada 6. maijā divās atsevišķās lietās (lieta T-283/18 *Ernestis Bernis u.c. pret Eiropas Centrālo banku* un lieta T-281/18 *ABLV Bank AS pret Eiropas Centrālo banku*) lēma, ka kredītiestādes noregulējuma kontekstā novērtējums par to, vai kredītiestāde "kļūst vai, iespējams, kļūs maksātnespējīga", pieņemts sagatavošanās pasākumu ietvaros un nevar būt patstāvīgas prasības tiesā priekšmets. Šajās lietās kredītiestāde un tās tiešie un netiešie akcionāri cēla prasības pret ECB novērtējumu par *ABLV Luxembourg* kā kredītiestādi, kas nonākusi vai, iespējams, nonāks finanšu grūtībās Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 15. jūlija Regulas (ES) Nr. 806/2014, ar ko izveido vienādus noteikumus un vienotu procedūru kredītiestāžu un noteiktu ieguldījumu brokeru sabiedrību noregulējumam, izmantojot vienotu noregulējuma mehānismu un vienotu noregulējuma fondu, 18. panta 1. punkta izpratnē. Vispārējā tiesa atzina par pamatotu ECB nostāju, ka šāds novērtējums uzskatāms tikai par faktisku novērtējumu, kam pašam par sevi nav juridiska spēka, tāpēc to nevar apstrīdēt ES Tiesā.

Eiropas Savienības Tiesa apstiprināja ECB ekskluzīvo kompetenci attiecībā uz visu kredītiestāžu uzraudzību VUM ietvaros

Eiropas Savienības Tiesa 2019. gada 8. maijā Lietā C-450/17 P (*Landeskreditbank Baden-Württemberg* pret ECB) apstiprināja Vispārējās tiesas spriedumu, ar kuru Vispārējā tiesa noraidīja prasību atcelt ECB lēmumu. Minētajā lēmumā ECB informēja *Landeskreditbank*, ka tās nozīmīguma dēļ tā atbilstoši Padomes 2013. gada 15. oktobra Regulas (ES) Nr. 1024/2013, ar ko Eiropas Centrālajai bankai uztic īpašus uzdevumus saistībā ar politikas nostādņām, kas attiecas uz kredītiestāžu prudenciālo uzraudzību, 6. panta 4. punktam drīzāk ir vienīgi ECB uzraudzībā, nevis dalītā uzraudzībā Vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) ietvaros. Vispārējā tiesa noraidīja *Landeskreditbank* prasību atcelt minēto lēmumu. Eiropas Savienības Tiesa apstiprināja ECB ekskluzīvo kompetenci attiecībā uz visu kredītiestāžu uzraudzību, pamatojoties uz Regulas Nr. 1024/2013 4. pantu. Nacionālās kompetentās iestādes palīdz ECB izpildīt uzdevumus, kuri tai uzticēti saskaņā ar Regulu Nr. 1024/2013, dažus no šiem uzdevumiem īstenojot decentralizētā veidā attiecībā uz mazāk nozīmīgām kredītiestādēm Regulas Nr. 1024/2013 6. panta 4. punkta i) apakšpunkta izpratnē.

Eiropas Savienības Tiesa daļēji atcēla Vispārējās tiesas spriedumu, dodot tiesības kredītiestādes akcionāriem apstrīdēt ECB lēmumu anulēt šai kredītiestādei izsniegto kredītiestādes darbības licenci

Eiropas Savienības Tiesa 2019. gada 5. novembrī daļēji atcēla Vispārējās tiesas spriedumu, dodot tiesības kredītiestādes akcionāriem apstrīdēt ECB lēmumu anulēt kredītiestādei izsniegto kredītiestādes darbības licenci ES Tiesā (apvienotās lietas C-663/17 P, C-665/17 P un C-669/17 P, *Trasta Komerbanka u.c. pret Eiropas Centrālo banku*). Pēc ECB ierosinātās apelācijas Eiropas Savienības Tiesai pirmo reizi bija jālemj par kredītiestādes akcionāru celtās prasības atcelt ECB uzraudzības lēmumu attiecībā uz kredītiestādi, kurā šiem akcionāriem ir akcijas, pieņemamību. Eiropas Savienības Tiesa lēma, ka lēmums tiešā veidā neattiecas uz akcionāriem Līguma par Eiropas Savienības darbību 263. panta 4. punkta izpratnē, tāpēc viņu vārdā celtā prasība tika atzīta par nepieņemamu. Eiropas Savienības Tiesa arī lēma, ka prasība, ko bijušās vadības juridiskais pārstāvis cēlis *Trasta Komerbankas* vārdā, jāatzīst par pieņemamu, lai uz to attiektos tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantu.

9.2. ECB atzinumi un prasību neizpildes gadījumi

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 127. panta 4. punktu un 282. panta 5. punktu ar ECB jākonsultējas par katru ECB kompetencē esošu ierosināto ES tiesību aktu vai nacionālā tiesību akta projektu. Visi ECB atzinumi tiek publicēti [ECB interneta vietnē](#). ECB atzinumi par ierosinātajiem ES tiesību aktiem tiek publicēti arī Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī.

ECB 2019. gadā pieņēma sešus atzinumus par ierosinātajiem Savienības tiesību aktiem un 40 atzinumu par nacionālo tiesību aktu projektiem, kuri ir tās kompetencē.

Skaidri un nopietni nekonsultēšanās gadījumi

Tika konstatēti astoņi gadījumi, kad netika ievērota prasība konsultēties ar ECB par nacionālo tiesību aktu projektiem, un septiņi no tiem uzskatāmi par skaidriem un nopietniem⁶⁵. Ar ECB nekonsultējās: 1) Bulgārijas iestādes attiecībā uz likumu, ar ko groza Kredītiestāžu likumu saistībā ar *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālās bankas) uzraudzības pilnvarām un pilnvarām piemērot administratīvo sodu; 2) Itālijas iestādes attiecībā uz dekrētlīkumu par steidzamiem fiskālajiem jautājumiem un citām steidzamām vajadzībām; 3) Lietuvas iestādes attiecībā uz likumu par uzņēmumu ienākuma nodokļa piemērošanu finanšu tirgus dalībniekiem; 4) Portugāles iestādes attiecībā uz likumu, ar ko groza banku slepenības noteikumus parlamentārās izmeklēšanas komisiju kontekstā un kas nosaka pienākumu atklāt informāciju par operācijām, kuras saistītas ar valsts līdzekļu izmantošanu kredītiestādēs, un attiecībā uz likumu par Valsts organizācijas informācijas sistēmas (SIOE) reformēšanu un paplašināšanu; 5) Rumānijas iestādes attiecībā uz likumu, ar ko groza *Banca Națională a României* Statūtus attiecībā uz *Banca Națională a României* pārvaldībā esošo zelta rezervju turējumiem, un 6) Zviedrijas iestādes attiecībā uz likumu par konkrētu kredītiestāžu un filiāļu pienākumu sniegt skaidrās naudas pakalpojumus. Attiecībā uz ierosinātajiem Savienības tiesību aktiem netika konstatēts neviens konsultēšanās prasību neizpildes gadījums.

ECB sniedza atzinumus par ierosinātajiem ES un nacionālajiem tiesību aktiem

ECB sniedza atzinumus par ES priekšlikumiem attiecībā uz euro zonas konverģencei un konkurētspējai paredzētā budžeta instrumenta pārvaldības sistēmu, Līguma par Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības noslēgšanu un jaunās ECB prezidentes un jauno ECB Valdes locekļu iecelšanu amatā.

ECB sniedza atzinumus par nacionālo tiesību aktu projektiem attiecībā uz NCB, t.sk. atzinumus par *Nationale Bank van België/Banque Nationale de Belgique*, *Central Bank of Cyprus*, *Banca d'Italia*, Latvijas Bankas un *Banco de Portugal* pārvaldības struktūras pārmaiņām, *Българска народна банка* (Bulgārijas Nacionālās bankas) piedalīšanos Vienotajā neregulējuma mehānismā, *Central Bank of Cyprus* finanšu neatkarību, lobēšanas prasībām, kas piemērojamas *Česká národní banka*, Itālijas zelta rezervju īpašumtiesībām, *Banque centrale du Luxembourg* lomu euro aizsardzībā pret viltošanu un euro monētu autentiskuma noteikšanā, *Bank Centrali ta' Malta/Central Bank of Malta* veikto maksājumu pakalpojumu uzraudzību, *De*

⁶⁵ Konsultēšanās prasību neizpildes gadījumi ietver: 1) gadījumus, kad nacionālā iestāde nekonsultējās ar ECB par tās kompetences jomām atbilstošu tiesību aktu projektu nosacījumiem, un 2) gadījumus, kad nacionālā iestāde formāli konsultējās ar ECB, bet nedevis tai pietiekami daudz laika tiesību akta projekta nosacījumu analīzei un atzinuma sniegšanai pirms šo noteikumu pieņemšanas.

Nederlandsche Bank piemērojamām prasībām nodrošināt informācijas brīvību, *Narodowy Bank Polski* valdes locekļu un augstākā līmeņa vadītāju atalgojumu, *Banco de Portugal* piemērojamām audita prasībām, *Banka Slovenije* atbildību par ārkārtas pasākumiem saistībā ar banku turējumu norakstīšanu un jaunu uzdevumu uzticēšanu NCB attiecībā uz mikrokredītu izsniedzēju uzraudzību (*Bank of Greece*), kredītinformācijas aģentūru uzraudzību (*Bank Centrali ta' Malta/Central Bank of Malta*) un kredītiestāžu atbildību Šveices frankos denominētu aizdevumu pārstrukturēšanas prasībām (*Banka Slovenije*).

ECB sniedza atzinumus par nacionālo tiesību aktu projektiem prudenciālās un finanšu uzraudzības jomā, t.sk. par ciešas sadarbības vienošanos starp ECB un *Hrvatska narodna banka* Vienotā uzraudzības mehānisma ietvaros, institucionālās struktūras reformām banku un finanšu uzraudzības jomā Austrijā, Latvijā un Portugālē, institucionālās struktūras reformām makroprudenciālās uzraudzības jomā Portugālē un Spānijā, reformām saistībā ar tādu subjektu uzraudzību, kuri iegādājas un pārdod kredītlīnijas (t.sk. ienākumus nenesošus kredītus) Kiprā, mikrokredītu izsniedzēju uzraudzību Grieķijā un kredītinformācijas aģentūru uzraudzību Maltā, kā arī par informācijas apmaiņu starp ECB un Dānijas iestādēm saistībā ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

ECB sniedza atzinumus par nacionālo tiesību aktu projektiem attiecībā uz maksāšanas līdzekļiem, t.sk. par skaidrās naudas maksājumu ierobežojumiem Grieķijā, Spānijā un Nīderlandē, banknošu ar 500 euro nominālvērtību izmantošanas aizliegumu Dānijā un skaidrās naudas pakalpojumu nodrošināšanas paplašināšanu Zviedrijā.

ECB sniedza atzinumus par nacionālo tiesību aktu projektiem banku un finanšu regulējuma jomā, t.sk. nodrošināto obligāciju juridisko regulējumu Igaunijā, kredītiestāžu iniciēto ienākumus nenesošo kredītu vērtspapīrošanas garantiju shēmu Grieķijā, galvenās dzīvesvietas aizsardzību Grieķijā un Īrijā, mājokļu hipotēku aizdevumu pārvedumu ierobežojumiem Īrijā un Polijā, bankām un/vai finanšu iestādēm piemērojamiem īpašiem nodokļiem vai nodevām Lietuvā, Rumānijā un Slovākijā, mājokļu hipotēku makroprudenciālās uzraudzības instrumentiem Luksemburgā, prasībām attiecībā uz finanšu uzņēmumu atalgojuma politiku Nīderlandē, patēriņa kredīta līgumu atsaucē procentu likmi Rumānijā un Šveices frankos izsniegtu patēriņa kredītu pārstrukturēšanu Slovēnijā. ECB arī sniedza atzinumus par nacionālo tiesību aktu projektu kiberdrošības jomā ietekmi uz tirgus infrastruktūrām un kredītiestādēm Kiprā un Spānijā.

9.3. Monetārās finansēšanas un privileģētās piekļuves aizlieguma ievērošana

Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 271. panta d) punktu ECB uzticēts uzdevums veikt monitoringu, kā ES nacionālās centrālās bankas (NCB) ievēro Līguma 123. un 124. pantā un Padomes Regulās (EK) Nr. 3603/93 un Nr. 3604/93 noteiktos aizliegumus. 123. pants aizliedz ECB un NCB nodrošināt norēķinu konta pārsnieguma iespējas vai jebkāda cita veida kredīta iespējas valdībām

un ES institūcijām vai struktūrām, kā arī iegādāties šo institūciju emitētus parāda instrumentus sākotnējā tirgū. 124. pants aizliedz jebkuru pasākumu (ja vien tā pamatā nav prudenciālu apsvērumu), kas nodrošina valdībām un ES institūcijām vai struktūrām privileģētu piekļuvi finanšu iestādēm. Vienlaikus ar ECB Padomi minēto nosacījumu ievērošanu dalībvalstīs monitorē Eiropas Komisija.

ECB monitorē arī ES valstu centrālo banku veiktās tādu parāda instrumentu iegādes otrreizējā tirgū, kurus emitē iekšzemes valsts sektors, citu dalībvalstu valsts sektors un ES institūcijas un struktūras. Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 3603/93 apsvērumu daļu valsts sektora parāda instrumentu iegādi otrreizējā tirgū nedrīkst izmantot Līguma 123. pantā noteiktā mērķa apiešanai. Šādas iegādes nedrīkst kļūt par valsts sektora netiešas monetārās finansēšanas veidu.

Līguma 123. un 124. pantā noteiktie aizliegumi kopumā tikuši ievēroti

2019. gadā ECB veiktais monitorings apstiprina, ka Līguma 123. un 124. panta noteikumi kopumā tikuši ievēroti.

Monitoringa rezultāti atklāja, ka vairākumā NCB 2019. gadā bija noteikta atlīdzības par valsts sektora noguldījumiem politika, kas pilnībā ievēroja atlīdzības maksimālās robežas. Tomēr dažām NCB jānodrošina, lai atlīdzības par valsts sektora noguldījumiem procentu likme nepārsniegtu maksimālo robežu.

Saistībā ar ECB gada pārskatos, sākot ar 2014. gadu, paustajām bažām ECB turpinājusi monitorēt *Magyar Nemzeti Bank* 2014. un 2015. gadā uzsāktās programmas. *Magyar Nemzeti Bank* 2019. gadā turpināja veikt pasākumus, lai mazinātu ECB bažas attiecībā uz tās apjomīgo iesaisti sabiedriskās domas veicināšanas programmā *Pallas Athéné*. Tomēr šim gadījumam nevajadzētu kļūt par precedentu. ECB turpinās monitorēt *Magyar Nemzeti Bank* līdzdalību Budapeštas Biržā, jo *Magyar Nemzeti Bank* veikto Budapeštas Biržas kontrolpaketes iegādi 2015. gada novembrī joprojām var uzskatīt par iemeslu bažām saistībā ar monetāro finansēšanu.

Bank Ceannais na hÉireann/Central Bank of Ireland 2019. gadā veiktā ar Īrijas Banku noregulējuma iestādes (*Irish Bank Resolution Corporation*) saistīto aktīvu samazināšana, pārdodot ilgtermiņa mainīgas procentu likmes parādzīmes, ir nozīmīgs pasākums nepieciešamās šo aktīvu pilnīgās realizēšanas virzienā. Pārdošanas turpināšana atbilstošā tempā varētu vēl vairāk mazināt pastāvošās nopietnās bažas par monetāro finansēšanu.

10. ECB ES un starptautiskajā kontekstā

ECB 2019. gadā uzturēja ciešu dialogu ar dažādām Eiropas institūcijām, t.sk. Eiropas Parlamentu, kam ir galvenā nozīme ECB atbildības noteikšanā par tās lēmumiem. Starptautiskajos forumos ECB konstruktīvi iesaistījās G20 valstu diskusijās par pasaules tautsaimniecības perspektīvu un aktīvi piedāvāja Starptautiskajam Valūtas fondam (SVF) Eiropas skatījumu uz jautājumiem, kas saistīti ar starptautisko monetāro un finanšu sistēmu, kā arī ar SVF politiku, ko tā pārskatījusi uzraudzības un aizdevumu sistēmas ietvaros. ECB turpina sadarboties ar ārpus ES esošo valstu centrālajām bankām visā pasaulē un sniegt tām atbalstu.

10.1. ECB pārskatu sniegšana sabiedrībai

Pārskatbildība ir ECB neatkarības nepieciešama sastāvdaļa

Līgumā par Eiropas Savienības darbību ECB uzticēts skaidrs uzdevums nodrošināt cenu stabilitāti euro zonā un noteikts, ka ECB ir rīcības brīvība šajā nolūkā izmantot attiecīgos instrumentus. ECB pilnvaras un neatkarība demokrātiska procesa ceļā ir noteiktas Līgumā. Būdam neatkarīga institūcija, ECB spēj veikt savus uzdevumus, nepakļaujoties politiskajam spiedienam un neņemot vērā pagaidu apsvērumus, kas to varētu novirzīt no savu pilnvaru īstenošanas. Vienlaikus pārskatbildība ir neatkarības nepieciešama sastāvdaļa: lai nodrošinātu savu lēmumu leģitimitāti, ECB ir pienākums tos izskaidrot sabiedrībai un tās ievēlētajiem pārstāvjiem. Pārskatbildību papildina ECB lēmumu tiesiska izskatīšana Eiropas Savienības Tiesā. Citiem vārdiem sakot, neatkarība un pārskatbildība attiecīgi nodrošina, ka ECB *var darboties* un *darbojas* atbilstoši savām pilnvarām. Apstākļos, kad atjaunojusies interese par centrālo banku neatkarību, ECB Valdes loceklis 2019. gadā uzstājās ar vairākām runām par saikni starp neatkarību un pārskatbildību.⁶⁶

ECB ir pienākums pa vairākiem kanāliem sniegt pārskatus Eiropas Parlamentam

Eiropas Parlamentam ir centrālā lomā, nosakot ECB pārskatu sniegšanas pienākumu. ECB prezidents 2019. gadā apmeklēja trīs regulārās Eiropas Parlamenta Ekonomikas un monetāro lietu komitejas sanāksmes, t.sk. pirmo sanāksmi apmeklēja Kristīne Lagarda (*Christine Lagarde*; sk. 3. shēmu).⁶⁷ Prezidents Mario Dragi (*Mario Draghi*) 2019. gada janvārī piedalījās arī Parlamenta plenārsesijas debatēs par ECB 2017. gada pārskatu, pēc kurām Eiropas Parlaments izdeva [rezolūciju](#). ECB publicēja [atsauksmes](#) par to. ECB 2019. gadā saņēma 28 vēstules ar Eiropas Parlamenta deputātu rakstiskiem jautājumiem, un atbildes uz tiem publicētas [ECB interneta vietnē](#), sniedzot iespēju izskaidrot ECB nostāju attiecībā uz plašu jautājumu loku. ECB ir pienākums sniegt pārskatus par savām banku uzraudzības darbībām gan Eiropas Parlamentam, gan ES Padomei.⁶⁸ Turklāt Eiropas Revīzijas palāta un ECB parakstīja

⁶⁶ Konkrētāk, Īvs Meršs (*Yves Mersch*) Frankfurtē martā organizētajā konferencē *The ECB and Its Watchers XX* runāja par [nepieciešamības, samērīguma un godīguma principu attiecībā uz centrālo banku neatkarību](#). Frankfurtē novembrī notikušajā apaļā galda diskusijā viņš piedāvāja arī [ECB skatījumu uz centrālo banku neatkarības starptautiskajām tendencēm](#).

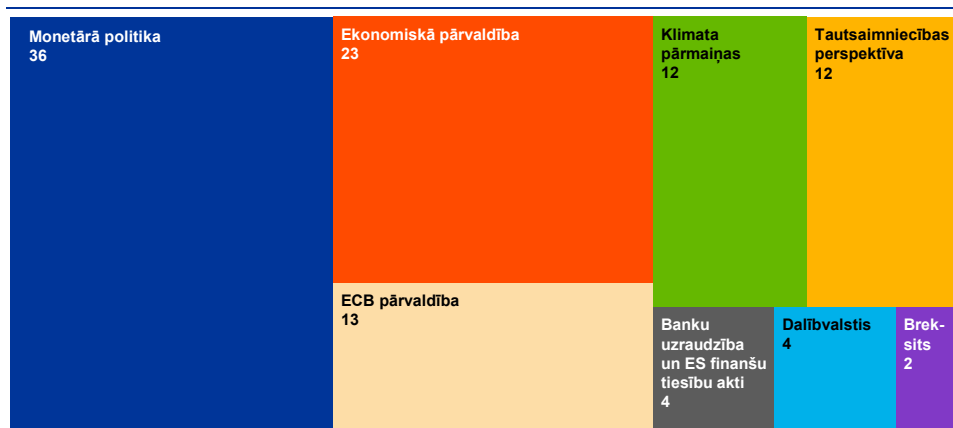
⁶⁷ Stikāku informāciju par breksita ietekmi, kas bija viens no sanāksmēs aplūkotajiem jautājumiem, sk. 11. lielumā.

⁶⁸ Stikāka informācija pieejama [ECB 2019. gada pārskatā par uzraudzības darbību](#).

Saprašanās memorandu par praktisku kārtību informācijas apmaiņai starp abām institūcijām saistībā ar ECB uzraudzības uzdevumu izpildes revīziju.

3. shēma

2019. gadā organizētajās Ekonomikas un monetāro lietu komitejas regulārajās sanāksmēs ECB prezidentam adresēto jautājumu skaits tēmu dalījumā

Avots: ECB speciālistu aprēķini.

Atbalsts euro 2019. gadā sasniedza vēsturiski augstāko līmeni

Saskaņā ar *Eurobarometer* apsekojumu 2019. gadā – euro 20 gadu jubilejas gadā – euro zonas valstu pilsoņu atbalsts euro sasniedza vēsturiski augstāko līmeni, vairāk nekā 75% respondentu atbalstot vienoto valūtu. Šī tendence iepriecina ECB, kura turpinās veicināt dialogu ar pilsoņiem un viņu pārstāvjiem.

10.2. Starptautiskās attiecības

G20 valstis

2019. gadā G20 valstu diskusijās Japānas prezidentūras laikā galvenā uzmanība tika pievērsta pasaules tautsaimniecības perspektīvai un politikas pasākumiem, kurus var izmantot, lai ģeopolitiskās nenoteiktības, tirdzniecības konfliktu un makroekonomiskās politikas ierobežoto manevrēšanas iespēju apstākļos mazinātu sinhronu izaugsmes tempa palēnināšanos. Katrā G20 valstu sanāksmē tika apspriesti (lai gan ar ierobežotiem panākumiem) ar tirdzniecības saspīlējumu saistītie jautājumi. Lai gan valstu vadītāji pauda bažas par pasaules tautsaimniecības riskiem, tika aplūkotas dažādas tēmas, t.sk. nepieciešamība veikt turpmākus pasākumus klimata pārmaiņu jomā. G20 valstis turpināja centienus veicināt spēcīgu, ilgtspējīgu, ietverošu un sabalansētu izaugsmi, lai uzlabotu vidēja termiņa tautsaimniecības perspektīvu. Grupa ne tikai atzinīgi novērtēja progresu finanšu regulējuma reformas īstenošanā, bet arī norādīja uz nākotnē risināmiem jautājumiem, t.sk. riskiem, ko rada arvien nozīmīgāka nebanku finanšu starpniecība. G20 valstis veicināja būtisku progresu saistībā ar starptautisko sadarbību nodokļu jomā ar mērķi līdz 2020. gada beigām noslēgt vienošanos.

G20 valstu levējamu cilvēku grupa, kas nodarbojas ar pasaules finanšu pārvaldību, publicēja arī ziņojumu *Making the Global Financial System Work for All* ("Ir svarīgi panākt, lai globālā finanšu sistēma sniedz labumu ikvienam"), 2019. gadā detalizētāk pievēršoties attīstības jautājumiem. Darbs turpinās pašreizējās G20 prezidentūras ietvaros. ECB īpaši aktuāli ir tie levējamu cilvēku grupas priekšlikumi, kuri saistīti ar pasaules finanšu sistēmas noturības stiprināšanu.

Ar SVF un starptautisko finanšu arhitektūru saistītie politikas jautājumi

ECB turpināja aktīvi piedalīties SVF un citos forumos notikušajās diskusijās par starptautisko monetāro un finanšu sistēmu, tādējādi veicinot centrālās bankas skatpunkta ietveršanu vienotajā Eiropas nostājā. Fonda resursi 2019. gadā bija galvenais diskusiju temats. ECB uzskata, ka SVF, kam ir pietiekami daudz resursu, ir pasaules finanšu drošības tīkla galvenais komponents. SVF dalībvalstis 2019. gada oktobrī apstiprināja SVF resursu un pārvaldības reformas pasākumu paketi, kuras ietvaros dalībvalstis izteica atbalstu resursu apjoma saglabāšanai pašreizējā līmenī, dubultojot "Jaunās aizņemšanās kārtības" ietvaros pieejamo resursu apjomu un nosakot pagaidu divpusējo aizņēmumu kārtas turpināšanos pēc 2020. gada. Lai izvairītos no SVF resursu samazināšanas, pasākumi jāīsteno 2020. gadā. SVF Valde ierosināja Izpilddirektoru valdei pieņemt rezolūciju par 15. vispārējā kvotu pārskata pabeigšanu, nepaaugstinot kvotas. Izpilddirektoru valde pieņēma rezolūciju 2020. gada februārī. 16. vispārējā kvotu pārskata sagatavošana, kas tiks pabeigta līdz 2023. gada decembra vidum, paredz atkārtotu kvotu pietiekamības izvērtēšanu un SVF pārvaldības reformas turpmāku īstenošanu.

SVF tā uzraudzības un aizdevumu sistēmas ietvaros turpināja būtisku politikas pārskatīšanu. Pirmkārt, tas pabeidza pēdējā atbilstības pārskata sagatavošanu un fonda atbalstīto programmu izstrādi, kam Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) Starptautisko attiecību komitejas sagatavotais [pārskats](#) palīdzēja veidot Eiropas pozīciju. Pārskatā tika ieteikts panākt, lai programmas nosacījumi būtu reālistiskāki, pakāpeniskāk izpildāmi un pieticīgāki, ietverot padziļinātāku parāda atmaksājamības analīzi un vienlaikus nodrošinot valstu lielāku atbildību un ņemot vērā katrai valstij raksturīgos apstākļus. Otrkārt, tika panākts progress attiecībā uz parāda atmaksājamības regulējuma pārskatīšanu valstīs, kurām ir piekļuve tirgum, t.i., valstīs, kurām ir piekļuve starptautiskajiem kapitāla tirgiem. Treškārt, SVF uzsāka arī visaptverošu uzraudzības pārbaudi, ko veic reizi piecos gados, un Finanšu sektora novērtēšanas programmas pārskatīšanu.

Starptautiskā centrālo banku sadarbība

ECB turpināja sadarboties ar ārpus ES esošo valstu centrālajām bankām visā pasaulē. Tas atspoguļo pasaules mēroga interesi par ECB viedokli, analītisko struktūru un darba procesiem. Darbinieku diskusijās, kurās iesaistījās arī politikas veidotāji, tika apspriesti ECB galvenie uzdevumi, kā arī tehniskie un pārvaldības jautājumi. Balstoties uz pastāvošajiem divpusējiem Saprašanās memorandiem, ECB

turpināja veidot attiecības ar nozīmīgāko Āfrikas, Āzijas un Latīņamerikas valstu centrālajām bankām, savukārt sadarbība ar reģionālajām organizācijām un SVF turpinājās saskaņā ar esošo kārtību. Turklāt novembrī Kolumbijā Eurosistēma organizēja augsta līmeņa politisko dialogu ar Latīņamerikas valstu centrālajām bankām.

ECB kā ES institūcija turpināja iesaistīties ES paplašināšanas procesā, organizējot mērķtiecīgas apspriedes ar to Rietumbalkānu reģiona valstu centrālajām bankām, kuras nākotnē varētu pievienoties ES. Reģionālie darbsemināri ir galvenā platforma, kur diskusijas iespēju robežās tiek organizētas ciešā sadarbībā ar ES nacionālajām centrālajām bankām (NCB). Turklāt 2019. gada martā šo centrālo banku atbalstam tika uzsākta ES finansētā programma. Tās mērķis ir stiprināt Rietumbalkānu reģiona valstu centrālo banku kapacitāti ar nolūku tās integrēt ECBS.

11. ielikums

Breksita ietekme

Lai gan ECB nebija sarunu dalībniece, tā rūpīgi sekoja ar breksitu saistītajām norisēm un izvērtēja euro zonas tautsaimniecības un finanšu sistēmas riskus, kas saistīti ar visiem iespējamajiem scenārijiem. ECB rīkojās, lai nodrošinātu operacionālo gatavību pirms Līguma par Eiropas Savienību 50. pantā noteiktā procesa beigu datuma (2019. gada 29. marta), kā arī pirms 50. pantā noteiktā procesa vairākkārtējo pagarinājumu beigu datumiem (2019. gada 12. aprīļa, 2019. gada 31. oktobra un 2020. gada 31. janvāra). Kopš Apvienotās Karalistes organizētās izstāšanās no Eiropas Savienības 2020. gada 31. janvārī ECB pievērsusi īpašu uzmanību sarunu par ES un Apvienotās Karalistes nākotnes attiecībām monitoringam un breksita seku novērtēšanai ES finanšu sektorā, īpaši attiecībā uz nepieciešamību pabeigt kapitāla tirgu savienības izveidi.

ECB 2019. gada [maija](#) un [novembra](#) *Financial Stability Review* sniegtajā analīzē izvērtēti riski saistībā ar iespējamu breksita scenāriju bez vienošanās un privātā sektora gatavība šādam scenārijam.

Banku uzraudzības jomā ECB un valstu uzraudzības iestādes turpināja komunicēt par uzraudzības gaidām saistībā ar breksitu, izvērtēja banku operacionālo gatavību breksita scenārijam bez vienošanās, pabeidza lielāko daļu ar breksitu saistīto autorizācijas procedūru un monitorēja banku breksita plānu īstenošanu (sk. [ECB 2019. gada pārskatu par uzraudzības darbību](#)).

2019. gada martā *Bank of England* nolēma reizi nedēļā piedāvāt Apvienotās Karalistes bankām aizdevumus euro saskaņā ar pastāvīgo valūtas mijmaiņas līgumu ar ECB. Attiecīgā [paziņojumā preseī](#) Eurosistēma puda gatavību nepieciešamības gadījumā izsniegt aizdevumus Lielbritānijas sterliņu mārciņās euro zonas bankām. Līdz šim ECB nav aktivizējusi šīs aizdevumu operācijas Lielbritānijas sterliņu mārciņās. ECB prezidents Mario Dragi (*Mario Draghi*) 2019. gada septembrī notikušajā uzklaušanās Eiropas Parlamentā uzsvēra, ka jāturpina ECB un *Bank of England* sadarbība, sagatavojoties visām iespējamām situācijām, t.sk. breksita scenārijam bez vienošanās.

Šajā pārskatā iekļauto datu pēdējā aktualizācijas dienā abas puses bija ratificējušas Izstāšanās līgumu, kas ievadīja pārejas periodu.

11. Komunikācijas pilnveide

"ECB jāuzklausā un jāsaprot cilvēki.
Valūta tomēr ir sabiedriskais
labums, kas pieder cilvēkiem."
Prezidente Kristīne Lagarda

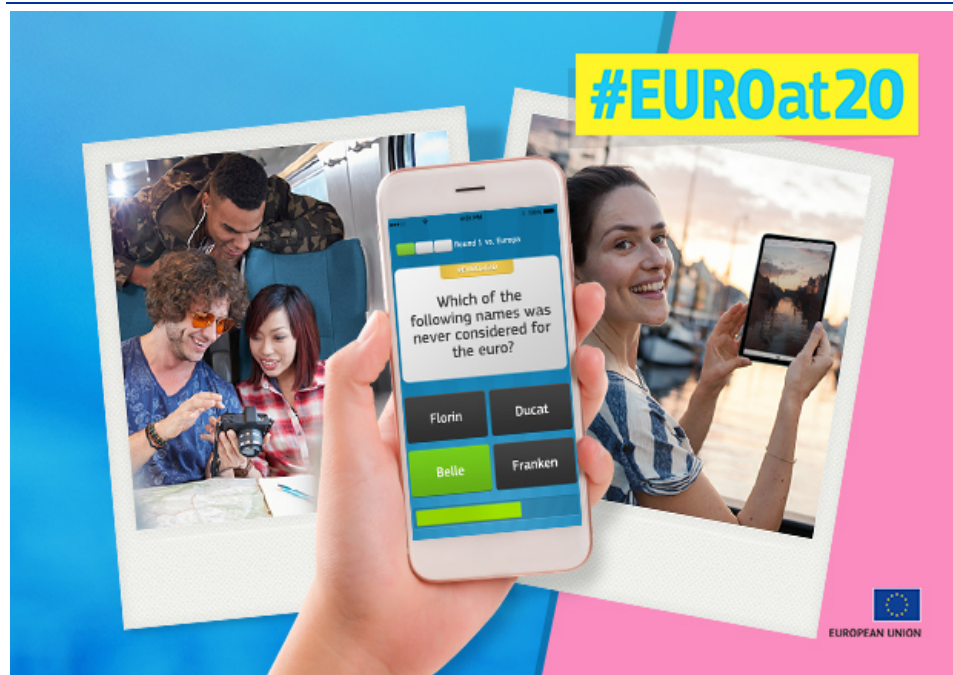
Komunikācija ir ECB politikas instrumentu kopuma pamatelements. Sniedzot finanšu tirgus ekspertiem informāciju par pašreizējo politikas nostāju un turpmāko lēmumu paredzamo gaitu, uzlabojusies ECB politikas efektivitāte. Ir daudz pierādījumu tam, ka ECB komunikācija ar finanšu tirgiem un ekspertiem ir veiksmīga. Komunikācija ar sabiedrību ir centrālo banku komunikācijas jaunā robeža. Centrālajām bankām, t.sk. ECB, jāpastiprina centieni skaidrot savu darbību cilvēkiem, kuriem tās galu galā kalpo. Tas ir būtiski, lai atjaunotu cilvēku uzticēšanos ECB, īpaši ņemot vērā pastiprināto sabiedrības kritisko attieksmi un pretrunīgās diskusijas par tās politikas lēmumiem.

2019. gadā mainoties ECB vadībai, banka pastiprināja centienus papildus tradicionālajām ekspertu un finanšu tirgus speciālistu auditorijām piesaistīt jaunas. ECB veica ieguldījumus turpmākā savu komunikācijas spēju veicināšanā ar mērķi padarīt savu darbību saprotamāku un izskaidrot, kāpēc tās darbības ir nozīmīgas cilvēkiem un viņu dzīvei. Tā vēl vairāk pastiprināja centienus piesaistīt sabiedrības grupas, uz kurām tradicionāli nebija vērsta ECB komunikācija, piemēram, jauniešus vai pilsoniskās sabiedrības organizācijas, un sāka uzmanīgāk uz klausīt iedzīvotāju bažas. Raugoties nākotnē, ECB ir liels potenciāls pievērsties tēmām, kuras cilvēkiem rada īpašas bažas, piemēram, nevienlīdzībai, digitālajai valūtai vai klimata pārmaiņām, un sniegt skaidrākas atbildes par to, kā ECB savu pilnvaru robežās spēj dot ieguldījumu šajās jomās. Komunikācija būs arī ECB monetārās politikas stratēģijas izvērtējuma galvenā sastāvdaļa.

11.1. Jauninājumi ECB komunikācijā

Lai piesaistītu plašākas un jaunākas auditorijas, ECB izmanto inovatīvas komunikācijas formas.

Piemēram, 2019. gada sākumā, atzīmējot euro 20 gadu jubileju, ECB uzsāka kampaņu, sadarbojoties ar populāro lietotni *QuizClash*. Lai palielinātu informētību un izpratni par ECB misiju, īpaši jauniešu vidū, tika rīkotas sacensības *#EUROat20*. Tajās piedalījās vairāk nekā 1.6 milj. spēlētāju no visas Eiropas Savienības, interaktīvas spēles veidā pārbaudot savas zināšanas par euro un ECB.

Plašākas sabiedrības
ieinteresēšana par ECB darbību,
sasaistot to ar cilvēkus
interesējošām tēmām, izmantojot
vienkāršus un saistošus vēstījumus

Lai gan kampaņa bija ļoti veiksmīga, piesaistot plašu auditoriju, tā atklāja arī maldīgus priekšstatus un zināšanu trūkumu par ECB institucionālo struktūru un misiju. Tas liecināja, ka ECB jānovērš šie trūkumi, sasaistot savu darbību ar cilvēkus interesējošām tēmām, izmantojot vienkāršus un saistošus vēstījumus. 2019. gada septembrī tika demonstrēts jauns minūti garš video "ECB izskaidro", kurā ECB darbinieki vienkāršā un saprotamā valodā pievēršas dažādām tēmām, piemēram, [kriptoaktīviem](#) vai [pārskatatbildībai](#), un apraksta, kāpēc viņu darbs ir nozīmīgs cilvēkiem. Video tiek demonstrēts ECB *Instagram* kontā, kas pats par sevi ir jaunums, kura mērķis ir veicināt plašāku auditoriju izpratni par ECB darbību, un kas 2019. gadā sasniedza viena gada atzīmi.

ECB 2019. gada septembrī izveidoja arī mēneša [ECB podkāstu](#). Ņemot vērā strauji augošo podkāstu popularitāti, tas sniedz iespēju ECB piesaistīt jaunas auditorijas, iesaistoties padziļinātās diskusijās par galvenajiem ECB kompetencē esošajiem jautājumiem, vienlaikus tām notiekot neformālākā gaisotnē.

ECB 2019. gadā veltīja spēkus tam, lai komunikācijā par monetāro politiku papildus pievērstos ECB svarīgām tēmām un tendencēm, kas aktuālas arī cilvēkiem euro zonā. Piemēram, maijā ECB izveidoja [interneta vietni, kas veltīta klimata pārmaiņām](#). Tajā ietverta informācija par ECB darbībām klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanai, uzskaitītas iekšējās iniciatīvas un attiecīgās publikācijas (sk. arī 3. ielikumu).

ECB mērķis uzrunāt nespeciālistu auditorijas paredz arī pastiprinātu nacionālo valodu lietošanu, lai izveidotu ciešāku saikni ar euro zonas pilsoņiem. Lai to varētu izdarīt izmaksu ziņā efektīvā veidā, ECB ieviesa mašīnmācīšanās tehnoloģiju iekšējā tulkošanas procesa atbalstam.

Kristīnes Lagardas *Twitter* un *LinkedIn* kontu sekotāju skaits (vairāk nekā 2.5 milj.) vairāk nekā divas reizes pārsniedza ECB kontu sekotāju skaitu

Kristīnei Lagardai stājoties ECB prezidentes amatā 2019. gada novembrī, bankas digitālais pēdas nospiedums un informatīvā darbība būtiski paplašinājās. Piemēram, *Twitter* un *LinkedIn*, kur ECB jau bija pārstāvēta kā institūcija, Kristīnes Lagardas personisko kontu sekotāju skaits (vairāk nekā 2.5 milj.) vairāk nekā divas reizes pārsniedza ECB kontu sekotāju skaitu. Turklāt K. Lagardas klātbūtne Ķīnas *Weibo* platformā sapulcināja vēl 5.8 milj. sekotāju. Šie konti spēcīgi pastiprina ECB centienus padarīt savu darbību saprotamāku.

11.2. Analīzes izmantošana, lai pastiprinātu ECB komunikācijas ietekmi

Uz pierādījumiem balstītā ECB komunikācijas pasākumu izstrādē tiek izmantoti dati un analīze

Lai ECB komunikācija būtu efektīva un panāktu vēlamu ietekmi, ir būtiski labāk saprast, kas ir tās mērķauditorijas, kādi jautājumi tām ir aktuāli un kuri ir efektīvākie to sasniegšanas kanāli. Turklāt nepieciešama visa komunikācijas procesa dziļāka analīze, t.i., analīze par to, kas notiek laikā starp centrālo banku paziņojumu sniegšanu un saņemšanu, kāda ir ar to saistītā dinamika un atsauksmju mehānismi, kā arī kāda ir starpnieku, piemēram, plašsaziņas līdzekļu vai finanšu tirgu, loma. Visbeidzot, izmantojot progresīvu analīzi, ECB var gūt dziļāku priekšstatu par to, vai tās komunikācijas centieni vainagojas panākumiem, noskaidrojot, vai tās vēstījumi patiesībā sasniedz auditoriju un nodrošina attieksmes maiņu un lielāku uzticēšanos.

ECB 2019. gadā aktīvāk pievērsās iekšējās pētniecības un analītiskajam darbam un pastiprināja sadarbību ārējās pētniecības jomā.

ECB pētījumā norādīts, ka jauniešiem ir virspusēja izpratne par ECB darbību un maz intereses par ekonomikas un finanšu jautājumiem

Lai gūtu priekšstatu par to, kā tās vēstījumi tiek uztverti plašā sabiedrībā, īpaši gados jaunāku cilvēku vidū, ECB uzsāka mērķa grupu pētījumu, iesaistot tajā dalībniekus vecumā no 18 līdz 35 gadiem no sešām euro zonas valstīm. Pētījuma mērķis bija ne tikai izvērtēt jauniešu informētību, zināšanas un priekšstatu par ECB, bet arī noskaidrot viņus interesējošās tēmas saistībā ar ekonomikas, finanšu un sociālajiem jautājumiem un vēlamos komunikācijas veidus. Rezultāti liecina, ka jauniešiem ir ne tikai ļoti virspusēja izpratne par ECB darbību, bet arī ierobežota interese par ekonomikas un finanšu jautājumiem. Viņiem būtiskāki šķiet klimata pārmaiņu un sociālās atbildības jautājumi. Pētījumā arī tika norādīts, ka vairākums jauniešu izvēlas sazināties ar ECB ar sociālo plašsaziņas līdzekļu starpniecību, kas kopā ar viņu pašu sociālajiem tīkliem (tieša saziņa) ir galvenie informācijas avoti.

Veiksmīgs "vairāku līmeņu" ECB publikāciju galveno vēstījumu publicēšanas veids plašākas intereses izraisīšanai

Izvērtējot savus komunikācijas centienus, ECB arī pārbaudīja un analizēja, kā vislabāk pasniegt informāciju digitālajās platformās. Piemēram, tā sniedza "vairāku līmeņu" pieeju savām publikācijām, svarīgāko ECB pārskatu publicēšanu papildinot ar mērķlapām ECB interneta vietnē un sociālo plašsaziņas līdzekļu kampaņām, kas padara meklējamo informāciju pieejamāku, vizuāli pievilcīgu un viegli uztveramu. Rezultāti sniedz empīriskus pierādījumus tam, ka šī pieeja ir veiksmīga, jo tā mudina vairāk cilvēku piekļūt aktuālajai publikācijai un, ja tas izdarīts, veltīt par 50% vairāk laika, lai to izlasītu. Šādas atziņas ir pamats pielāgotajai komunikācijai nākotnē.

The financial stability environment remains challenging

Key vulnerabilities in the financial system:

- Potential for future asset price corrections
- Lingering debt sustainability concerns
- Growing bank profitability challenges
- Increased risk-taking by non-banks

November 2019
FINANCIAL STABILITY REVIEW

Veiksmīga sadarbība ar akadēmisko aprindu pārstāvjiem, lai veicinātu dažādu nozaru pētniecību par centrālo banku komunikāciju

Izvērsot un padziļinot pētniecības darbību centrālo banku komunikācijas jomā, ECB Ekonomiskās politikas pētījumu centra ietvaros izveidoja un kopīgi vada [Centrālo banku komunikācijas pētniecības un politikas struktūru](#) (sk. arī 8.1. sadaļu). ECB 2019. gada oktobrī organizēja šīs struktūras divu dienu [darbsemināru](#), kurā piedalījās komunikācijas praktiķi no ECB un citām centrālajām bankām, kā arī finanšu tirgus analītiķi, žurnālisti un dažādu nozaru, piemēram, ekonomikas, psiholoģijas un socioloģijas, akadēmisko aprindu pārstāvji. Diskusijās uzmanība tika pievērsta riskiem un iespējām, kas saistīti ar komunikāciju ar plašāku sabiedrību, centrālo banku caurredzamības robežām un plašsaziņas līdzekļu kā centrālo banku komunikācijas starpnieku mainīgajai lomai. Šajā kontekstā ECB 2019. gada oktobrī bija pirmā (un pagaidām ir vienīgā) centrālā banka, kas dara pieejamu iepriekš apkopotu, viegli izmantojamu un regulāri atjauninātu [datu kopu](#), kurā ietvertas visas politikas veidotāju runas. Nodrošinot šo datu kopu, ECB iecerējusi stimulēt un veicināt jaunu tās komunikācijas pētījumu veikšanu, piemēram, izmantojot tekstu analīzi.

12. Organizācija un laba pārvaldība

ECB ir ES centrālā iestāde Eurosistēmas un Vienotā uzraudzības mehānisma pārvaldībā. ECB strādā vairāk nekā 3500 darbinieku no visas Eiropas. ECB apņēmusies iedvesmot un iesaistīt savus darbiniekus un veicināt viņu attīstību, un 2019. gadā tā turpināja centienus veicināt daudzveidību un iekļaušanu kā galveno organizatoriskā darba izpildes uzlabošanas priekšnoteikumu. Turklāt ECB vēl vairāk nostiprināja apņemšanos nodrošināt augstākā līmeņa integritāti un pārvaldības standartus. Šajā ziņā būtisks atskaites punkts bija ECB augstākā līmeņa amatpersonu Vienotā ētikas kodeksa stāšanās spēkā 2019. gada 1. janvārī. Visbeidzot, 2019. gadā ECB ar gandarījumu atzīmēja euro – 340 milj. Eiropas iedzīvotāju valūtas – 20 gadu jubileju (sk. 12. ielikumu).

12.1. Izcilības veicināšana, veicinot līderību, iekļaušanu un cilvēku izaugsmi

Atšķirīgu grupu un ietverošas rīcības veicināšanai ir būtiska nozīme, lai ECB varētu nodrošināt, ka tās darbinieki un ES sasniedz pēc iespējas labākus rezultātus. Tāpēc daudzveidība, cieņa, ētiskā kultūra un darbinieku labklājība ir ECB stratēģiskie mērķi.

ECB 2019. gadā turpināja centienus veicināt daudzveidību un iekļaušanu kā galveno organizatoriskā darba izpildes uzlabošanas priekšnoteikumu. ECB ir vairāki ilgtspējīgi **daudzveidības tīkli**, kuros bieži līdzdarbojas cilvēkresursu vadība un kuri izveidoti ar mērķi apmierināt visu daudzveidības aspektu vajadzības. ECB 2019. gadā izveidoja jaunu *DiversAbility* tīklu – profesionālu tīklu, kas paredzēts cilvēkiem ar ilgtermiņa veselības problēmām un viņu atbalsta sniedzējiem.

Eiropas Centrālo banku sistēmas (ECBS) un Vienotā uzraudzības mehānisma (VUM) līmenī ECB turpina apmainīties viedokļiem ar nacionālajām centrālajām bankām un nacionālajām uzraudzības iestādēm par labāko praksi daudzveidības un iekļaušanas jomā. Šajā ziņā kā piemēru var minēt *Deutsche Bundesbank* 2019. gada septembrī Eltvillē pie Reinas rīkoto ECBS/VUM daudzveidības tīkla ceturto gadskārtējo tikšanos. ECB 2019. gada maijā piedalījās arī dzimumu dažādības samītā, pievienojoties G7 valstu centrālo banku cilvēkresursu pārvalžu vadītājiem un citiem ECBS/VUM un Starptautiskā Valūtas fonda kolēģiem.

ECB visaptverošā iekļaušanas pasākumu programma 2019. gadā pirmo reizi ietvēra dalību Frankfurtes Kristofera ielas dienas (praida) gājienā, kā arī pasākumu rīkošanu, atzīmējot Starptautisko dienu cilvēkiem ar invaliditāti, "Iznākšanas no skapja" dienu un Starptautisko holokausta upuru piemiņas dienu. Kā ierasts, spilgtākie ECB kalendāra notikumi ietvēra pasākumus par godu Starptautiskajai sieviešu dienai un Starptautiskajai dienai pret homofobiju, biofobiju, interfobiju un transfobiju (IDAHOBIT) rīkotie pasākumi.

Daudzveidība un iekļaušana ir galvenais organizatoriskā darba izpildes uzlabošanas priekšnoteikums

ECB turpina strādāt, lai darba vidē panāktu lielāku dzimumu līdzsvaru. 2019. gadā tika veikts neatkarīgs vērtējums par ECB panākumiem šajā jomā, un februārī notika ASSESS līmeņa (pirmā līmeņa) EDGE (*Economic Dividends for Gender Equality*) sertifikācija, kas apstiprina ECB apņemšanos veicināt dzimumu līdztiesību darbavietā.

Dzimumu līdzsvara uzlabošanas nolūkā ECB Valde bija izvirzījusi līdz 2019. gada beigām sasniedzamos mērķus. Gada beigās 30.3% vadošo amatu ieņēma sievietes (mērķis – 35%). Augsta līmeņa vadībā sieviešu īpatsvars bija 30.8% (mērķis – 28%; sk. 2. tabulu). Kopējais ECB visos līmeņos nodarbināto sieviešu īpatsvars bija 45.3%. Informāciju par dzimumu līdzsvaru karjeras izaugsmē ECB sk. 8. nodaļas 10. ielikumā.

2. tabula

Dzimumu dažādības mērķi un sieviešu īpatsvars ECB darbinieku skaitā

	Sieviešu īpatsvars 2019. gada beigās	Dzimumu dažādības mērķis 2019. gada beigās
Augsta līmeņa vadītāji	30.8%	28%
Visi vadītāji	30.3%	35%

Avots: ECB.

Piezīmes. Nodarbināto sieviešu īpatsvars tiek noteikts, ņemot vērā darbiniekus ar pastāvīgiem un fiksēti termiņa darba līgumiem. Dati atbilst stāvoklim 2020. gada 1. janvārī.

Daudzveidīgu talantu piesaistes nolūkā ECB 2019. gadā pārformulēja darba piedāvājumu paziņojumus, padarot tos iekļaujošākus, skaidri mudinot kandidātus pieteikties neatkarīgi no vecuma, invaliditātes, etniskās piederības, dzimuma, dzimuma identitātes, reliģijas, seksuālās orientācijas vai citām iezīmēm. ECB turpināja piesaistīt kandidātus, izmantojot arī iekļaujošas personāla atlases platformas, t.sk. piedaloties Eiropas lielākajā LGBT+ karjeras gadatirgū "Sticks & Stones" un konferencē "European Women in Tech".

ECB apņēmusies veicināt darbinieku profesionālo izaugsmi un attīstību un konsekvēnti piedāvājusi darbiniekiem plašas mācīšanās un izaugsmes iespējas, sniedzot atbalstu problēmu risināšanā pastāvīgi mainīgā pasaulē. Pēdējā gada laikā ECB strādāja ECBS/VUM līmenī ar mērķi izstrādāt saskaņotu sistēmas mēroga mācīšanās un izaugsmes stratēģiju, lai atbalstītu visas sistēmas talantu attīstību Eiropā. Šīs stratēģijas pamatā ir jau pastāvošās vietējās mācīšanās iniciatīvas, kas bijušas pieejamas kolēģiem visā ECBS un VUM, un tās mērķis ir veicināt mācīšanās kultūru, saistot mācīšanos un attīstību ar darba ražīguma, spēju un efektivitātes uzlabošanu.

Vadītājiem ir centrālā nozīme gan atsevišķu personu, gan darba grupu snieguma uzlabošanā organizācijas labā. Ņemot to vērā, ECB dažu pēdējo gadu laikā veiksmīgi īstenoja modulāru Līderības izaugsmes programmu, kura noslēdzās 2019. gada novembrī. Programmā iesaistījās vairāk nekā 600 dažādu līmeņu vadītāju, t.sk. darba grupu vadītāji, kuri neieņem vadošu amatu, lai stiprinātu līderības stratēģiju, kas ļautu uzlabot organizatorisko sniegumu un veidot spēcīgas darba grupas, ar kopīgu vīziju, mērķi un centieniem izveidot spēcīgāku ECB.

ECB 2019. gadā sniedza visaptverošu pārskatu par sava personāla profesionālās izaugsmes veicināšanu, un rezultātā tika izveidota jauna visaptveroša karjeras

attīstības sistēma. Tā ietver jaunas darbinieku paaugstināšanas metodes, kā arī procesu un politikas pasākumu pārmaiņas, veicinot un stimulējot mobilitāti (t.i., amata maiņu bankas ietvaros vai pieredzes gūšanu ārpus bankas) kā izaugsmes iespēju. Šīs pārmaiņas pozicionē ECB kā izvēles darba devēju, nodrošinot personāla iesaisti un veicinot katra ECB veidojošā indivīda attīstību.

12.2. Turpmāka integritātes un pārvaldības standartu stiprināšana

ECB interneta vietnē tiek publicēti visu augsta līmeņa amatpersonu mēneša darba kalendāri un interešu deklarācijas

2019. gada 1. janvārī, stājoties spēkā ECB augstākā līmeņa amatpersonu Vienotajam ētikas kodeksam (tālāk tekstā – "Vienotais ētikas kodekss"), ECB vēlreiz apstiprināja apņemšanos nodrošināt augstākā līmeņa integritāti un pārvaldības standartus. Ieviešot īpašus noteikumus attiecībā uz pēcnodarbinātības pasākumiem, privātajiem finanšu darījumiem un attiecībām ar interešu grupām, Vienotais ētikas kodekss visām augsta līmeņa ECB struktūru amatpersonām nosaka pienākumu katru mēnesi publicēt savu darba kalendāru (sākot ar 2019. gada janvāri) un katru gadu iesniegt Ētikas komitejai parakstītu interešu deklarāciju novērtēšanai un tālākai publicēšanai ECB interneta vietnē.

Turklāt Ētikas komiteja⁶⁹ konsultē ECB augstākā līmeņa amatpersonas jebkādos citos profesionālās ētikas jautājumos, īpaši attiecībā uz pēcnodarbinātības pasākumiem un ģimenes locekļu ienākumus nesošu profesionālo darbību⁷⁰. Atbilstoši augošajai nozīmei, kas tiek piešķirta ētikas rīcības un labas pārvaldības jautājumiem, ECB ievieša īpašas sanāksmes ar Atbilstības un pārvaldības biroja vadītāja piedalīšanos visām ECB augstākā līmeņa amatpersonām, kuras uzsāk vai beidz pildīt amata pienākumus, lai ar viņām pārrunātu Vienotajā ētikas kodeksā paredzētos pienākumus.

Pēc Ētikas un atbilstības koordinatore darba grupas (ĒAKDG) izveidošanas euro zonas centrālo banku un nacionālo uzraudzības iestāžu sadarbība 2019. gadā guva jaunu impulsu. ĒAKDG kļuvusi par informācijas apmaiņas centru un forumu, ar kura palīdzību tiek veicināta Vienotā ētikas kodeksa saskaņota īstenošana visas Eurosistēmas un Eiropas banku uzraudzības ietvaros. Lai radītu papildu savstarpējās mācīšanās iespējas, ĒAKDG organizēja tematiskas tikšanās ar ārējiem sadarbības partneriem, t.sk. ANO Ētikas biroju, Eiropas Ombuda biroju un Eiropas Revīzijas palātu, kura sniedza pārskatu par atsevišķu revidēto ES iestāžu ētikas ietvaru.

Attiecībā uz darbiniekiem 2019. gadā viņu personisko finanšu darījumu gada atbilstības pārbaude aptvēra pēc nejaušības principa izvēlētu izlasi – 10% no visiem darbiniekiem, ietverot ECB augstākā līmeņa amatpersonas. Papildus ECB ņēma vērā ārējā pakalpojuma sniedzēja ieteikumu un 2019. gadā īstenoja *ad hoc* atbilstības pārbaudi, kurā uzmanība pievērsta īpašai darbinieku grupai.

⁶⁹ Pēc Žana Kloda Trišē (*Jean-Claude Trichet*) pilnvaru termiņa beigām Ētikas komitejas priekšsēdētāja amatā 2019. gada vasarā tika iecelts Patriks Honohans (*Patrick Honohan*).

⁷⁰ Sk. Eiropas Centrālās bankas 2014. gada 17. decembra Lēmumu (ES) 2015/433 par Ētikas komitejas izveidi un tās reglamentu ([ECB/2014/59](#)).

Atbilstoši savām pilnvarām ECB Audita komiteja turpināja palīdzēt Padomei pildīt tās uzdevumus un pienākumus saistībā arī ar finanšu informācijas integritāti, iekšējās kontroles pasākumu pārraudzību, atbilstību piemērojamiem likumiem, noteikumiem un ētikas kodeksam un audita funkciju izpildi. Audita komiteja 2019. gadā īpaši pievērsa uzmanību kibernetikas drošības riskiem, Eurosistēmas finanšu risku pārvaldības sistēmas atbilstībai un proaktīvas pieejas veicināšanai, veicot turpmāko audita ieteikumu izpildes monitoringu.

Vadoties pēc caurredzamības un pārskatatbildības principiem, ECB augstākā līmeņa amatpersonas uztur regulārus kontaktus un savstarpēju sadarbību ar sabiedrību, kā arī valsts un privātā sektora speciālistiem, akadēmisko aprindu pārstāvjiem, interešu grupām un pārstāvju apvienībām. Šie dialogi un pārrunas notiek labi iedibinātas un atklātas struktūras ietvaros, kas garantē pietiekamu caurredzamības un labas pārvaldības līmeni.

ECB 2019. gadā atbildēja uz 113 ES pilsoņu pieprasījumiem par dokumentu publisku pieejamību un nodrošināja vairāk nekā 200 dokumentu pieejamību (dažos dokumentos ietvertā informācija atklāta daļēji).

Turklāt, īstenojot savu apņemību nodrošināt labu pārvaldību un caurredzamību, ECB 2019. gadā nolēma ieviest jaunu politiku, saskaņā ar kuru Centrālo banku vadītāju komitejas un Eiropas Monetārā institūta (iestādes, kuras pastāvēja pirms ECB izveides 1998. gada jūnijā) dokumenti tiktu uzskatīti par vēsturisku dokumentāciju un tāpēc būtu vieglāk pieejami sabiedrībai.

12. ielikums

Euro 20 gadu jubileja

2019. gada 1. janvārī svinējām mūsu vienotās valūtas euro 20 gadu jubileju. Pirms 20 gadiem – 1999. gada 1. janvārī – 11 Eiropas Savienības (ES) valstu fiksēja savu valūtu kursus un sāka īstenot kopīgu monetāro politiku, kuras vadība tika uzticēta ECB. Sākotnēji euro bija elektroniska valūta, ko izmantoja bezskaidrās naudas maksājumiem un finanšu tirgos. Apgrozībā euro banknotes un monētas nonāca trīs gadus vēlāk – 2002. gada 1. janvārī. Pašlaik euro ir valūta vairāk nekā 340 milj. eiropiešu 19 ES valstīs. Euro kā otra nozīmīgākā valūta pasaulē (pirmā nozīmīgākā valūta ir ASV dolārs) ir mūsu ikdienas daļa un taustāmākais Eiropas integrācijas projekta simbols. Euro zonas pilsoņu atbalsts euro sasniedzis vēsturiski augstāko līmeni – saskaņā ar *Eurobarometer* apsekojumu 76% respondentu uzskata, ka vienotā valūta dod labumu ES (2019. gada novembra *Eurobarometer* apsekojums).

Vienotās valūtas 20 gadu

ES valstis, kuras ieviesa euro 1999. gada 1. janvārī, un tās valstis, kuras pievienojās vēlāk, kopā nogājušas tālu ceļu. Pēdējie 20 gadi euro zonai bijuši īpaši nozīmīgi. Pirmos 10 gadus var uzskatīt par 30 gadu ilgā globālā finanšu cikla kāpuma kulmināciju. Turpretī nākamo 10 gadu laikā euro zona piedzīvoja nopietnāko ekonomisko un finanšu krīzi kopš 20. gs. 30. gadiem – vispirms to smagi skāra globālā finanšu krīze, pēc tam – valsts parāda krīze.

Eiropas integrācijas projekts, kas ietver Ekonomikas un monetāro savienību (EMS), turpina pastāvētīties. Vērtējot detalizētāk kopš euro ieviešanas 20 gadu laikā izveidotās ekonomiskās

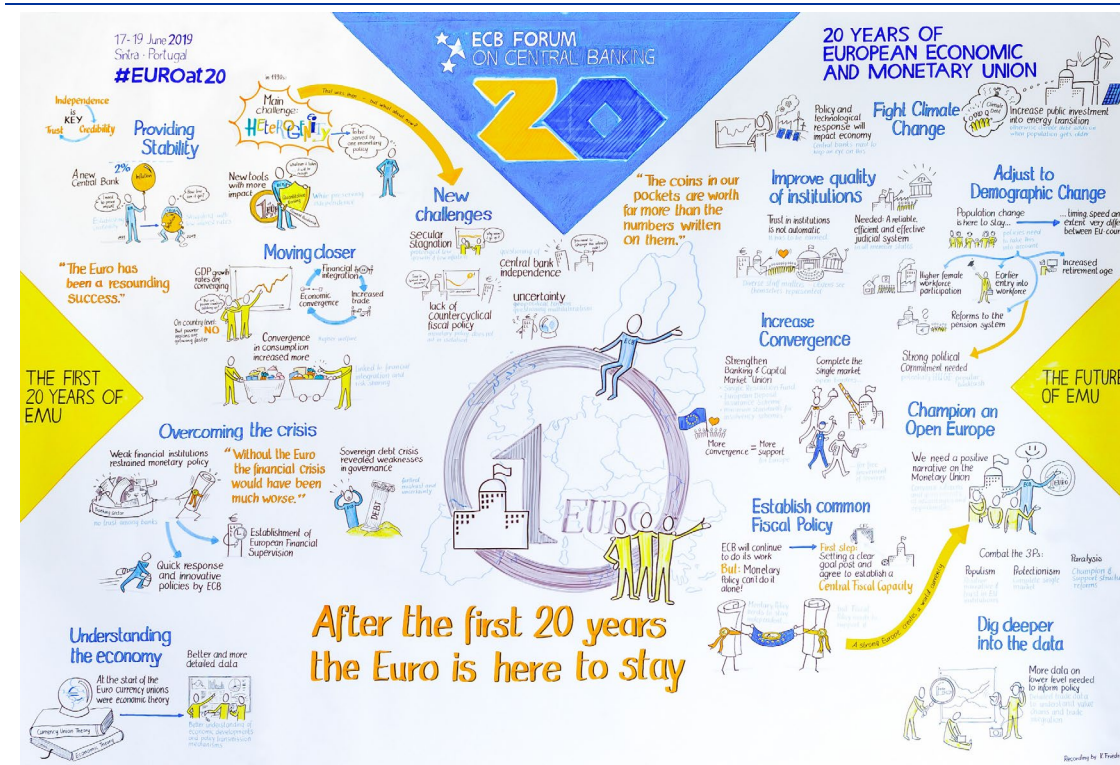
struktūras, var pierādīt, ka globālā finanšu krīze un valsts parāda krīze atklāja euro zonas ekonomisko struktūru noturību. Euro zonas valstis ieguldīja lielu darbu, reaģējot uz krīzi un stiprinot šo noturību. Arī krīzes radītais efekts tika izmantots EMS stiprināšanai. Īpaši nozīmīgs panākums bija Eiropas banku uzraudzības izveide. Tomēr EMS pilnveide vēl nav beigusies. Nepieciešams turpmāks progress, lai optimizētu vienotās valūtas priekšrocības visu eiropiešu labā.

ECB svinēja #EUROat20

Euro 20 gadu jubileja bija nozīmīgs atskaides punkts ECB darbā, un par godu šim notikumam tika rīkoti vairāki svinīgi pasākumi. Euro 20 gadu jubileja sniedza lielisku iespēju veidot ciešāku saikni ar Eiropas pilsoņiem dažādos pasākumos, t.sk. mākslas un mūzikas priekšnesumos ECB Eiropas kultūras dienu ietvaros (ECB Eiropas kultūras dienas 2019. gadā bija veltītas Eiropas vienotajai kultūrai un identitātei), sociālo mediju kampaņās (sk. [ECB-QuizClash sacensības](#)) un augsta līmeņa centrālo banku konferencēs (īpaši ECB centrālo banku darbībai veltītajā forumā Sintrā 2019. gada 17.–19. jūnijā).

Īpaši jāatzīmē minētais ECB forums Sintrā, kura temats bija "Eiropas Ekonomikas un monetārās savienības 20 gadu". Tas aptvēra EMS līdzšinējo pieredzi, kā arī izšķirošus faktorus panākumu gūšanai nākotnē. Dalībnieki apsprieda ekonomiskās konverģences procesa norises atšķirības, fiskālo politiku nozīmi salīdzinājumā ar monetārās politikas pasākumu nozīmi makroekonomiskās stabilitātes nodrošināšanā vēl neizveidotajā monetārajā savienībā, kā arī atsevišķus nozīmīgus euro zonas turpmākās izaugsmes virzītājfaktorus (piemēram, demogrāfiskās norises). Galvenie temati sniegti ilustrācijā.

Eiropas Ekonomikas un monetārās savienības (EMS) 20 gadu – ECB centrālo banku darbībai veltītā foruma Sintrā grafiska ilustrācija

Avots: ECB.

Finanšu pārskati

<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/annual-accounts/html/ecb.annualaccounts2019~9eecd4e8df.lv.html>

Eurosistēmas konsolidētā bilance 2019. gada 31. decembrī

<https://www.ecb.europa.eu/pub/annual/balance/html/ecb.eurosystembalancesheet2019~fed8c5244a.lv.html>

Statistikas sadaļa (pieejama tikai angļu valodā)

https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/annrep/ecb.ar_annex2019_statistical_section~bf923b8ecc.en.pdf

© Eiropas Centrālā banka, 2020

Pasta adrese: 60640 Frankfurt am Main, Germany

Tālrunis: +49 69 1344 0

Interneta vietne: www.ecb.europa.eu

Visas tiesības rezervētas. Atļauta pārpublicēšana izglītības un nekomerciālos nolūkos, norādot avotu.

Šajā pārskatā iekļautie dati atbilst stāvoklim 2020. gada 10. martā.

Terminus un saīsinājumus sk. ECB [Glossary](#) (pieejams tikai angļu valodā).

HTML ISBN 978-92-899-4102-0, ISSN 2443-4876, doi:10.2866/43883, QB-BS-20-001-LV-Q